

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Odvolání v občanském soudním řízení

The appeal in the civil legal proceedings

Zpracovatel: Mgr. Marta Šmídová

únor 2012

„Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma: Odvolání v občanském soudním řízení zpracovala samostatně a řádně jsem citovala všechny využití prameny a literaturu. Tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

v Novém Městě nad Metují dne 19. února 2012

.....
Mgr. Marta Šmídová

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	5
1 ÚVOD.....	7
2 POJEM ODVOLÁNÍ	8
3 PŘÍPUSTNOST ODVOLÁNÍ	10
3.1 SUBJEKTIVNÍ PŘÍPUSTNOST ODVOLÁNÍ	10
3.2 OBJEKTIVNÍ PŘÍPUSTNOST ODVOLÁNÍ.....	13
4 NEPŘÍPUSTNOST ODVOLÁNÍ.....	17
4.1 NEPŘÍPUSTNOST ODVOLÁNÍ PROTI USNESENÍ.....	17
4.2 NEPŘÍPUSTNOST ODVOLÁNÍ PROTI ROZSUDKU	26
5 PODÁNÍ ODVOLÁNÍ.....	29
5.1 ÚČINKY PODANÉHO ODVOLÁNÍ	29
5.2 VZDÁNÍ SE ODVOLÁNÍ A JEHO VZETÍ ZPĚT.....	33
5.2.1 <i>Vzdání se odvolání</i>	33
5.2.2 <i>Zpětvzetí odvolání</i>	34
6 NÁLEŽITOSTI ODVOLÁNÍ.....	36
6.1 ODVOLACÍ DŮVODY	38
6.1.1 <i>Způsobilé odvolací důvody proti rozsudku nebo usnesení ve věci samé</i>	38
6.1.2 <i>Způsobilé odvolací důvody proti rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání</i>	47
6.2 ROZSAH PODANÉHO ODVOLÁNÍ A JEHO ZMĚNA.....	49
6.3 ODVOLACÍ NÁVRH.....	49
6.4 UPLATNĚNÍ NOVÝCH SKUTEČNOSTÍ A DŮKAZŮ V ODVOLACÍM ŘÍZENÍ.....	50
6.4.1 <i>Uplatnění nových skutečností a důkazů odvolatelem</i>	52
6.4.2 <i>Uplatnění nových skutečností a důkazů jinými účastníky než odvolatelem</i>	55
7 ODVOLACÍ ŘÍZENÍ.....	56
7.1 ČINNOST SOUDU PRVNÍHO STUPNĚ V ODVOLACÍM ŘÍZENÍ	56
7.2 PŘIMĚŘENÉ POUŽITÍ USTANOVENÍ O ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM PRVNÍHO STUPNĚ V ODVOLACÍM ŘÍZENÍ	62
7.3 ODKLAD PŘEDBĚŽNÉ VYKONATELNOSTI.....	64
7.4 ROZSAH PŘEZKUMNÉ ČINNOSTI ODVOLACÍHO SOUDU	66

7.4.1 Kvantitativní rozsah přezkumu	66
7.4.2 Kvalitativní přezkum odvolání	68
7.5 DOKAZOVÁNÍ V ODVOLACÍM ŘÍZENÍ.....	74
7.5.1 Opakování dokazování odvolacím soudem.....	74
7.5.2 Doplnění dokazování odvolacím soudem.....	77
7.6 POUČOVACÍ POVINNOST SOUDU V ODVOLACÍM ŘÍZENÍ.....	80
7.6.1 Poučení o povinnosti tvrzení.....	81
7.6.2 Poučení o povinnosti důkazní	81
7.6.3 Poučení o jiných procesních právech a povinnostech účastníka.....	82
7.6.4 Omezení poučovací povinnosti odvolacího soudu	82
7.6.5 Porušení poučovací povinnosti soudem prvního stupně jako vada řízení	83
7.7 PROJEDNÁNÍ ODVOLÁNÍ	86
7.7.1 Projednání odvolání bez nařízení jednání	87
7.7.2 Projednání odvolání ve veřejném jednání	88
8 ROZHODNUTÍ O ODVOLÁNÍ.....	92
8.1 VÁZANOST ODVOLACÍHO SOUDU ODVOLACÍM NÁVRHEM	92
8.2 VRÁCENÍ VĚCI SOUDU PRVNÍHO STUPNĚ K DOPLNĚNÍ A OPRAVĚ ROZHODNUTÍ	93
8.3 LHŮTA K ROZHODNUTÍ O ODVOLÁNÍ VE ZVLÁŠTNÍCH PŘÍPÁDECH	94
8.4 ZPŮSOBY ROZHODNUTÍ ODVOLACÍHO SOUDU	95
8.4.1 Odmítnutí odvolání	95
8.4.2 Potvrzení napadeného rozhodnutí	97
8.4.3 Zrušení napadeného rozhodnutí	100
8.4.4 Změna napadeného rozhodnutí.....	111
8.5 ZPĚTVZETÍ NÁVRHU NA ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ ZA ODVOLACÍHO ŘÍZENÍ.....	114
9 NÁKLADY ODVOLACÍHO ŘÍZENÍ.....	117
10 ZÁVĚR, NÁVRHY DE LEGE FERENDA.....	120
ZUSAMMENFASSUNG	127
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A JINÝCH CITOVANÝCH ZDROJŮ....	129
ABSTRAKT.....	136
ABSTRACT.....	137
KLÍČOVÁ SLOVA – KEY WORDS	138

Seznam použitých zkratek

občanský soudní řád, o.s.ř., zákon	- zákon č. 99/1063 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
Ústava	- ústavní zákon č. 1/1993 Sb., České národní rady, Ústava České republiky
Listina základních práv a svobod	- usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
zákon o soudech a soudcích	- zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů
ZMPS	- zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
občanský zákoník	- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
zákon o rodině	- zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
zákon o sdružování v politických stranách a politických hnutích	- zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů
zákon o soudních poplatcích	- zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
exekuční řád	- zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
zákon o registrovaném partnerství	- zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

- zákon o soudnictví ve věcech mládeže** - zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- zákon o ochraně utajovaných informací** - zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů
- obchodní zákoník** - zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- notářský řád** - zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
- zákon o patentových zástupcích** - zákon č. 417/2004 Sb., o patentových zástupcích a o změně zákona o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví, ve znění pozdějších předpisů
- PSP** - Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
- trestní řád** - zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů

1 Úvod

Občanský soudní řád ve svém úvodním ustanovení praví, že upravuje postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení tak, aby byla, mimo jiné, zajištěna spravedlivá ochrana práv a oprávněných zájmů účastníků. Jedním z nástrojů dosažení tohoto cíle je institut odvolání. Jedná se o jediný řádný opravný prostředek, kterým může v občanském soudním řízení účastník či jiný, k tomu oprávněný subjekt, napadnout nepravomocné rozhodnutí okresního soudu či krajského soudu vydané v řízení v prvním stupni, a to za předpokladu, že to zákon nevyklučuje. To z něj, z hlediska ochrany práv účastníků, činí institut velice důležitý. Autoritativní rozhodování o právech a jiných právních věcech je v České republice svěřeno soudům, resp. soudcům. I ti zůstávají ale stále lidmi, a to lidmi omylnými, neb jak praví známé úsloví, „chybovat je lidské“. Proto nevyklučuje-li to zákon, mohou být nepravomocná rozhodnutí okresního soudu či krajského soudu vydané v řízení v prvním stupni přezkoumána právě za tím účelem, aby bylo dosaženo správného a spravedlivého rozhodnutí. I odvolací soud se, samozřejmě, může mýlit. Přezkoumání a posouzení věci odvolacím soudem by ale mělo výskyt možných omylů minimalizovat a pravděpodobnost správného a spravedlivého rozhodnutí by se měla v ideálním případě zvyšovat. Nutno dodat, že v řízení podlehnoucí účastník bude rozhodnutí považovat za spravedlivé jen zřídka. To už je ale otázka spíše filozofická než právní.

Tato práce si klade za cíl poskytnout podrobnější vhled do právní úpravy odvolání, poukázat na nedostatky stávající právní úpravy a navrhnout některé její změny. Kromě znění zákona, občanského soudního řádu, který je samozřejmým východiskem při zpracování této tematiky, vycházela autorka i z judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, na jejichž rozhodnutí na mnohých místech práce odkazuje nebo z nich při pojednání o dané problematice cituje.

Práce je z hlediska systematiky rozdělena na deset kapitol. V prvních pěti kapitolách pojednává autorka kromě úvodních slov obecně o institutu odvolání, o předpokladech pro jeho podání, přípustnosti odvolání, účincích, jaké podání odvolání vyvolává, jeho náležitostech a procesním úkonu účastníka v podobě vzdání se odvolání a zpětvzetí odvolání odvolatelem. V kapitole šesté je pojednáno o náležitostech odvolání, kapitola sedmá, nejobsáhlejší, je zaměřena na samotné odvolací řízení a otázky s tím související, jako například rozsah přezkumné činnosti

odvolacího soudu, dokazování před odvolacím soudem, plnění poučovací povinnosti, kterou má vůči účastníkům odvolací soud a oprávnění odvolacího soudu odložit předběžnou vykonatelnost napadeného rozhodnutí. Pojednáno je i o některých úkonech, které v odvolacím řízení činí soud prvního stupně. V kapitole osmé se autorka věnuje rozhodnutí odvolacího soudu o podaném odvolání, v kapitole deváté pak nákladům odvolacího řízení. V samém závěru práce navrhuje autorka možné změny v právní úpravě pojednané tematiky. Do návrhů de lege ferenda se promítá autorčina profesní zkušenost získaná při práci na soudu druhého stupně.

Tam, kde se v práci hovoří o nesporných řízeních, myšlena jsou řízení vyjmenovaná v ustanovení § 120 odst. 2 o.s.ř. Práce se až na nepočtené výjimky věnuje výlučně ustanovením o odvolání vymezeným ustanoveními § 201- § 226 o.s.ř.

2 Pojem odvolání

Odvolání je jediný řádný opravný prostředek, kterým může v občanském soudním řízení účastník či jiný k tomu oprávněný subjekt napadnout nepravomocné rozhodnutí okresního soudu či krajského soudu vydané v řízení v prvním stupni a to za předpokladu, že to zákon nevyklučuje. Odvolání je procesní úkon, kterým se k jeho podání oprávněný subjekt domáhá přezkoumání napadeného rozhodnutí, a to buď v celém jeho rozsahu nebo jen v jeho části. Odvolání není pouze jediným řádným opravným prostředkem, je také opravným prostředkem jednotným, vybudovaným na principu univerzality¹. Podle tohoto principu lze odvoláním napadnout obě formy rozhodnutí používané v občanském soudním řízení, a to jak rozsudek, tak usnesení. Odvoláním je pak možné napadnout, ovšem pouze ve výroku o nákladech řízení i platební rozkaz², elektronický platební rozkaz³, evropský platební rozkaz⁴ a směnečný a šekový platební rozkaz⁵. Soudem prvního

¹ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1588

² § 174 odst. 2 věta druhá o.s.ř.

³ § 174a odst. 2 o.s.ř.

⁴ článek 26 Nařízení Evropského parlamentu a Rady ES č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu

⁵ § 175 odst. 6 o.s.ř.

stupně je okresní soud, resp. obvodní soudy v Praze⁶ či Městský soud v Brně⁷, ve věcech uvedených v ustanovení § 9 o.s.ř. to je soud krajský, resp. Městský soud v Praze⁸, popřípadě soud Nejvyšší, ten ovšem jen tehdy, stanoví-li tak zvláštní právní předpis⁹. Rozhoduje-li v prvním stupni Nejvyšší soud, není proti jeho rozhodnutí odvolání přípustné, neboť odvoláním lze napadnout pouze rozhodnutí vydaná okresním soudem či krajským soudem v řízení v prvním stupni. Odvoláním pak nelze napadnout například ani usnesení, kterým odvolací soud v průběhu řízení o odvolání uložil účastníku řízení pořádkovou pokutu¹⁰, neboť se jedná o usnesení odvolacího soudu¹¹ a nikoli usnesení soudu prvního stupně. Odvoláním nelze napadnout ani rozhodnutí krajského nebo vrchního soudu vydané v odvolacím řízení o nepřipuštění vedlejšího účastenství¹² či o přiznání odměny znalci. Je-li proti takovému rozhodnutí přesto podáno odvolání, nezbude než odvolací řízení pro nedostatek funkční příslušnosti zastavit¹³.

Podle ustanovení § 201 občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2000 mohl účastník napadnout rozhodnutí soudu prvního stupně odvoláním, pokud to zákon nevyklučoval. Zákonem č. 30/2000 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2001, byla slova „soudu prvního stupně“ nahrazena slovy „okresního soudu nebo rozhodnutí krajského soudu vydané v řízení v prvním stupni“ za tím účelem, aby „*bylo nepochybné, že odvoláním lze napadnout jen rozhodnutí okresního soudu nebo rozhodnutí krajského soudu vydané v řízení v prvním stupni a že rozhodnutí vydaná v odvolacím řízení (krajským nebo vrchním soudem) nemohou být přezkoumána v odvolacím řízení, ale jen - za podmínek stanovených zákonem - na základě návrhu na obnovu řízení, žaloby pro zmatečnost nebo dovolání*“¹⁴. Od té doby již ke změně tohoto ustanovení nedošlo, takže i po více než deseti letech je

⁶ § 9 odst. 1 zákona o soudech a soudcích

⁷ § 9 odst. 2 zákona o soudech a soudcích

⁸ § 9 odst. 1 zákona o soudech a soudcích

⁹ např. § 67 ZMPS, podle kterého Nejvyšší soud uznává pravomocná cizí rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech určení otcovství, je-li alespoň jedním z účastníků řízení občan České republiky

¹⁰ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. 2 Cdon 1037/97 publikované v časopise Soudní judikatura. 1998, č. 15, s. 338. ASPI, ASPI ID: JUD10401CZ

¹¹ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 29 Odo 433/2002 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

¹² srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2003, sp. zn. 26 Cdo 8/2003 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

¹³ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 29 Odo 433/2002, podle kterého je nedostatek funkční příslušnosti soudu neodstranitelným nedostatkem podmínky řízení, pro kterou soud řízení podle § 103 a § 104 odst. 1 o.s.ř. zastaví

¹⁴ důvodová zpráva k novele o.s.ř. provedené zákonem č. 30/2000 Sb., Vláda ČR. 1. 1. 2000. PSP, tisk 257, bod 263

ustanovení § 201 o.s.ř. účinné v tom znění, do jakého bylo upraveno již zmiňovaným zákonem č. 30/2001 Sb., tzv. velkou novelou občanského soudního řádu.

3 Přípustnost odvolání

Podat odvolání lze pouze za splnění zákonem stanovených podmínek, tzv. podmínek přípustnosti odvolání. Jde-li o podmínky na straně subjektu podávajícího odvolání, hovoří se o tzv. *subjektivních podmínkách přípustnosti* odvolání, zatímco jde-li o podmínky vážící se k napadenému rozhodnutí, hovoří se o tzv. *objektivní přípustnosti* odvolání.

3.1 Subjektivní přípustnost odvolání

Subjektivní přípustnost odvolání odpovídá na otázku, jaký okruh osob je oprávněn podat odvolání. Občanský soudní řád praví, že odvolání může podat **účastník**. Účastníky řízení jsou žalobce a žalovaný¹⁵, navrhovatel a ti, které zákon za účastníky označuje¹⁶ a dále navrhovatel a ti, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno¹⁷. Neznamená to ovšem, že by každý z účastníků mohl bez dalšího napadnout jakékoliv rozhodnutí okresního či krajského soudu vydané v řízení v prvním stupni odvoláním, proti němuž zákon možnost podat odvolání nevyklučuje. Odvolání slouží jako opravný prostředek pro případ, že s ním účastník není spokojen, resp. má objektivní důvod nebýt spokojen. Tak tomu je tehdy, pokud soud svým rozhodnutím zasáhl do účastnických práv a povinností a účastník podává odvolání s očekáváním, že újma, která mu vznikla, může být odstraněna rozhodnutím odvolacího soudu. Účastník proto nemůže odvoláním napadnout rozhodnutí, kterým mu bylo zcela vyhověno¹⁸ a v důsledku kterého mu tedy objektivně nevznikla žádná újma.

¹⁵ § 90 o.s.ř., tzv. první definice účastenství

¹⁶ § 94 odst. 2 o.s.ř., tzv. druhá definice účastenství

¹⁷ § 94 odst. 1 o.s.ř., věta první, tzv. třetí definice účastenství

¹⁸ na tomto závěru neshledal nic protiústavního ani Ústavní soud, srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 9. 2010, sp. zn. I. ÚS 475/10, dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

Ve věcech, v nichž na straně účastníků, a to ať již na straně žalující či žalované, vystupuje **více osob** (tzv. pluralita subjektů), může podat odvolání každá z těchto osob. Účinky podaného odvolání se pak liší podle toho, zda se na straně účastníků jedná o tzv. **samostatné společenství**¹⁹, pak účinky podaného odvolání nastávají pouze pro osobu, která podala odvolání, či **nerozlučné společenství**²⁰, ve kterém nastávají účinky podaného odvolání pro všechny nerozlučné společníky. Disponuje-li s odvoláním bez souhlasu ostatních jen některý z nerozlučných společníků, soud k takovému úkonu nepřihlédne.

Právo podat odvolání přiznává zákon i některým **dalším osobám**, které nejsou samy přímo účastníky řízení, ale účastní se řízení pouze v jeho některých fázích. Jedná se například o svědky, znalce či tlumočníky, kteří mají právo napadnout rozhodnutí soudu prvního stupně odvoláním za předpokladu, že zasahují do jejich práv a povinností.

Kromě účastníků řízení přiznává zákon právo k podání odvolání také vedlejšímu účastníkovi, státnímu zastupitelství a Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových. **Vedlejší účastník** může podat odvolání za podmínky, že do řízení vstoupil nejpozději do patnácti dnů od doručení rozhodnutí účastníku, kterého v řízení podporuje a za splnění té podmínky, že k podání odvolání je subjektivně legitimován samotný, jím podporovaný účastník řízení, tzn. že samotnému účastníku vznikla napadeným rozhodnutím újma. Odvolání vedlejšího účastníka ovšem není přípustné tehdy, jestliže se jím podporovaný účastník odvolání vzdal nebo jestliže s odvoláním podaným vedleším účastníkem nesouhlasí. V takovém případě by soud odvolání vedlejšího účastníka odmítl jako odvolání podané osobou k tomu neoprávněnou. Je proto nezbytné, aby se soud, v případě že odvolání podal vedlejší účastník, vždy zabýval otázkou, zda s tímto úkonem souhlasí samotný účastník.

Státní zastupitelství je oprávněno podat odvolání proti rozhodnutí okresního soudu nebo rozhodnutí krajského soudu vydané v řízení v prvním stupni pouze ve věcech uvedených v § 35 odst. 1 o.s.ř. a jen tehdy, jestliže do řízení vstoupilo dříve, než všem účastníkům uplynula lhůta k podání odvolání. Souhlas účastníka řízení

¹⁹ samostatné společenství upravuje občanský soudní řád v ustanovení § 91 odst. 1 tak, že je-li žalobců nebo žalovaných v jedné věci několik, jedná v řízení každý z nich sám za sebe

²⁰ to je upraveno v ustanovení § 91 odst. 2 o.s.ř. tak, že jedná-li se o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozsudek musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně, platí úkony jednoho z nich i pro ostatní účastníky vystupující na jedné straně

s odvoláním státního zastupitelství se s ohledem na povahu řízení, do nichž je státní zastupitelství oprávněno vstoupit a s tím spojeným veřejným zájmem na účasti státního zastupitelství v těchto řízeních, nevyžaduje. Pokud bylo ovšem řízení zahájeno na návrh státního zastupitelství²¹, stává se státní zastupitelství samo účastníkem řízení, návrhovatelem, které je z titulu tohoto postavení oprávněno podat odvolání jako účastník řízení. Podmínka vstupu do řízení před uplynutím odvolací lhůty všem účastníkům se v takovém případě neuplatní.

Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových je oprávněn podat odvolání jen v případech a za podmínek stanovených v § 35a o.s.ř. a stejně jako státní zastupitelství jen tehdy, jestliže do řízení vstoupil dříve, než uplynula odvolací lhůta všem účastníkům řízení. Pokud ovšem bylo řízení zahájeno podle ustanovení § 35a o.s.ř. na návrh Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, podává tento subjekt odvolání jako účastník řízení a podmínkou vstupu do řízení před uplynutím odvolací lhůty všem účastníkům není vázán. Pokud vystupuje Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových v řízení jako vedlejší účastník, řídí se podání odvolání pravidly uvedenými výše u odvolání podaného vedlejším účastníkem.

Pro vedlejšího účastníka, státní zastupitelství a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových platí, že pokud se nezúčastnili prvostupňového řízení, jsou k podání odvolání oprávněni kromě výše uvedených podmínek pouze tehdy, pokud kromě podání odvolání rovněž oznámí soudu, že vstupují do řízení.

Narozdíl od osob oprávněných k podání odvolání uvedených výše není k podání odvolání subjektivně legitimována osoba, která se odvolání platně, tzn. vůči soudu a až po vyhlášení či vydání rozhodnutí, vzdala či osoba, která podané odvolání vzala zpět. Podá-li taková osoba i přesto odvolání, odvolací soud jej jako podané osobou k tomu neoprávněnou odmítne.

²¹ toto oprávnění mu přiznává ustanovení § 35 odst. 3 o.s.ř., podle kterého ve věcech tam uvedených může státní zastupitelství podat ve veřejném zájmu návrh na zahájení řízení

3.2 Objektivní přípustnost odvolání

Odvolání je tzv. objektivně přípustné za splnění podmínek vázících se k napadenému rozhodnutí. Za tyto podmínky je považována *existence nepravomocného rozhodnutí soudu prvního stupně, přípustnost odvolání* proti rozhodnutí a *dodržení zákonné lhůty* k jeho podání²².

Existence nepravomocného rozhodnutí

Právní moc je vlastnost rozhodnutí spočívající v tom, že rozhodnutí je konečné, závazné a nezměnitelné. Rozhodnutí, které je v právní moci, již nelze napadnout odvoláním. Právní moc se rozlišuje ve dvojí rovině, formální a materiální. *Formální právní moc* je charakterizována konečností rozhodnutí a v zákoně²³ je vyjádřena tak, že doručený rozsudek, který již nelze napadnout odvoláním, je v právní moci. *Materiální právní moc* pak vyjadřuje závaznost a nezměnitelnost rozhodnutí. O závaznosti rozhodnutí hovoří zákon²⁴ ve smyslu okruhu osob, pro které je rozhodnutí závazné. Nezměnitelnost rozhodnutí pak souvisí s obecnou zásadou civilního procesu *ne bis in idem*²⁵, která nachází své vyjádření v textu občanského soudního řádu²⁶ a v právní teorii i praxi je známá jako překážka věci pravomocně rozsouzené. Právní moc se pak ještě dělí na *relativní právní moc*, podle té nabývá rozhodnutí právní moci jen vůči některým účastníkům v závislosti na tom, zda jim již uplynula lhůta k podání odvolání a *absolutní právní moc*, podle které rozhodnutí nabývá právní moci vůči všem osobám, které byly oprávněny napadnout rozhodnutí odvoláním. Rozhodnutí může mít buď formu rozsudku nebo usnesení. Právní moc rozhodnutí soudu prvního stupně, a to jak rozsudku, tak usnesení, které lze napadnout odvoláním, nastává uplynutím 15 dnů od doručení rozhodnutí, není-li podáno odvolání. Usnesení soudu prvního stupně, které se doručuje, ale proti němuž není odvolání přípustné, nabývá právní moci doručením. Skutečnost, že rozhodnutí nenabývá právní moci je projevem suspenzivního účinku odvolání, který

²² shodně např. WINTEROVÁ, Alena a kol.: *Civilní právo procesní, vysokoškolská učebnice*, 2. aktualizované a přepracované vydání. Praha : Linde Praha, 2002, s. 439 nebo ČEŠKA, Zdeněk a kol.: *Občanské právo procesní*. Praha, 1989, s. 244

²³ § 159 o.s.ř.

²⁴ § 159a odst. 1 až 4 o.s.ř.

²⁵ „ne dvakrát o tomtéž“

²⁶ § 159a odst. 5 o.s.ř.

je slovy zákona²⁷ vyjádřen tak, že podá-li ten, kdo je k tomu oprávněn, včas přípustné odvolání, nenabývá rozhodnutí právní moci, dokud o odvolání pravomocně nerozhodne odvolací soud.

Dodržení lhůty k podání odvolání

Odvolací lhůta pro podání odvolání činí 15 dnů od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí. Rozhodujícím momentem pro počátek běhu odvolací lhůty je tedy doručení rozhodnutí. Do běhu odvolací lhůty se nezapočítává den, kdy bylo rozhodnutí doručeno. Odvolací lhůta je u obou forem rozhodnutí, tedy jak u rozsudku, tak u usnesení, stejná. Jedná se o lhůtu procesní, k jejímu zachování tedy postačí, je-li poslední den lhůty odvolání podáno u příslušného soudu nebo odevzdáno orgánu, který má povinnost jej doručit. Rozhodnutí se doručuje účastníkovi řízení, a v případě, že vstoupil do řízení ještě před vyhlášením rozhodnutí, i vedlejšímu účastníkovi, státnímu zastupitelství a Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových. Má-li účastník zástupce, doručuje se pouze zástupci, nestanoví-li zákon jinak²⁸. Soud pak není, s výjimkou v zákoně uvedených případech, povinen doručovat stejnopis písemného vyhotovení rozhodnutí vedle zástupce též samotnému účastníkovi²⁹. Ovšem doručil-li soud omylem rozhodnutí soudu prvního stupně jen samotnému účastníkovi, který je ale v řízení zastoupen a účastník přesto podal v zákonné lhůtě odvolání, stává se tím závada v doručení spočívající v nedoručení rozhodnutí účastníkovi zástupci právně nevýznamnou³⁰.

Odvolání se podává u soudu, proti jehož rozhodnutí směřuje. Podá-li ovšem osoba k tomu oprávněná ve lhůtě odvolání u odvolacího soudu nebo do protokolu u nepřislušného soudu, či podá-li odvolání proti rozhodnutí o předběžném opatření podle § 76a o.s.ř. ve lhůtě u soudu příslušného podle § 88 písm. c) o.s.ř., tj. u soudu, v jehož obvodu má nezletilý na základě dohody rodičů nebo rozhodnutí soudu,

²⁷ § 206 odst. 1 o.s.ř.

²⁸ zákon tak stanoví např. v případě, že se má účastník osobně dostavit k výsledku nebo jinému úkonu soudu nebo má něco jiného v řízení osobně vykonat, potom se doručuje jak zástupci účastníka, tak účastníkovi samotnému

²⁹ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2277/2001 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

³⁰ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 1999, sp. zn. 20 Cdo 775/98 publikované v časopise Soudní judikatura. 2000, č. 5, s. 176. ASPI, ASPI ID: JUD14884CZ

popřípadě jiných rozhodujících skutečností své bydliště, nemůže být její odvolání odmítnuto jako opožděné.

Podání odvolání je účinné i tehdy, podal-li jej odvolatel po vyhlášení rozhodnutí ještě dříve, než mu bylo doručeno písemné vyhotovení rozhodnutí³¹. Vydal-li soud v řízení opravné usnesení, které se týká výroku rozhodnutí, začne běžet odvolací lhůta znovu od právní moci opravného usnesení.

Lhůta k podání odvolání činí v zásadě 15 dní, její délka se ovšem může lišit podle toho, zda je v napadeném rozhodnutí uvedeno poučení o možnosti podat odvolání, případně zda je toto poučení správné či zda nechybí úplně. V případě, že soud ve vyhotovení svého rozhodnutí nesprávně uvede, že odvolací lhůta je delší než patnáct dnů, pak činí odvolací lhůta právě tolik dní, kolik uvedl soud ve vyhotovení svého rozhodnutí. Uvede-li soud, že odvolací lhůta činí naopak méně než patnáct dnů, nemá takové chybné poučení na délku odvolací lhůty vliv, ta bude i nadále činit zákonem předpokládaných patnáct dní. Neuvede-li soud ve svém rozhodnutí vůbec poučení o možnosti podat odvolání, neuvede-li lhůtu k jeho podání, neoznačí-li soud, u něhož se odvolání podává, nebo uvede-li v rozporu se zákonem, že proti jeho rozhodnutí není odvolání vůbec přípustné, činí odvolací lhůta ve všech těchto případech tři měsíce od doručení rozhodnutí. Za nesprávné poučení o nepřípustnosti odvolání lze považovat například vyznačení doložky právní moci na doručovaném nepravomocném rozhodnutí soudu prvního stupně³².

Prominutí zmeškání odvolací lhůty

Soud může k návrhu účastníka prominout zmeškání lhůty, jestliže účastník nebo jeho zástupce ji zmeškal z omluvitelného důvodu, a byl proto vyloučen z úkonu, který mu přísluší³³. Návrh na prominutí zmeškání lhůty včetně provedení zmeškaného úkonu je třeba podat do patnácti dnů po odpadnutí překážky. O návrhu na prominutí zmeškání lhůty k podání odvolání rozhoduje soud prvního stupně. Prominout zmeškání lhůty k odvolání ovšem není možné v případě, že soud rozhodl o tom, že se manželství rozvádí, že je neplatné nebo že není, nebo kterým vyslovil zrušení, neplatnost nebo neexistenci partnerství. V těchto případech pak neplatí ani

³¹ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1199/96 publikované v časopise Soudní judikatura. 1997, č. 4, s. 83

³² srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1397/96 publikované v časopise Soudní judikatura. 1998, č. 4, s. 209. ASPI, ASPI ID: JUD9602CZ

³³ § 58 odst. 1 o.s.ř.

tříměsíční odvolací lhůta, která jinak účastníkovi běží v případě chybějícího poučení o odvolání, chybějícího poučení o lhůtě k odvolání, chybějícího označení soudu, u něhož se odvolání podává, nebo v tom případě, že rozhodnutí obsahuje nesprávné poučení, že odvolání není vůbec přípustné. Povinností soudu přitom není vyzývat odvolatele k podání návrhu na prominutí zmeškání lhůty, a to ani tehdy, pokud je z obsahu odvolání patrné, že důvody, pro které odvolatel zmeškal lhůtu k podání odvolání, byly omluvitelné³⁴.

Přípustnost odvolání proti rozhodnutí

Odvolání je přípustné proti rozsudku či usnesení okresního soudu nebo krajského soudu vydaném v prvním stupni, pokud to zákon nevyklučuje. Tato zásada je vyjádřením principu univerzality odvolání. Jinými slovy řečeno, nevyklučuje-li to zákon, lze každé rozhodnutí okresního soudu nebo rozhodnutí krajského soudu vydané v řízení v prvním stupni napadnout odvoláním. Narozdíl od právní úpravy mimořádných opravných prostředků, u kterých zákon uvádí pozitivním výčtem rozhodnutí, která lze napadnout mimořádnými opravnými prostředky, zvolil zákonodárce u odvolání způsob opačný, tedy negativním výčtem uvádí rozhodnutí, proti nimž odvolání není přípustné. Nutno ovšem podotknout, že se nejedná o výčet taxativní, když zákon na jiných místech³⁵ uvádí další rozhodnutí, proti nimž není odvolání přípustné. Vyloučení možnosti podat odvolání proti vybraným rozhodnutím přitom nevybočuje z ústavních mezí, neboť z ústavněprávního hlediska není občanské soudní řízení povinně dvoustupňové³⁶. Jak uvedl Ústavní soud v jednom ze svých rozhodnutí³⁷, „*důvody k prolomení obecných zásad přípustnosti odvolání spočívají v kvalitativně založeném úsudku o nižší významnosti rozhodnutí, kdy uplatnění opravného prostředku není považováno za efektivní*“. Vylučuje-li zákon možnost podat proti některým rozhodnutím odvolání, bylo by možné uvažovat o napadení takového rozhodnutí ústavní stížností, jejíž

³⁴ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 1999, sp.zn. 26 Cdo 1910/99 publikované v časopise Soudní judikatura. 2000, č. 6, s. 223. ASPI, ASPI ID: JUD15034CZ

³⁵ např. ustanovení § 200ua odst. 4 o.s.ř., podle kterého není přípustné odvolání proti usnesení o potvrzení evropského exekučního titulu, nebo podle § 336f odst. 3 o.s.ř. není přípustné odvolání proti usnesení, kterým soud odmítl opožděné přihlášky do dražby

³⁶ srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. III. ÚS 96/06 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

³⁷ III. ÚS 1478/07 ze dne 27. 3. 2008 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

opodstatněnost ovšem „přichází v úvahu jen v případech zcela extrémního vybočení ze standardů, jež jsou pro procesněprávní posouzení esenciální“³⁸.

4 Nepřípustnost odvolání

Jak již bylo řečeno výše, proti některým rozhodnutím není odvolání vůbec přípustné. Tyto případy zákon rozlišuje podle formy rozhodnutí. V zájmu jednoduchosti a přehlednosti se autorka drží výčtu uvedeného v § 202 o.s.ř.

4.1 Nepřípustnost odvolání proti usnesení

Odvolání není přípustné proti usnesení, jímž

- a) se upravuje vedení řízení
- b) byl k řízení přibrán další účastník (§ 94 odst. 3 o.s.ř.)
- c) bylo zahájeno řízení bez návrhu
- d) byl účastník vyzván, aby neúplné, nesrozumitelné nebo neurčité podání doplnil nebo opravil (§ 43 odst. 1 o.s.ř.)
- e) bylo prominuto zmeškání lhůty
- f) byla nebo nebyla připuštěna změna návrhu
- g) bylo rozhodnuto o svědečném nebo o nárocích podle § 139 odst. 3 o.s.ř.
- h) byl schválen smír
- i) byl zamítnut návrh na přerušování řízení podle § 109 o.s.ř. nebo podle § 110 o.s.ř.
- j) byl žalovaný vyzván, aby se ve věci písemně vyjádřil (§ 114b o.s.ř., § 193d o.s.ř.)
- k) bylo opraveno rozhodnutí, netýká-li se oprava výroku rozhodnutí
- l) bylo rozhodnuto o opatřeních k zajištění podmínek pro navrácení dítěte (§ 193c o.s.ř.)
- m) bylo rozhodnuto, že doručení je neúčinné (§ 50d o.s.ř.)
- n) byla uložena povinnost složit zálohu na náklady důkazu

³⁸ III. ÚS 1478/07 ze dne 27. 3. 2008 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

- o) bylo vyhověno návrhu na přezkum evropského platebního rozkazu

ad a) usnesení, jimiž se upravuje vedení řízení zákon nevyjmenovává a nestanoví ani kritéria k jejich rozlišení od jiných usnesení. Činí tak ale teorie³⁹, která praví, že rozhodujícími kritérii pro posouzení, zda se jedná o usnesení, kterými se upravuje vedení řízení, jsou okolnosti, zda jde o rozhodnutí, která nemají vliv na rozhodnutí ve věci samé⁴⁰, zda se týkají otázek, které v zájmu zásady hospodárnosti řízení vyžadují rychlé řešení, aniž by odepření možnosti podat opravný prostředek mohlo být účastníkům řízení nebo třetím osobám k újmě a v neposlední řadě také okolnost, že takovými rozhodnutími není soud vázán a může je sám z vlastní iniciativy změnit. Jedná se například o usnesení, kterým soud zamítl návrh na provedení důkazu⁴¹, usnesení o přiznání osvobození od soudních poplatků⁴², usnesení o odročení jednání⁴³, usnesení, jímž soud ukládá navrhovateli v řízení o způsobilosti k právním úkonům, aby do přiměřené lhůty předložil lékařské vysvědčení o duševním stavu vyšetřovaného⁴⁴ či usnesení o ustanovení znalce v civilním řízení⁴⁵ a rozhodnutí o námitkách proti osobě znalce. K vyloučení odvolacího přezkumu a domáhání se přezkumu ústavněprávního u posledně dvou jmenovaných usnesení uvedl Ústavní soud v jednom ze svých usnesení⁴⁶, že obě usnesení představují typická rozhodnutí, jimiž soud upravuje vedení řízení a jen zcela výjimečně lze podrobit tato rozhodnutí, která jsou v komplexu celého řízení pouze dílčími rozhodnutími předcházejícími pravomocnému skončení řízení ústavnímu přezkumu, je-li vyloučen jejich odvolací přezkum. Ústavní přezkum těchto rozhodnutí by připadal v úvahu pouze za splnění té podmínky, že je jimi přímo a neodčinitelně zasahováno i do jiných ústavně chráněných základních práv nebo svobod. Takovými rozhodnutími ale usnesení o ustanovení znalce a rozhodnutí o námitkách proti jeho osobě nejsou. Pokud by tedy Ústavní soud za situace, kdy

³⁹ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl.* Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1601

⁴⁰ shodné kritérium vyjádřil Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 2. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 313/05, podle kterého je usnesení o vyloučení věci neurčitého protinávru k samostatnému řízení rozhodnutím, jímž se upravuje vedení řízení, řízení ve věci jím nekončí, a je v podstatě bez vlivu na rozhodnutí ve věci samé

⁴¹ § 120 odst. 1 o.s.ř.

⁴² § 138 odst. 1 o.s.ř.

⁴³ § 119 odst. 1 o.s.ř.

⁴⁴ § 186 odst. 2 o.s.ř.

⁴⁵ § 114a odst. 2 písm. c) o.s.ř.

⁴⁶ usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2009, sp. zn. II. ÚS 1486/09 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

občanský soudní řád tato rozhodnutí vylučuje z odvolacího přezkumu, akceptoval přípustnost ústavní stížnosti, „vedla by tato ve svých důsledcích k totálnímu zablokování jakéhokoliv soudního procesu možností neustálého přezkoumávání typicky jen procesních soudních rozhodnutí Ústavním soudem. I proto je vyloučeno, aby Ústavní soud přezkoumával obě napadená usnesení⁴⁷“.

ad b) usnesení, jímž byl k řízení přibrán další účastník

Soud přibere do řízení jako účastníka osobu, u níž má zato, že ačkoliv splňuje podmínky účastenství vymezené v tzv. třetí definici⁴⁸, účastníkem dosud není. Proti usnesení o přibrání dalšího účastníka do řízení není odvolání přípustné. Proti usnesení o zamítnutí návrhu na přibrání dalšího účastníka odvolání přípustné je. Pokud by soud za účastníka přibral někoho, kdo by se jím necítil být, mohl by se takový účastník, to ovšem „za splnění vskutku přísně kladených podmínek⁴⁹“, domáhat přezkumu takového usnesení ústavní stížností, jejíž „opodstatněnost ovšem přichází v úvahu jen v případech zcela extrémního vybočení ze standardů, jež jsou pro procesněprávní posouzení esenciální⁵⁰“. Nesprávnost rozhodnutí o přibrání účastníka do řízení by pak bylo možné napadnout ústavní stížností proti rozhodnutí ve věci samé, resp. proti rozhodnutí, jímž se řízení končí, za předpokladu, že mohlo vést k dotčení v ústavně chráněných právech přibraného účastníka⁵¹.

ad c) usnesením, kterým bylo zahájeno řízení bez návrhu zahajuje soud řízení, která jsou uvedena v ustanovení § 81 odst. 1 o.s.ř. a další řízení, u kterých tak stanoví zákon⁵². Pokud soud řízení nezahájí, nevydává o tom žádné rozhodnutí; proti neexistujícímu rozhodnutí se pak logicky nelze ani odvolat.

⁴⁷ usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2009, sp. zn. II. ÚS 1486/09 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

⁴⁸ podle ní je ve smyslu § 94 odst. 3 o.s.ř. účastníkem ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno

⁴⁹ usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2008, III. ÚS 1183/07 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

⁵⁰ usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2008, III. ÚS 1183/07 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

⁵¹ usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2008, III. ÚS 1183/07 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

⁵² například ve věcech obchodního rejstříku podle § 200b odst. 1, věta druhá o. s. ř. či řízení o neplatnost manželství podle § 11 odst. 1, § 12 a § 13 odst. 1 zákona o rodině

ad d) usnesení, kterým byl účastník vyzván, aby neúplné, nesrozumitelné nebo neurčité podání doplnil nebo opravil

Tímto rozhodnutím není řízení meritorně skončeno, je pouze důsledkem poučovací povinnosti soudu a jako takové nemůže být k újmě práv účastníkovi⁵³, kterého soud k doplnění či opravě podání vyzývá. I když není toto dílčí rozhodnutí soudu napadnutelné odvoláním, připadalo by v úvahu podání ústavní stížnosti, to ovšem jen tehdy, „*má-li význam pro ochranu nároku (práva), který je předmětem řízení před obecným soudem, a zároveň nepřipustně a nezhojitelně (v dalším řízení) zasahuje do základních práv a svobod stěžovatele*“⁵⁴. Pokud by soud z důvodu neúplnosti, nesrozumitelnosti či neurčitosti účastníkovo podání odmítl, bylo by proti takovému rozhodnutí odvolání přípustné, neboť v takovém případě se již jedná o rozhodnutí, které by mohlo být na újmu práv účastníka. Nepřípustnost odvolání proti usnesení, kterým je účastník vyzván k doplnění či opravě svého podání, brání zbytečným průtahům v řízení a zároveň nepoškozuje účastníka řízení, jehož práva jsou dostatečně chráněna možností podat odvolání proti usnesení, kterým soud pro neúplnost, nesrozumitelnost či neurčitost jeho podání odmítl.

ad e) usnesení, kterým bylo prominuto zmeškání lhůty

Soud promine zmeškání lhůty, jestliže ji účastník nebo jeho zástupce zmeškal z omluvitelného důvodu, a byl proto vyloučen z úkonu, který mu přísluší⁵⁵. Omluvitelné důvody zmeškání přitom musí existovat v době, kdy měla lhůta k podání odvolání skončit. Účastníkovo žádost o prominutí zmeškání lhůty nelze odmítnout s tím, že zmeškaný úkon plánoval učinit až v poslední den lhůty, ve který mu ovšem do jeho plánů vstoupila omluvitelná překážka⁵⁶. Proti usnesení, kterým soud zamítl návrh na prominutí zmeškání lhůty, je odvolání přípustné.

ad f) usnesení, kterým byla nebo nebyla připuštěna změna návrhu

Žalobce (navrhovatel) může za řízení se souhlasem soudu měnit návrh na zahájení řízení. O navržené změně musí soud vždy rozhodnout, přičemž o změně návrhu rozhoduje usnesením. Kdyby soud účastníka řízení chybně poučil o možnosti podat odvolání proti rozhodnutí o změně návrhu, nezaložilo by nesprávné poučení,

⁵³ srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2005, sp. zn. I. ÚS 705/04 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

⁵⁴ srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2004, sp. zn. III. ÚS 629/04 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

⁵⁵ § 58 odst. 1 o.s.ř.

⁵⁶ BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír, KRČMÁŘ, Zdeněk a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2006, s. 275

„jakkoli jde o jev chybný a nežádoucí⁵⁷“, přípustnost odvolání. I když je rozhodnutí o změně návrhu vyloučeno z odvolacího přezkumu, lze toto rozhodnutí podrobit ústavněprávnímu přezkumu, ovšem jak uvádí Ústavní soud⁵⁸, „ingerence Ústavního soudu do daného rozhodování by měla být zcela výjimečná, omezená především na případy zjevných excesů, kdy příslušné soudní rozhodnutí není zdůvodněno buď vůbec⁵⁹, nebo je opřeno o evidentně jiný než zákonem předpokládaný důvod⁶⁰“. Jinak ovšem Ústavní soud věcnou správnost rozhodnutí o připuštění či nepřipuštění změny návrhu zásadně nepřezkoumává.

ad g) usnesení, kterým bylo rozhodnuto o svědečném nebo o nároku podle § 139 odst. 3 o.s.ř.

Ten, kdo vypovídal u soudu jako svědek, kdo vypovídal o okolnostech týkajících se právnické osoby a nastalých v době, kdy byl jejím statutárním orgánem nebo členem tohoto orgánu, a dále ten, komu soud uložil při dokazování nějakou povinnost, má právo na náhradu hotových výdajů a ušlého výdělku, tzv. svědečného. Předpokladem pro přiznání svědečného či práva na náhradu nákladů vynaložených při plnění jiné, soudem uložené povinnosti, je řádné a včasné uplatnění tohoto nároku u soudu. Částky svědečného a náhrad za plnění jiných povinností bývají relativně nízké, proto v souladu se zásadou hospodárnosti je odvolací přezkum proti rozhodnutím o nich vyloučen. Ovšem i při vydávání takových rozhodnutí platí, že soud musí své rozhodnutí vždy řádně⁶¹ odůvodnit. Nelze-li z odůvodnění rozhodnutí, kterým soud nepřiznal svědečné žádným způsobem, zjistit, z jakého důvodu tak soud rozhodl, je jeho rozhodnutí nepřezkoumatelné⁶². Rozhodnutím, které není řádně odůvodněno, mohlo být

⁵⁷ usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 5. 2010, III. ÚS 593/10 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

⁵⁸ usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 9. 2009, III. ÚS 2180/08 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

⁵⁹ srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. II. ÚS 801/08 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>, ve kterém Ústavní soud označil postup soudu, který rozhodl o zamítnutí návrhu na změnu žaloby, aniž by svoje rozhodnutí jakkoliv odůvodnil, přičemž zákonné podmínky pro absenci odůvodnění splněny nebyly, za porušení ústavně zaručeného práva stěžovatele na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod postup soudu

⁶⁰ srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2006, sp. zn. II. ÚS 455/03 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>, ve kterém Ústavní soud označil za ústavně nekonformní postup soudu, který zamítl návrh na změnu žaloby, přičemž za důvod svého rozhodnutí vzal skutečnost, která nespadá do okruhu důvodů, pro něž je soud oprávněn návrh na změnu návrhu zamítnout

⁶¹ tzn. v souladu s ustanovením § 157 odst. 2 o.s.ř.

⁶² srov. náleží Ústavního soudu ze dne 9. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 586/05 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

porušeno základní právo na spravedlivý proces podle ustanovení článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a lze jej podrobit ústavnímu přezkumu. Jak uvádí Ústavní soud, „*nutnost řádného odůvodnění rozhodnutí obecných soudů je tedy esenciální podmínkou ústavně konformního rozhodnutí, které je v souladu s článkem. 36 odst. 1 Listiny*⁶³“.

ad h) usnesení, kterým byl schválen smír

Připouští-li to povaha věci, mohou účastníci skončit řízení soudním smírem. Schválený smír má účinky pravomocného rozsudku. Odvolání proti usnesení, kterým soud schválil smír, není přípustné. Napadnout jej lze pouze žalobou na neplatnost smíru, a to ve lhůtě tří let od právní moci usnesení o schválení smíru. Je-li smír podle hmotného práva neplatný, soud rozsudkem usnesení o schválení smíru zruší. Proti usnesení, kterým soud prvního stupně smír neschválil, je odvolání přípustné.

ad ch) usnesení, kterým byl zamítnut návrh na přerušování řízení podle § 109 o.s.ř. nebo podle § 110 o.s.ř.

Rozhodnutí, kterým soud zamítl návrh na přerušování řízení je svým charakterem rozhodnutím procesní povahy, které účastníkovi nemůže způsobit takovou újmu na jeho právech, která by odůvodňovala odvolací přezkum takového rozhodnutí. Naopak proti usnesení, jímž soud prvního stupně řízení přerušil, je odvolání přípustné.

ad i) usnesení podle § 114b o.s.ř. a § 193d o.s.ř., jímž byl žalovaný vyzván, aby se ve věci písemně vyjádřil

Usnesením podle § 114b o.s.ř. může soud žalovanému (tedy zásadně pouze ve sporném řízení) uložit, vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu, aby se ve věci písemně vyjádřil a aby v případě, že nárok uplatněný v žalobě zcela neuzná, ve vyjádření vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu a k vyjádření připojil listinné důkazy, jichž se dovolává, popřípadě označil důkazy k prokázání svých tvrzení. Usnesením podle § 193d o.s.ř. pak soud žalovanému v řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí ukládá, aby se ve lhůtě 7 dnů od doručení usnesení ve věci písemně vyjádřil a aby v případě, že s návrhem na navrácení dítěte nesouhlasí, ve vyjádření vylíčil rozhodující

⁶³ náleží Ústavního soudu ze dne 9. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 586/05 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

skutečnosti, na nichž staví svoji obranu. Za podmínek uvedených v právě zmíněném ustanovení pak soud dále žalovanému ukládá, aby ke svému vyjádření připojil listinné důkazy, jichž se dovolává a označil důkazy k prokázání svých tvrzení, jakož i uvedl, zda se vzdává práva účasti na projednání věci. Písemná vyjádření slouží k urychlení řízení. Odvolání proti výzvě k vyjádření by znamenalo zbytečný průtah v řízení, proto není přípustné. Účinkům spojeným s nevyjádřením se k výzvě soudu v podobě fikce uznání nároku, resp. fikce vzdání se práva účasti na projednání věci a fikce souhlasu s návrhem na navrácení dítěte se účastník může bránit v odvolání podaném proti rozsudku pro uznání, ve kterém může namítat mimo jiné to, že při vydání usnesení podle § 114b o.s.ř. nebyl dodržen zákonný postup, resp. v odvolání proti rozsudku v řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí vznášet námitky, že nebyl zachován postup podle ustanovení § 193d odst. 1 a 2 o.s.ř.

ad j) usnesení, kterým bylo opraveno rozhodnutí, netýká-li se oprava výroku rozhodnutí

V soudním rozhodnutí se mohou vyskytnout chyby v psaní, v počtech či jiné zjevné nesprávnosti, a to buď v jeho záhlaví, výroku, odůvodnění, poučení či v datu vyhlášení a podpisu. Vyskytne-li se chyba v jakékoliv části rozhodnutí kromě výroku, opraví ji soud v originále rozhodnutí, který je založen ve spise a v jeho stejnopisech. K tomu zpravidla vyzve účastníky, aby mu stejnopisy předložili k opravě. Nelze-li provést opravu tímto způsobem například proto, že ne všichni účastníci předloží soudu jim doručené stejnopisy rozhodnutí, opraví soud v takovém případě rozhodnutí opravným usnesením. Opravil-li soud rozhodnutí v jiné části než ve výroku, není proti takovému opravnému usnesení přípustné odvolání, neboť provedenou opravou nemohou být dotčena práva účastníků.

ad k) usnesení, kterým bylo rozhodnuto o opatřeních k zajištění podmínek pro navrácení dítěte

V řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí vydává soud předběžná opatření, kterými zejména činí opatření k soudnímu dohledu nad pohybem dítěte na území státu, k zabránění dítěti opustit území státu bez souhlasu soudu či k zabránění narušení osobních vazeb mezi dítětem a tím, jehož právo na péči o dítě, vykonávané podle právního řádu státu, v němž dítě mělo svůj obvyklý pobyt bezprostředně před přemístěním nebo zadržením, bylo porušeno. Proti těmto předběžným opatřením vydávaným ve formě usnesení není odvolání přípustné.

ad l) usnesení, kterým bylo rozhodnuto, že doručení je neúčinné

Zákon č. 7/2009 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 7. 2009 výrazným způsobem zpřísnil právní úpravu vyslovení neúčinnosti doručení v občanském soudním řádu. Narozdíl od předchozí právní úpravy, která tento institut neupravovala komplexně, řeší nyní právní úprava institut vyslovení neúčinnosti doručení jednotně z hlediska všech způsobů doručování, adres pro doručování a veškerých adresátů⁶⁴. O neúčinnosti doručení rozhodne na návrh účastníka odesílající soud, pokud se účastník nebo jeho zástupce nemohl z omluvitelného důvodu s písemností seznámit. Podle Korbela⁶⁵ je pojem „omluvitelný důvod“ „*novou hmotněprávní podmínkou, kterou musí nejen tvrdit, ale i dokazovat účastník řízení a která díky použití neurčitého právního pojmu vytváří žádoucí prostor pro uvážení soudu podle okolností jednotlivého případu*“. Ve věcech uvedených v § 120 odst. 2 o.s.ř., jedná-li se o nesporná řízení, rozhodne soud o neúčinnosti doručení i bez návrhu, jestliže je podle obsahu spisu zřejmé, že účastník nebo jeho zástupce se nemohl seznámit nebo neseznámil s písemností z omluvitelného důvodu. Proti usnesení, kterým soud návrhu na vyslovení neúčinnosti vyhověl, není odvolání přípustné. Naopak proti usnesení, kterým soud návrh na vyslovení neúčinnosti doručení zamítl, odvolání přípustné je. Rozhodne-li soud o neúčinnosti doručení písemností, považuje se písemnost za doručenou dnem právní moci rozhodnutí o neúčinnosti.

ad m) usnesení, kterým byla uložena povinnost složit zálohu na náklady důkazu

Možnost vyzvat účastníka ke složení zálohy na náklady důkazů byla do občanského soudního řádu zavedena rovněž na základě zákona č. 7/2009 Sb., novelizovaným ustanovením § 141 odst. 1 o.s.ř. Podle něj, lze-li očekávat náklady důkazu, který navrhl účastník nebo který nařídil soud o skutečnostech jím uvedených anebo v jeho zájmu, uloží předseda senátu tomuto účastníku, není-li osvobozen od soudních poplatků, aby před jeho provedením složil zálohu podle předpokládané výše nákladů. Pokud účastník nesloží zálohu, soud jím navrhovaný důkaz

⁶⁴ shodně KORBEL, František, PRUDÍKOVÁ, Dana. *Změny v systému doručování po 1. červenci 2009*. Právní rozhledy. 2009, č. 17- mimořádná příloha, s. 12

⁶⁵ KORBEL, František, PRUDÍKOVÁ, Dana. *Změny v systému doručování po 1. červenci 2009*. Právní rozhledy. 2009, č. 17- mimořádná příloha, s. 12

neprovede, o čemž musí být účastník soudem vždy poučen. Odvolání proti usnesení o povinnosti složit zálohu na náklady důkazu není přípustné, domnívá-li se ovšem účastník, že mu povinnost složit zálohu na náklady důkazu byla uložena v rozporu s ustanovením § 141 odst. 1 o.s.ř., může své námitky vznášet v odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé.

ad n) usnesení, kterým bylo vyhověno návrhu na přezkum evropského platebního rozkazu

Dne 12. prosince 2008 nabylo účinnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu. Evropský platební rozkaz doplnil občanský soudní řád o další z tzv. zkrácených řízení. Od platebního rozkazu upraveného v občanském soudním řádu se liší evropský platební rozkaz především v předpokladech pro jeho vydání, věcné působnosti, lhůtách pro podání odporu, řízení po podání odporu, otázce vydání částečného platebního rozkazu, formě řízení či pojmosloví⁶⁶. Nařízení o evropském platebním rozkazu se vztahuje pouze na občanské a obchodní věci v přeshraničních případech, tj. na případy, kdy má alespoň jedna ze stran bydliště nebo místo obvyklého pobytu v jiném členském státě, než je členský stát soudu, u něhož byl podán návrh na vydání platebního rozkazu. Po uplynutí lhůty k odeslání odporu⁶⁷ má žalovaný právo požádat o přezkum evropského platebního rozkazu u příslušného soudu v členském státě původu, tj. v členském státě, v němž byl vydán evropský platební rozkaz, jestliže byl platební rozkaz doručen některým ze způsobů uvedených v článku 14 nařízení⁶⁸ a doručení nebylo provedeno dostatečně včas, aby bylo žalovanému umožněno připravit si obhajobu, a to bez jakéhokoli zavinění z jeho strany, nebo pokud žalovaný nemohl popřít nárok z důvodu vyšší moci nebo mimořádných okolností, které nezavinil, pokud v obou případech jedná neprodleně. Žalovaný má po uplynutí lhůty k odeslání odporu rovněž právo požádat o přezkum evropského platebního rozkazu u příslušného soudu v členském státě původu, pokud byl platební rozkaz s ohledem na požadavky stanovené nařízením zjevně vydán chybně nebo z důvodu jiných výjimečných okolností. Odmítne-li soud žádost žalovaného o přezkum evropského platebního rozkazu proto, že není splněn

⁶⁶ KOHOUT, Lukáš. *Evropský platební rozkaz*. Epravo.cz (online). 13. 2. 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/evropsky-platebni-rozkaz-55537.html>>.

⁶⁷ Lhůta k odeslání odporu proti evropskému platebnímu rozkazu činí podle článku 16 odst. 2 nařízení 30 dnů od doručení evropského platebního rozkazu žalovanému

⁶⁸ podle tohoto článku může být evropský platební rozkaz doručen žalovanému také v souladu s vnitrostátními právními předpisy státu, v němž je doručován způsoby uvedenými v tomto článku

žádný z důvodů pro jeho přezkum, zůstává evropský platební rozkaz v platnosti. Vyhoví-li soud prvního stupně návrhu na přezkum evropského platebního rozkazu, je tento s účinky ex tunc neplatný. Proti usnesení, kterým soud vyhověl návrhu na přezkum evropského platebního rozkazu, není odvolání přípustné. Proti usnesení, kterým soud návrh na přezkum odmítne, odvolání přípustné je.

Jak již bylo řečeno výše, výčet usnesení, proti kterým není odvolání přípustné, uvedený v ustanovení § 202 o.s.ř. není úplný, občanský soudní řád uvádí i další případy, ve kterých je odvolání proti usnesením, a to dokonce i proti usnesením, kterými soud rozhoduje ve věci samé, nepřípustné. Příkladem lze uvést:

- usnesení, kterým soud rozhodl v řízení o nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory k seznámení se s obsahem listin, které mohou obsahovat skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta⁶⁹
- usnesení, kterým soud zastavil řízení o dědictví, protože zůstavitel nezanechal majetek nebo protože zanechal majetek nepatrné hodnoty⁷⁰
- usnesení, kterým bylo rozhodnuto o potvrzení evropského exekučního titulu⁷¹

4.2 Nepřípustnost odvolání proti rozsudku

Nepřípustnost odvolání proti rozsudku je ze zákonného hlediska opřena o ustanovení § 202 odst. 2 o.s.ř., podle kterého není odvolání přípustné proti rozsudku, jímž bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 10. 000,- Kč, přičemž k příslušenství pohledávky se nepřihlíží; to ovšem neplatí u rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání.

Výše peněžitého plnění, jež je předmětem sporu, nebyla určujícím kritériem pro přípustnost odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně vždy. Podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2000 mohl účastník odvoláním napadnout rozsudek soudu prvního stupně bez ohledu na výši předmětu sporu s tou výjimkou, že rozsudek pro uznání a rozsudek pro zmeškání mohl napadnout pouze z důvodů, že nebyly

⁶⁹ § 200l odst. 6 o.s.ř.

⁷⁰ § 175h odst. 3 o.s.ř.

⁷¹ viz § 200ua odst. 4

splněny předpoklady pro jejich vydání nebo že rozsudek spočívá v nesprávném právním posouzení věci.

Zákonem č. 30/2000 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2001 a s odůvodněním, že „*ke správnému a spravedlivému rozhodnutí*“⁷² věci, ve kterých peněžité plnění nepřevyšuje 2.000,- Kč, je dostatečné řízení v jednom stupni, když „*přezkoumání takových rozhodnutí odvolacím soudem je jen průtahem v uspokojení oprávněných pohledávek věřitelů*“⁷³, stanovil zákonodárce hranici 2.000,- Kč s tím, že pokud hodnota předmětu řízení tuto částku nepřevyšuje, není proti rozsudku o této věci odvolání přípustné. Tím došlo k rozdělení sporných řízení na tzv. bagatelní, u kterých účastníci řízení nemají možnost domáhat se odvoláním soudní ochrany kvůli finanční nepodstatnosti věci⁷⁴ a věci ostatní, tzv. nebagatelní. Význam tzv. bagatelních věcí je dán pouze z hlediska přípustnosti odvolání, jiné procesní aspekty s nimi spojeny nejsou⁷⁵.

Novelou občanského soudního řádu, provedenou zákonem č. 7/2009 Sb., bylo s účinností od 1. 7. 2009 novelizováno ustanovení § 202 odst. 2 o. s. ř. o přípustnosti odvolání proti rozsudku tak, že horní hranice tzv. bagatelních věcí byla zákonodárcem zvýšena na 10. 000,- Kč. V důvodové zprávě k zákonu č. 7/2009⁷⁶ se k této změně uvádí, že stávající výše, tj. 2.000,- Kč je „*nepřiměřeně nízká s ohledem na zvyšující se životní minimum či reálný průměrný měsíční příjem*“ s tím, že podle nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 861/2007 ze dne 11. 7. 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích a které se vztahuje i na přeshraniční případy, je za drobný nárok považován předmět řízení nepřesahující částku 2.000 EUR.

Odvolací přezkum je tedy v případě tzv. bagatel vyloučen, v úvahu připadá pouze přezkum ústavní, to ovšem za splnění té podmínky, že rozhodnutím soudu v tzv. bagatelních věcech došlo k porušení základních práv a svobod. Jak ovšem

⁷² důvodová zpráva k novele o.s.ř. provedené zákonem č. 30/2000 Sb., Vláda ČR. 1. 1. 2000. PSP, tisk 257, bod 264

⁷³ důvodová zpráva k novele o.s.ř. provedené zákonem č. 30/2000 Sb., Vláda ČR. 1. 1. 2000. PSP, tisk 257, bod 264

⁷⁴ KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost odvolání proti rozhodnutí o nákladech řízení v bagatelních věcech. Právní rozhledy. 2009, č. 13, s. 479

⁷⁵ shodně Králík, M. Malá poznámka k platebnímu rozkazu a tzv. bagatelním věcem. Právní rozhledy, 2002, č. 8 s. 381

⁷⁶ důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb., kterým se mění občanský soudní řád. Vláda ČR. 9. 4. 2008. PSP, tisk 478/0

vedl v jednom ze svých rozhodnutí Ústavní soud⁷⁷, bagatelní částky „často jen pro svou výši nejsou schopny současně představovat porušení základních práv a svobod“. Proto lze v případě tzv. bagatel „k přezkumu z hledisek ústavněprávních přikročit jen v případech zcela evidentní svévole orgánů veřejné moci vůči stěžovateli, případně jedná-li se o otázky zcela principiálního významu“⁷⁸. V jiném rozhodnutí⁷⁹ pak Ústavní soud uvedl, že takový výklad „nelze chápat jako *denegatio iustitiae*, nýbrž jako promítnutí celospolečenského konsenzu o bagatelnosti výše uvedených sporů do výkladu základních práv, resp. do stanovení jejich hranice“.

Pro posouzení přípustnosti odvolání je rozhodující požadovaná částka plnění v době, kdy soud prvního stupně vyhlásil rozsudek. Rozhodující tedy není výše požadovaného plnění v době podání žaloby, ale konečná podoba žalobního žádání například poté, co žalobce se souhlasem soudu žalobu změnil či ji vzal částečně zpět.

Při určení hodnoty předmětu řízení se nepřihlíží k příslušenství pohledávky, tj. k úrokům, úrokům z prodlení, poplatku z prodlení a nákladům spojeným s uplatněním pohledávky. Žádal-li ovšem žalobce zaplacení pouze samotného příslušenství pohledávky za dobu předem neurčenou (v petitu typicky vyjádřeno slovy „za dobu od- do zaplacení“), nemůže soud učinit závěr o tom, že hodnota předmětu věci nepřevyšuje 10.000,- Kč, stejně jako žaluje-li žalobce na nepeněžitě plnění, nelze požadované plnění převádět na peníze a stanovit podle jejich finančního vyjádření hodnotu sporu, neboť omezení v přípustnosti odvolání proti rozsudku se týká pouze peněžitých plnění⁸⁰. Žádá-li žalobce zaplacení příslušenství pohledávky v kapitalizované podobě (tedy za dobu přesně určenou), bude

⁷⁷ usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. II. ÚS 360/11 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

⁷⁸ usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. I. ÚS 168/11 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

⁷⁹ usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 10. 2009, sp. zn. II. ÚS 2538/09 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

⁸⁰ Zajímavým způsobem, rozdílným od české právní úpravy upravuje přípustnost odvolání německé civilní procesní právo (*Zivilprozessordnung*), které omezuje přípustnost odvolání nejen v peněžitých věcech, ale i nepeněžitých. Zásadním rozdílem od české právní úpravy je ovšem skutečnost, že pro stanovení přípustnosti odvolání, a to jak v peněžitých tak nepeněžitých věcech, není rozhodující hodnota sporu, o které rozhodl prvoinstanční soud, ale hodnota věci, o kterou jde v odvolacím řízení. Jinými slovy řečeno, při stanovení přípustnosti odvolání se vychází z toho, zda to, o co jde odvolateli v odvolacím řízení, přesáhne určitou, zákonem danou částku.

v takovém případě pro posouzení přípustnosti odvolání rozhodující výše požadovaného plnění.

Omezení přípustnosti odvolání hodnotou sporu se neuplatní u rozsudku pro uznání a u rozsudku pro zmeškání. Jak bude ale rozvedeno více v kapitole šesté o náležitostech odvolání, smí soud rozsudek pro uznání a rozsudek pro zmeškání přezkoumávat jen z důvodů uvedených v § 205b o.s.ř.

Není-li odvolání přípustné proto, že soud prvního stupně rozhodl o peněžitém plnění nepřevyšujícím částku 10.000,- Kč, není přípustné odvolání ani proti vedlejším výrokům jako například výroku o nákladech řízení, předběžné vykonatelnosti či lhůtě k plnění. Odvolání pak není přípustné ani tehdy, směřuje-li toliko proti důvodům rozhodnutí.

5 Podání odvolání

5.1 Účinky podaného odvolání

Podání odvolání osobou k tomu oprávněnou řádně a včas vyvolává podle občanského soudního řádu závažné právní účinky, běžně označované jako suspenzivní a devolutivní. Podle toho, zda dopadají na celý výrok napadeného rozhodnutí nebo pouze jeho část, se pak hovoří o jejich rozsahu.

Suspenzivní účinek

Zákon v ustanovení § 206 odst. 1 říká, že podá-li ten, kdo je k tomu oprávněn, včas přípustné odvolání, nenabývá rozhodnutí právní moci, dokud o odvolání pravomocně nerozhodne odvolací soud. Suspenzivní účinek znamená, že se odkládá jedna z vlastností rozhodnutí, jeho právní moc, to ovšem pouze tehdy, jsou-li splněny všechny objektivní a subjektivní podmínky přípustnosti odvolání⁸¹. S odkladem právní moci se zpravidla odkládá i vykonatelnost rozhodnutí⁸².

⁸¹ ČEŠKA, Zdeněk a kol.: *Občanské právo procesní*. Praha, 1989, s. 250

⁸² tj. vlastnost rozhodnutí spočívající v možnosti domáhat se splnění povinností uložených soudním rozhodnutím prostřednictvím státního donucení nebo soudního exekutora jako subjektu, na nějž byla moc vymáhat splnění těchto povinností delegována státem

Výjimku ovšem představují tzv. předběžně vykonatelné rozsudky⁸³ a usnesení, která jsou, až na případy, kdy je podle zákona nebo rozhodnutí soudu usnesení vykonatelné až po právní moci, vykonatelná zásadně bez ohledu na právní moc⁸⁴. Nedotýká-li se suspenzivní účinek vykonatelnosti rozhodnutí, může být podle napadeného rozhodnutí, a to navzdory chybějící právní moci rozhodnutí, nařízen a posléze proveden výkon rozhodnutí, resp. exekuce.

Suspenzivní účinek se nemusí vždy nutně vztahovat na celé napadené rozhodnutí. Jeho rozsah je závislý na tom, jaká část rozhodnutí, resp. výroku, byla napadena odvoláním, a proto nenabyla právní moci. Rozsah suspenzivního účinku tedy závisí na rozsahu podaného odvolání.

Ustanovení § 206 o.s.ř. uvádí tři případy, kdy podané odvolání nevyvolá suspenzivní účinek. Teorie⁸⁵ hovoří o tzv. oddělené právní moci.

- a) soud rozhodl o několika právech se samostatným skutkovým základem a odvolání se výslovně vztahuje jen na některá práva
- b) soudní rozhodnutí se týká několika účastníků, z nichž každý jedná v řízení sám za sebe a odvolání se výslovně vztahuje jen na některé účastníky
- c) směřuje-li odvolání pouze proti výroku o nákladech řízení, o příslušenství pohledávky, o lhůtě k plnění nebo o předběžné vykonatelnosti rozsudku

ad a) O právo se samostatným skutkovým základem jde obecně tehdy, jestliže u soudu uplatněné právo se opírá o jiná skutková tvrzení než jiné právo, které bylo uplatněno ve stejném řízení. Taková situace může nastat například tehdy, jestliže soud ve smyslu § 112 odst. 1 o.s.ř.⁸⁶ spojil ke společnému řízení více věcí, o nichž bylo řízení zahájeno samostatně, nebo uplatnil-li žalovaný za řízení svá práva proti žalobci vzájemným návrhem⁸⁷, či uplatnil-li žalobce v žalobě více nároků⁸⁸.

⁸³ ty se stávají vykonatelnými uplynutím lhůty k plnění, která začíná běžet od jejich doručení

⁸⁴ srov. § 171 odst. 1 a 2 o.s.ř.

⁸⁵ WINTEROVÁ, Alena a kol.: *Civilní právo procesní, vysokoškolská učebnice*, 2. aktualizované a přepracované vydání. Praha : Linde Praha, 2002, s. 454

⁸⁶ podle tohoto ustanovení může soud v zájmu hospodárnosti řízení spojit ke společnému řízení věci, které byly u něho zahájeny a skutkově spolu souvisí nebo se týkají týchž účastníků

⁸⁷ § 97 odst. 1 o.s.ř.

⁸⁸ tak tomu je např. tehdy, domáhá-li se žalobce vedle zaplacení ceny díla také zaplacení smluvní pokuty

V souvislosti s právy se samostatným skutkovým základem hovoří teorie⁸⁹ o tzv. *rozštěpení práva*. Jak v jednom ze svých rozhodnutí uvedl Ústavní soud⁹⁰, v soudní praxi se s ním lze setkat zásadně v jediné podobě, a to tehdy, podá-li odvolatel v duchu dispoziční zásady odvolání pouze proti části rozsudku, čímž se původně jednotné právo rozštěpí na dvě či více samostatných práv. Typicky se tak stane v případě, kdy nalézací soud rozhodl o nároku na dělitelné plnění a odvolatel napadl odvoláním takové rozhodnutí pouze v jeho části⁹¹.

ad b) soudní rozhodnutí se týká několika účastníků, z nichž každý jedná v řízení sám za sebe a odvolání se výslovně vztahuje jen na některé účastníky

Právní moc odvoláním nenapadených výroků nebude dotčena také tehdy, týká-li se rozhodnutí několika účastníků, z nichž každý jedná v řízení sám za sebe, tedy jde-li o tzv. samostatné spolčnický a odvolání podali jen někteří z nich. V takovém případě má odvolání právní účinky jen vůči odvolateli, vůči ostatním účastníkům zůstává právní moc rozhodnutí nedotčena. Naproti tomu vystupuje-li na jedné straně více účastníků, úkony jednoho z nichž platí i pro ostatní, tzv. nerozluční spolčnický, vyvolává odvolání podané jedním z těchto spolčnicků právní účinky pro všechny další spolčnický vystupující na jeho straně.

Účinky podaného odvolání ovšem nenastanou ani ve dvou výše, pod body a) a b) uvedených případech tehdy, pokud je na rozhodnutí o napadeném výroku *závislý výrok*, který nebyl odvoláním výslovně dotčen, nebo *jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky*.

Závislý výrok je takový, jehož obsah se odvíjí od jiného, panujícího⁹² výroku. Pokud by byl jiný, panující výrok zrušen či změněn, nemohl by závislý výrok sám o sobě obstát. Závislým je například výrok o výživném dítěte na výroku o jeho výchově

⁸⁹ BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír, KRČMÁŘ, Zdeněk a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 1089 a násl.

⁹⁰ nález Ústavního soudu ze dne 20. 10. 2009, sp. zn. IV. ÚS 681/09, dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

⁹¹ jako příklad lze uvést situaci, kdy se žalobce domáhal zaplacení 10.000,- Kč, soud jeho žalobu zamítl ohledně částky 5.000,- Kč a ohledně zbývajících 5.000,- Kč žalobě vyhověl. K rozštěpení práva dojde tehdy, podá-li žalobce odvolání proti výroku, kterým byla jeho žaloba částečně zamítnuta, ovšem pouze co do částky 3.000,- Kč, ohledně zbytku, tj. 2.000,- Kč, ve které soud jeho žalobu také zamítl, odvolání nepodá

⁹² tak označuje tento výrok teorie, např. BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír, KRČMÁŘ, Zdeněk a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 1119

nebo výrok o výchově a výživě dítěte na výroku rozsudku o určení otcovství. Zda se jedná o závislý výrok či nikoliv, záleží vždy na povaze konkrétního právního vztahu.

Případy, kdy z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky, stanoví hmotné právo. Jedná se například o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví⁹³, vypořádání společného jmění manželů či vypořádání náhrady škody u škody způsobené několika škůdci⁹⁴. Odvolání podané v takovém řízení jedním z účastníků vyvolá účinky i vůči ostatním účastníkům, kteří odvolání nepodali, neboť hmotné právo stanoví závazný způsob vypořádání vztahu mezi účastníky a účinky vyvolané podáním odvolání jednoho z nich musí mít nutně vliv na všechny další účastníky.

ad c) Konečně účinky podaného odvolání nenastanou vůči ostatním, odvoláním nenapadeným výrokům rozhodnutí, ani tehdy, jestliže odvolatel napadl pouze **výrok o nákladech řízení, o příslušenství pohledávky, výrok o lhůtě k plnění nebo o předběžné vykonatelnosti rozsudku**. Oddělení právní moci odvoláním nenapadených výroků je logické, neboť odvolatel nezpochybňuje jejich věcnou správnost, ale správnost výroků, které vychází z odvoláním nenapadených výroků.

Devolutivní účinek

Tento účinek podaného odvolání je stejně jako účinek suspenzivní obsažen v zákoně v ustanovení § 206 odst. 1, podle kterého rozhodnutí nenabývá právní moci, dokud o odvolání pravomocně nerozhodne odvolací soud. Devolutivní účinek znamená, že o podaném odvolání rozhoduje soud nadřízený tomu, který vydal napadené rozhodnutí. Příslušnost k rozhodnutí o opravném prostředku se tak přesouvá, jinými slovy také odvaluje na soud, který je funkčně příslušný k rozhodnutí o odvolání. Výjimkou z tohoto „odvalovacího principu“ je tzv. autoremedura. Institut autoremedury umožňuje soudu prvního stupně rozhodnout o odvolání, aniž by přitom musel postoupit věc k rozhodnutí soudu funkčně příslušnému, ovšem pouze za splnění té podmínky, že odvolání v plném

⁹³ srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2005, sp. zn. III. ÚS 687/04 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

⁹⁴ tato možnost je zakotvena v ustanovení § 438 občanského zákoníku tak, že způsobí-li škodu více škůdců, odpovídají za ni společně a nerozdílně, v odůvodněných případech může ale soud rozhodnout, že škůdci odpovídají za škodu podle míry své účasti na jejím zavinění

rozsahu vyhoví. Použití autoremedury je za zákona přípustné v případě, že jsou odvoláním napadena rozhodnutí, která zákon uvádí taxativním výčtem.

Jedná se o:

- usnesení o povinnosti zaplatit soudní poplatek
- usnesení, z něhož nenabyla dosud práva osoba jiná než odvolatel
- usnesení, kterým bylo uloženo pořádkové opatření
- usnesení o odmítnutí žaloby, popřípadě jiného návrhu na zahájení řízení
- usnesení o odmítnutí odvolání
- usnesení o předběžném opatření podle § 76a o.s.ř.

V jiných než právě uvedených případech autoremeduru použít nelze, proto ve všech ostatních případech nastane s podaným odvoláním i jeho devolutivní účinek.

5.2 Vzdání se odvolání a jeho vzetí zpět

5.2.1 Vzdání se odvolání

Vzdání se odvolání je procesní úkon účastníka, kterým sděluje, že nehodlá využít práva, které mu zákon přiznává. Vzdát se odvolání je možné jedině vůči soudu. Bez právních účinků by proto zůstal například písemný úkon účastníka, kterým by protistraně oznámil, že nevyužívá, resp. se vzdává svého práva podat odvolání. Další nezbytnou podmínkou pro platné vzdání se odvolání je dodržení doby, ve které je jedině možné tento procesní úkon učinit, a to je až po vyhlášení či vydání rozhodnutí. Rozsudky soud zásadně vyhlašuje, vzdát práva odvolání se tedy účastník může až po jejich vyhlášení. U usnesení, která soud nevyhlašuje, tak může účastník učinit po jejich vydání. Platně se vzdát odvolání může pouze ten účastník, který byl k jeho podání oprávněn. Účastník, který se platně vzdal odvolání, může tento svůj úkon odvolat, jestliže jeho odvolání dojde soudu nejpozději současně se vzdáním se odvolání. Vyloučeno je tak odvolání vzdání se odvolání, které účastník učinil při jednání nebo jiném soudním roku. Vzdal-li se účastník odvolání, nemůže jej později znovu podat. Odvolání podané osobou, která se práva podat odvolání vzdala, by soud odmítl jako odvolání podané osobou k tomu neoprávněnou. Vzdání se odvolání má vliv i na písemné vyhotovení rozsudku, ve kterém soud uvede pouze

předmět řízení, závěr o skutkovém stavu a stručně věc právně posoudí⁹⁵. Právní moc rozhodnutí, proti němuž se všechny osoby oprávněné k podání odvolání tohoto práva vzdaly, nastává dnem doručení jeho vyhotovení posledního ze subjektů oprávněných k jeho podání.

5.2.2 Zpětvzetí odvolání

Odvolatel může vzít své odvolání zpět, to ovšem pouze do té doby, než o něm bude rozhodnuto, tzn. do vyhlášení rozhodnutí a nevyhlašuje-li se, do jeho vydání. Vzal-li účastník zpět odvolání až poté, co už o věci rozhodl odvolací soud, je zpětvzetí odvolání neúčinné. Odvolání může být vzato zpět jen částečně, případně jen některým ze samostatných společníků. Vzal-li odvolání zpět jen některý z nerozlučných společníků, je k nabytí jeho účinnosti třeba souhlasu všech společníků. Stejně jako u vzdání se odvolání nemůže ten, kdo vzal odvolání zpět, podat jej znovu. Podá-li i přesto odvolání osoba, která jej předtím vzala zpět, odvolací soud její odvolání odmítne jako podané osobou neoprávněnou. Po zpětvzetí odvolání odvolací soud řízení buď zcela, nebo v rozsahu zpětvzetí zastaví.

Právní moc napadeného rozhodnutí po zpětvzetí odvolání

Podání včasného a přípustného odvolání vyvolává suspenzivní účinek, který způsobuje odklad právní moci napadeného rozhodnutí. To ovšem pouze tehdy, pokud bylo odvolání přípustné, bylo podáno osobou k tomu oprávněnou a v zákonem stanovené lhůtě. Odklad právní moci znamená závažný zásah do práv a povinností účastníků, neboť v důsledku podaného odvolání, a s tím spojeným odkladem právní moci, musí účastníci čekat na pravomocné rozhodnutí soudu a do doby jeho vydání, resp. vyhlášení, nemají jasno, jak bude o jejich právech a povinnostech nakonec rozhodnuto.

Aby bylo zabráněno spekulativnímu odkladu právní moci soudních rozhodnutí podáním odvolání a posléze jeho zpětvzetím, stanoví zákon, že v případě zpětvzetí odvolání nastává právní moc napadeného rozhodnutí, jako kdyby odvolání nebylo vůbec podáno. Zpětvzetí odvolání koresponduje s dispoziční zásadou ovládající odvolací řízení, proto nelze odvolateli upřít možnost vzít své odvolání zpět.

⁹⁵ § 157 odst. 4 o.s.ř.

Zákonodárce dává ovšem jasně najevo, že v případě, že tak odvolatel učiní a nevyčká na rozhodnutí odvolacího soudu, musí počítat s tím, že právní moc napadeného rozhodnutí nastane tak, jako kdyby odvolání vůbec nepodal. To může mít pro odvolatele závažné následky například tehdy, podal-li odvolání proti rozhodnutí, kterým mu byla uložena povinnost zaplatit v určité lhůtě peněžitou částku. Vezme-li odvolatel své odvolání zpět, znamená to, že lhůta k plnění stanovená napadeným rozhodnutím běží odvolateli i v průběhu odvolacího řízení a jejím marným uplynutím se odvolatel dostává do prodlení⁹⁶.

Nabytí právní moci u rozhodnutí napadeného odvoláním, které bylo posléze vzato zpět, ovšem neplatí v případech, kdy odvolatel vzat zpět odvolání proti:

- rozsudku, kterým soud rozhodl, že se manželství rozvádí, že je neplatné nebo že není
- rozsudku, kterým bylo vysloveno zrušení, neplatnost nebo neexistence partnerství

Tato rozhodnutí o osobním stavu nabývají právní moci dnem, kdy usnesení odvolacího soudu o zastavení odvolacího řízení o zastavení řízení nabylo právní moci.

V případě bývalých či zdánlivých manželů totiž právní mocí napadeného rozsudku začnou běžet lhůty určené zvláštním zákonem⁹⁷, které by v případě, že by napadené rozhodnutí nabylo po zpětvzetí odvolání právní moci tak, jako by odvolání nebylo podáno, mohly uplynout, aniž by účastníci měli vůbec možnost v nich učinit úkony, ke kterým je zvláštní zákon opravňuje⁹⁸.

V případě rozhodnutí o zrušení, neplatnosti či neexistenci registrovaného partnerství nezačnou bývalým či zdánlivým partnerům právní mocí napadeného rozhodnutí běžet žádné lhůty, v nichž by pod hrozbou zániku nároku či práva museli učinit určité úkony. Oddálením okamžiku nabytí právní moci v těchto případech chtěl zákonodárce patrně vyjádřit snahu po „zrovnoprávnění“ subjektů zákona o rodině a subjektů zákona o registrovaném partnerství, byť- jak bylo řečeno

⁹⁶ srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 33 Odo 6/2002 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

⁹⁷ zákon o rodině

⁹⁸ tak například podle ustanovení § 29 zákona o rodině může manžel, který přijal příjmení druhého manžela, do jednoho měsíce po právní moci rozhodnutí o rozvodu oznámit matričnímu úřadu, že přijímá opět své dřívější příjmení, popřípadě že upouští od užívání společného příjmení vedle příjmení dřívějšího

výše- bývalým či zdánlivým partnerům žádná práva či nároky vázané na lhůtu běžící od právní moci rozsudku nesvědčí.

6 Náležitosti odvolání

Každé odvolání, má-li být projednatelné, musí obsahovat náležitosti požadované zákonem. V první řadě musí odvolání obsahovat *obecné náležitosti*, což jsou náležitosti, které musí splňovat každé podání určené soudu. Za ně zákon⁹⁹ považuje:

- určení soudu, kterému je podání určeno
- označení toho, kdo podání činí
- označení věci, které se podání týká a toho, co jím účastník sleduje
- podpis účastníka případně jeho zástupce
- datum

Kromě obecných náležitostí pak zákon u odvolání vyžaduje i *náležitosti zvláštní*, kterými jsou:

- označení rozhodnutí, proti kterému odvolání směřuje
- uvedení rozsahu, v jakém odvolatel rozhodnutí napadá
- odvolací důvod
- odvolací návrh

Spíše v teorii než praxi panuje ohledně *určení soudu*, kterému je podání určeno, neshoda. Podle některých autorů¹⁰⁰ je za soud, kterému je odvolání určeno třeba považovat soud, proti jehož rozhodnutí odvolání směřuje, přičemž skutečnost, že o odvolání posléze rozhodne soud odvolací, je již pouhým důsledkem zákona. Jiní autoři¹⁰¹ považují za soud, kterému je odvolání určeno, soud odvolací. Autorka sama se přiklání k závěru, že za soud, kterému je odvolání určeno, je třeba považovat soud odvolací, který je povolán napadené rozhodnutí projednat

⁹⁹ § 42 odst. 4 o.s.ř.

¹⁰⁰ DAVID, Ludvík, IŠTVÁNEK, František, JAVŮRKOVÁ, Naděžda a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 1083

¹⁰¹ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl.* Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1626

a rozhodnout. Soud prvního stupně pak autorka chápe jako označení místa, u kterého se podání činí, byť i soud prvního stupně může být za určitých okolností¹⁰² zároveň soudem odvolacím. V praxi ovšem nečiní uvedení této náležitosti žádné obtíže, odvolatel zpravidla za soud, kterému je odvolání určeno, označí soud odvolací, přičemž uvede, že mu odvolání adresuje prostřednictvím soudu prvního stupně.

Z odvolání musí být dále zřejmé, *kdo je činí*, tedy kdo je odvolatelem, přičemž je-li odvolatel zastoupen, musí být patrné, že zástupce podává odvolání právě z důvodu zastoupení. Odvolání *podepisuje* buď přímo odvolatel nebo je-li zastoupen, podepisuje jej pouze zástupce. Je-li účastník zastoupen advokátem, může být podpis advokáta nahrazen otiskem podpisového razítka, jehož vzor byl uložen u soudu, kterému je podání určeno.

Za *řádné označení napadeného rozhodnutí* je třeba považovat uvedení čísla jednacího, pod kterým bylo rozhodnutí vydáno, datum vydání rozhodnutí a označení soudu, který napadené rozhodnutí vydal. Řádným označením je i takové, které jiným nezaměnitelným způsobem určuje, proti kterému rozhodnutí odvolání směřuje. Za *řádné označení rozhodnutí* nelze ale podle Nejvyššího soudu¹⁰³ považovat toliko individualizaci rozhodnutí číslem jednacím, popřípadě spisovou značkou, datem vydání a označením soudu, který napadené rozhodnutí vydal. Obsahuje-li totiž rozhodnutí více výroků, které jsou způsobilé samostatně nabýt právní moci, popřípadě jejichž právní moc nebude dotčena proto, že se odvolání týká pouze vedlejších výroků, musí být v odvolání uvedeno, proti kterým výrokům směřuje, a to tak, aby bylo zřejmé, které z výroků mají být podle odvolatele vyloučeny z přezkumné činnosti odvolacího soudu. Pokud pak některým z výroků napadeného rozhodnutí soud prvního stupně rozhodl o dělitelném plnění, musí též z odvolání vyplývat, v jaké části je tento výrok napaden. Odvoláním účastníka směřujícím jen proti části výroku o dělitelném plnění totiž může dojít k tzv. rozštěpení původně jednotného práva, o němž bylo rozhodnuto jedním výrokem, na dvě práva se samostatným skutkovým základem. Určitost údajů o tom, proti kterému rozhodnutí odvolání směřuje, má pak ve výše uvedeném smyslu význam především pro otázku vymezení suspenzivního účinku odvolání.

¹⁰² tak tomu je tehdy, uplatní-li se v odvolacím řízení institut autoremedury zakotvený v ustanovení § 210a o.s.ř.

¹⁰³ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1113/2000 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

O dalších náležitostech odvolání, konkrétně o rozsahu podaného odvolání, odvolacích důvodech a odvolacím návrhu, bude podrobněji pohovořeno níže.

6.1 Odvolací důvody

Uvedení odvolacích důvodů je jednou z dalších nezbytných náležitostí odvolání. Novela občanského soudního řádu provedená zákonem č. 30/2000 Sb., doplnila občanský soudní řád v ustanoveních o náležitostech odvolání¹⁰⁴ o taxativní výčet tzv. *způsobilých odvolacích důvodů*, kterými jedině lze odůvodnit odvolání směřující proti rozsudku nebo usnesení, jímž bylo rozhodnuto ve věci samé. Odvolací důvody taxativně uvedené v zákoně pokrývají v podstatě „*všechny v úvahu přicházející důvody*“¹⁰⁵. Záměrem zákonodárce nebylo omezit odvolatele v uvádění odvolacích důvodů, ale spíše ho navést, z jakých důvodů může odvolání uplatnit. Aby odvolatel dostal své povinnosti uvést odvolací důvod, nepostačí uvést pouze zákonné ustanovení, aniž by konkrétně vylíčil, v čem spatřuje nesprávnost napadeného rozhodnutí. Nesprávnost lze spatřovat buď v samotném napadeném rozhodnutí, nebo v řízení, které předcházelo jeho vydání. Na druhou stranu odvolatel nutně nemusí uvádět zákonné ustanovení obsahující konkrétní odvolací důvod, je-li z obsahu jeho odvolání zřejmé, v čem nesprávnost napadeného rozhodnutí spatřuje.

Způsobilé odvolací důvody stanoví zákon pouze u rozsudku nebo usnesení, jímž bylo rozhodnuto ve věci samé. Pro odvolání proti usnesení soudu prvního stupně procesní povahy zákon způsobilé odvolací důvody nepředepisuje. To neznamená, že by odvolatel nemusel uvést, v čem nesprávnost napadeného rozhodnutí spatřuje, může ale v odvolání uvést cokoliv, co podle něj způsobuje nesprávnost napadeného rozhodnutí.

6.1.1 Způsobilé odvolací důvody proti rozsudku nebo usnesení ve věci samé

Napadá-li odvolatel rozsudek či usnesení, jímž bylo rozhodnuto ve věci samé, může jej podle ustanovení § 205 odst. 2 o.s.ř. odůvodnit pouze tím, že:

¹⁰⁴ § 205 o.s.ř.

¹⁰⁵ důvodová zpráva k novele o.s.ř. provedené zákonem č. 30/2000 Sb., Vláda ČR. 1. 1. 2000. PSP, tisk 257, bod 265

- a) nebyly splněny podmínky řízení, rozhodoval věcně nepříslušný soud prvního stupně, rozhodnutí soudu prvního stupně vydal vyloučený soudce (přisedící) nebo soud prvního stupně byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát
- b) soud prvního stupně nepřihlédl k odvolatelem tvrzeným skutečnostem nebo k jím označeným důkazům, ačkoliv k tomu nebyly splněny předpoklady podle § 118b o.s.ř. nebo § 175 odst. 4 o.s.ř. části první věty za středníkem
- c) řízení je postiženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci
- d) soud prvního stupně neúplně zjistil skutkový stav věci, neboť neprovedl navržené důkazy potřebné k prokázání rozhodných skutečností
- e) soud prvního stupně dospěl na základě provedených důkazů k nesprávným skutkovým zjištěním
- f) dosud zjištěný skutkový stav neobstojí, neboť tu jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které nebyly dosud uplatněny
- g) rozhodnutí soudu prvního stupně spočívá na nesprávném právním posouzení věci

Odvolací důvody může odvolatel měnit po uplynutí lhůty k odvolání.

Odvolací důvod podle § 205 odst. 2 písm. a) o.s.ř.

Odvolací důvody uvedené pod tímto písmenem spočívají v:

- nesplnění podmínek řízení
- rozhodnutí věcně nepříslušným soudem prvního stupně
- rozhodnutí vydaném vyloučeným soudcem nebo přisedícím
- nesprávném obsazení soudu

Nesplnění podmínek řízení

Podmínky řízení definuje občanský soudní řád jako podmínky, za nichž může soud rozhodnout ve věci samé¹⁰⁶. Nejsou-li dány všechny podmínky řízení neznamená to, že by soud ve věci nezačal jednat, řízení může zpravidla i tak probíhat, soud ale nemůže ve věci rozhodnout¹⁰⁷. Jak píše Češka¹⁰⁸, „*společným rysem procesních*

¹⁰⁶ § 103 o.s.ř.

¹⁰⁷ HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní*, II. díl. Praha, 1923, s. 115

¹⁰⁸ ČEŠKA, Zdeněk a kol.: *Občanské právo procesní*. Praha, 1989, s. 152

podmínek je však nutnost jejich existence v době vydání meritorního rozhodnutí“. Bez splnění podmínek řízení v době vydání rozhodnutí nemůže řízení dojít ke svému cíli.

Zákon v žádném ze svých ustanovení neuvádí všechny podmínky řízení, teorie¹⁰⁹ za ně ale považuje:

- *věcné procesní podmínky*: žaloba, návrh na zahájení řízení, usnesení soudu o zahájení řízení bez návrhu
- *podmínky na straně soudu*: pravomoc a příslušnost soudu, podmínka, aby projednání a rozhodnutí věci před soudem nebránila rozhodčí smlouva
- *podmínky na straně účastníků*: způsobilost být účastníkem řízení, procesní způsobilost, způsobilost být zástupcem a plná moc zástupce
- *negativní procesní podmínky*: překážka věci zahájené a překážka věci rozsouzené

Někteří autoři¹¹⁰ pak k podmínkám řízení přiřazují i splnění poplatkové povinnosti, rozhodování zákonným nepodjatým soudcem a rozhodování ve správném obsazení soudu. K tomu, zda jsou splněny podmínky řízení, přihlíží soud kdykoli za řízení z úřední povinnosti.

Nedostatek podmínek řízení lze pak dělit podle toho, zda je jejich nedostatek odstranitelný či neodstranitelný. *Odstranitelný* je takový nedostatek, za účelem jehož odstranění činí soud vhodná opatření¹¹¹. Může přitom zpravidla pokračovat v řízení, nemůže ale rozhodnout ve věci samé. Nepodaří-li se mu nedostatek podmínek řízení odstranit, řízení zastaví. *Neodstranitelný* nedostatek podmínek řízení je naopak takový, který soud nemůže ani pomocí vhodných opatření odstranit, proto řízení zastaví¹¹².

¹⁰⁹ srov. např. WINTEROVÁ, Alena a kol.: *Občanské právo procesní, studijní příručka*. Praha, 1994, s. 94 nebo ČEŠKA, Zdeněk a kol.: *Občanské právo procesní*. Praha, 1989, s. 152 nebo HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní*, II. díl. Praha, 1923, s. 116 a násl. nebo BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír, KRČMÁŘ, Zdeněk a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 451

¹¹⁰ např. již zmiňovaný HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní*, II. díl. Praha, 1923, s. 116- 117 nebo WINTEROVÁ, Alena a kol.: *Civilní právo procesní, vysokoškolská učebnice*, 2. aktualizované a přepracované vydání. Praha : Linde Praha, 2002, s. 231- 232

¹¹¹ § 104 odst. 2 o.s.ř.

¹¹² § 104 odst. 1 o.s.ř.

Rozhodnutí věcně nepříslušným soudem prvního stupně

Věcná příslušnost určuje, který soud je příslušný projednat a rozhodnout věc jako soud prvního stupně. Upravena je v ustanovení § 9 o.s.ř. tak, že nestanoví-li zákon jinak, jsou k řízení v prvním stupni příslušné okresní soudy. Zákon¹¹³ upravuje i věcnou příslušnost krajského soudu jako soudu prvního stupně, který, zjednodušeně řečeno, rozhoduje ve složitějších věcech a zpravidla ve věcech obchodních. Věcnou příslušnost Nejvyššího soudu jako soudu prvního stupně upravují zvláštní právní předpisy¹¹⁴. Věcnou příslušnost zkoumá soud kdykoli za řízení¹¹⁵, ovšem zásadně se zřetelem k okolnostem, které tu jsou v době zahájení řízení¹¹⁶.

Namítá-li odvolatel v odvolání, že v řízení rozhodoval věcně nepříslušný soud prvního stupně, může odvolací soud tuto otázku přezkoumávat jen tehdy, nebylo-li ohledně ní vydáno usnesení vrchního či Nejvyššího soudu, případně usnesení zvláštního senátu zřízeného podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů¹¹⁷. Pokud takové usnesení vydáno nebylo, je námitka spočívající v tom, že ve věci rozhodl věcně nepříslušný soud prvního stupně, způsobilým odvolacím důvodem. Ukáže-li se v odvolacím řízení tato námitka důvodnou, odvolací soud napadené rozhodnutí zruší.

Rozhodnutí vydané vyloučeným soudcem nebo přisedícím

Institut *vyloučení soudce nebo přisedícího* je procesní pojistkou, aby v řízení nerozhodovaly osoby, pro jejichž poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. O tom, zda je soudce nebo přisedící vyloučen, rozhoduje nadřízený soud¹¹⁸ a jeho rozhodnutí je závazné pro soud a pro účastníky řízení. Není jím ovšem dotčeno oprávnění odvolacího soudu posoudit otázku vyloučení soudce či přisedícího v rámci odvolacího řízení samostatně a nezávisle na rozhodnutí nadřízeného soudu o vyloučení.

¹¹³ § 9 odst. 2, 3 a 4 o.s.ř.

¹¹⁴ těmi je např. zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním nebo zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích

¹¹⁵ § 104a odst. 1 o.s.ř.

¹¹⁶ § 11 odst. 1 o.s.ř.

¹¹⁷ Podrobný postup pro případ, kdy má soud zato, že není věcně příslušný, upravuje ustanovení § 104a až 104c o.s.ř.

¹¹⁸ § 16 odst. 1 o.s.ř.

Nesprávné obsazení soudu

Obsazení soudu řeší otázku, „*kdo podle zákona představuje soud*“¹¹⁹. Určení konkrétních osob povolaných věc projednat a rozhodnout určuje rozvrh práce, který vydává předseda příslušného soudu na období kalendářního roku. Rozvrh práce je „*důležitým nástrojem garance práva na zákonného soudce a správného, resp. řádného obsazení soudu podle předem daných pravidel*“¹²⁰. Spor nebo jinou právní věc tedy smí projednat a rozhodnout jen ten soudce, přísedící či senát určený podle rozvrhu práce, jinak by se jednalo o projednání věci nesprávně obsazeným soudem¹²¹. Projednání a rozhodnutí věci senátem místo samosoudcem je sice také nesprávným obsazením soudu, narozdíl od situace opačné ale není způsobitelným odvolacím důvodem.

Odvolací důvod podle § 205 odst. 2 písm. b) o.s.ř.

Tímto odvolacím důvodem namítá odvolatel nedostatky ve skutkových zjištěních učiněných soudem prvního stupně, které podle něj plynou z toho, že soud prvního stupně nepřihlédl k odvolatelem tvrzeným skutečnostem nebo k jím označeným důkazům, ačkoliv k tomu nebyly splněny předpoklady podle § 118b o.s.ř. nebo § 175 odst. 4 o.s.ř. části první věty za středníkem.

Řízení v prvním stupni je po novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 7/2009 Sb., s výjimkou věcí uvedených v § 120 odst. 2 o.s.ř., koncentrováno. Koncentrace se tak stala zásadou pro projednání všech věcí ve sporném řízení. Zásada koncentrace řízení „*představuje instrument k urychlení řízení, kdy účastníci musejí v řízení splnit povinnost tvrzení a povinnost důkazní do určitého zákonem stanoveného nebo soudem určeného okamžiku*“¹²². Tento okamžik je po novele provedené zákonem č. 7/2009 Sb., **ustanovením § 118b o.s.ř.** stanoven dvěma způsoby:

¹¹⁹ ČEŠKA, Zdeněk a kol.: *Občanské právo procesní*. Praha, 1989, s. 89

¹²⁰ LANGÁŠEK, Tomáš. *Právo na zákonného soudce v justici v ohrožení???*. Jiné právo (online). 15. 4. 2010. Dostupné z WWW: <http://jinepravo.blogspot.com/2010/04/tomas-langasek-pravo-na-zakonneho.html>

¹²¹ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1316/2008 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

¹²² BARTONÍČKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*. 2009, č. 17, s. 611

- ve věcech, v nichž bylo provedeno přípravné jednání, je tímto okamžikem *skončení přípravného jednání*, popř. *uplynutí lhůty* poskytnuté soudem účastníkům z důležitých důvodů k doplnění tvrzení o skutečnostech rozhodujících pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností, přičemž tato lhůta nesmí být delší než 30 dnů
- ve věcech, v nichž nebylo provedeno přípravné jednání, je tímto okamžikem *skončení prvního jednání* ve věci, popř. *uplynutí lhůty* poskytnuté soudem účastníkům k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností

Přípravné jednání je institut zavedený do občanského soudního řádu již zmiňovaným zákonem č. 7/2009 Sb. Jeho smyslem je, aby soud rozhodl věc při jediném nařízeném jednání¹²³. Navzdory svému názvu se nejedná o jednání ve smyslu zákona, nýbrž o procesní úkon soudu. Přípravné jednání nenahrazuje samotné jednání ve věci a soud při něm nemůže vydat rozhodnutí. Má ale vést k tomu, aby předmět řízení buď odpadl (například uzavřením smíru), nebo aby budoucí jednání mohlo být připraveno tak, aby při něm soud mohl věc rozhodnout při jediném jednání. S výjimkou sporů a jiných právních věcí, v nichž se nařízení přípravného jednání jeví s ohledem na okolnosti případu neúčelným, soud nařídí a provede přípravné jednání tehdy, není-li možné o věci samé rozhodnout bez nařízení jednání, nebylo-li nebo nemohlo-li být jednání připraveno tak, aby soud mohl věc rozhodnout při jediném jednání či nevydal-li soud ve smyslu § 114b o.s.ř. tzv. kvalifikovanou výzvu¹²⁴. Jak píše Winterová¹²⁵, mělo by být soudu po provedení přípravného jednání jasno, které skutečnosti jsou mezi stranami sporné, a budou proto předmětem dokazování, a které z navržených důkazů bude soud za tím účelem při jednání provádět. Jak již bylo řečeno výše, s přípravným jednáním je

¹²³ shodně také MATĚJKOVÁ, Adéla. *Další pohled na občanský soudní řád po novele*. Právní rádce. 2009, č. 8, s. 15, podle které „zavedením přípravného jednání zákonodárce zdůraznil důležitost přípravy podmínek pro soudní jednání a následné rozhodnutí ve věci, neboť tento institut slouží k tomu, aby soud mohl při jediném jednání věc skutečně rozhodnout“

¹²⁴ Podle této výzvy může soud žalovanému ve věcech neuvedených v § 99 odst. 1 a 2 o.s.ř. a § 120 odst. 2 o.s.ř. usnesením uložit, aby se ve věci písemně vyjádřil a aby v případě, že nárok uplatněný v žalobě zcela neuzná, ve vyjádření vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu, a k vyjádření připojil listinné důkazy, jichž se dovolává, popřípadě označil důkazy k prokázání svých tvrzení.

¹²⁵ WINTEROVÁ, Alena. *Přípravné jednání v civilním soudním řízení*. Právní fórum. 2009, č. 6, s. 226

spojen významný procesní důsledek, koncentrace řízení. Nebyl-li účastník před skončením přípravného jednání poučen o tom, že koncentrace řízení nastává ke skončení přípravného jednání, resp. po uplynutí lhůty poskytnuté soudem, ke koncentraci nedojde.

Výjimky z koncentrace řízení

Koncentrace řízení ovšem nedopadá na skutečnosti a důkazy, které nastaly po přípravném jednání nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést, má-li jimi být zpochybněna věrohodnost důkazních prostředků. Koncentrace řízení pak dále nedopadá ani na skutečnosti nebo důkazy, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodných skutečností z důvodu, že měl soud zato, že věc je po právní stránce možné posoudit jinak, než podle účastníkova právního názoru. Nebyl-li účastník před skončením přípravného jednání poučen o tom, že koncentrace řízení nastává ke skončení přípravného jednání, ke koncentraci nedojde.

Připustil-li soud v řízení *změnu žaloby*, zůstávají účinky koncentrace řízení nedotčeny. *Přistoupil-li* do řízení *další účastník* nebo došlo-li ke *záměně účastníka*, nastávají účinky koncentrace řízení ve vztahu k novým účastníkům skončením prvního jednání, které bylo nařízeno po jejich přistoupení či záměně a které se ve věci konalo.

Koncentrace řízení zakotvená v ustanovení § 118b o.s.ř. se nevztahuje na řízení uvedená v ustanovení § 120 odst. 2 o.s.ř. a neuplatní se ani tehdy, pokud soud o koncentraci řádně nepoučil účastníky před skončením přípravného jednání a dále tehdy, opomenul-li soud poučit účastníka po jeho záměně či přistoupení do řízení o následcích koncentrace řízení nastalé skončením prvního jednání ve věci, které bylo nařízeno a které se konalo po jeho přistoupení či záměně.

Zvláštní typ koncentrace řízení pak upravuje **ustanovení § 175 o.s.ř.** Podle něj vydá-li soud směnečný či šekový platební rozkaz, uloží v něm žalovanému, aby do tří dnů zaplatil požadovanou částku a náklady řízení nebo aby v téže lhůtě podal námitky, v nichž musí uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá. Pokud žalovaný podá včas námitky, nařídí soud k jejich projednání jednání. Podle ustanovení § 175 odst. 4 o.s.ř. však soud k námitkám vzneseným později již nemůže přihlížet. Tím je vyjádřena zásada koncentrace řízení, podle níž po uplynutí lhůty

k podání námitek nelze uplatňovat jinou obranu než tu, kterou účastník uvedl již v námitkách.

Odvolací důvod uvedený pod písmenem b) je tedy s odkazem na výše uvedené dán tehdy, jestliže soud vycházel z předpokladu, že řízení je podle § 118b o.s.ř. a § 175 odst. 4 o.s.ř. koncentrováno, aniž by ke koncentraci byly splněny zákonné podmínky. V důsledku této své mýlky pak nepřihlédl k odvolatelovým tvrzením či důkazům, ač k nim správně přihlédnout měl, a proto v řízení nebyl řádně zjištěn skutkový stav věci.

Odvolací důvod podle § 205 odst. 2 písm. c) o.s.ř.

Způsobilým odvolacím důvodem podle tohoto ustanovení jsou vady spočívající v porušení procesních předpisů soudem. Tyto vady nespočívají v nesprávném či neúplném skutkovém zjištění nebo v nesprávném právním posouzení věci soudem, ale výlučně v tom, že soud nedodržel v řízení postup předepsaný zákonem. Způsobilým odvolacím důvodem jsou ovšem takové vady pouze tehdy, jestliže mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Podle Drápala a kol.¹²⁶ je při posuzování otázky, zda určitá vada mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, třeba posoudit, zda by soud ve věci rozhodl stejně,

i kdyby k vadě řízení nedošlo. Pokud nelze uzavřít, že by soud rozhodl stejně, i kdyby k vadě řízení nedošlo, nelze ani vyloučit, že vada mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, jsou vždy tzv. zmatečnostní vady¹²⁷ a vady, které jsou důvodem pro zrušení rozhodnutí podle § 219a odst. 1 písm. b), c) a d) o.s.ř. Může se jednat například o porušení ustanovení o dokazování, poskytnutí nesprávných poučení soudem, nesprávný postup při doručování písemností a po novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 7/2009 Sb., nově například také ta skutečnost, že soud v rozporu se zákonem přihlédl ke skutečnostem a důkazům, které účastník uplatnil až poté, co nastala koncentrace řízení. V případě, že by soud chybně považoval řízení za

¹²⁶ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl.* Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1631

¹²⁷ vady uvedené v ustanovení § 229 odst. 1 a 2 o.s.ř.

koncentrované a k odvolatelem tvrzeným skutečnostem by nepřihlédl, jednalo by se, jak již bylo řečeno výše, o odvolací důvod pod písmenem b). Za opačné situace, kdy soud naopak k účastnickovým tvrzením přihlédl, ačkoliv již řízení bylo koncentrováno, se jedná o jinou vadu, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Odvolací důvod podle § 205 odst. 2 písm. d) o.s.ř.

Tímto odvolacím důvodem vytýká odvolatel soudu, že neúplně zjistil skutkový stav věci, neboť neprovedl důkazy, které účastník navrhoval k prokázání jím tvrzených skutečností. Odvolací soud v tomto případě musí posoudit, zda důkaz, který soud prvního stupně neprovedl a jehož neprovedení odůvodnil, mohl vést ke zjištění skutečností tvrzených a považovaných účastníkem za rozhodné ve věci. Uplatněním tohoto odvolacího důvodu odvolatel namítá, že napadené rozhodnutí není správné, protože vychází z neúplně zjištěného skutkového stavu věci, když k úplnosti chybí právě provedení důkazu navrženého účastníkem.

Odvolací důvod podle § 205 odst. 2 písm. e) o.s.ř.

Odvolacím důvodem uvedeným pod tímto písmenem odvolatel soudu vytýká způsob, jakým hodnotil provedené důkazy. Hodnocení důkazů je myšlenková činnost soudu, při které soud hodnotí důkazy podle své úvahy, každý důkaz jednotlivě a všechny v jejich vzájemné souvislosti¹²⁸. Uplatněním tohoto odvolacího důvodu odvolatel namítá, že soud nepostupoval v souladu s ustanoveními upravujícími hodnocení důkazů, a proto na základě provedených důkazů dospěl k nesprávným skutkovým závěrům.

Odvolací důvod podle § 205 odst. 2 písm. f) o.s.ř.

Tímto odvolacím důvodem odvolatel namítá, že existují nové skutečnosti či důkazy, které nebyly v řízení dosud uplatněny, a v důsledku kterých dosud zjištěný skutkový stav neobstojí. Narozdíl od všech předchozích odvolacích důvodů je tento odvolací důvod ve sporných řízeních, která jsou ovládána systémem neúplné

¹²⁸ § 132 odst. 1 o.s.ř.

apelace, způsobilým jen za splnění podmínek uvedených v § 205a o.s.ř.¹²⁹ V řízeních ovládaných systémem úplné apelace lze tento odvolací důvod uplatnit bez omezení.

Odvolací důvod podle § 205 odst. 2 písm. g) o.s.ř.

Posledním způsobilým odvolacím důvodem proti rozsudku nebo usnesení ve věci samé je tvrzení odvolatele, že rozhodnutí soudu prvního stupně spočívá na nesprávném právním posouzení věci. O nesprávné právní posouzení věci se jedná tehdy, jestliže soud posoudil věc podle právní normy, která na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval¹³⁰. Právní normou je přitom třeba rozumět jak právo hmotné, tak normy práva procesního. Nesprávné právní posouzení věci lze považovat za způsobilý odvolací důvod jen tehdy, mělo-li vliv na rozhodnutí soudu. Pokud správnost rozhodnutí soudu prvního stupně neovlivnilo, není ani způsobilým odvolacím důvodem. O nesprávné právní posouzení věci jde například tehdy, posoudil-li soud prvního stupně chybně, kterou ze stran řízení tíží důkazní břemeno¹³¹, nebo učinil-li předmětem dokazování jiné skutečnosti, než které by učinil v případě správného právního posouzení věci.

6.1.2 Způsobilé odvolací důvody proti rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání

Důvody, kterými může odvolatel odůvodnit odvolání proti rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání, stanoví zákon podstatně skromnějším výčtem, než jak tomu činí u rozsudku a usnesení soudu ve věci samé.

¹²⁹ jedná se o podmínky, za nichž lze v odvolacím řízení uvádět nové skutečnosti nebo důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně; o těchto podmínkách bude podrobněji pohovořeno níže

¹³⁰ srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2002, sp. zn. 20 Cdo 1567/2000, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2003, sp. zn. 32 Odo 386/2003, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2003, sp. zn. 32 Odo 256/2003, všechna rozhodnutí dostupná na internetovém serveru www.nsoud.cz

¹³¹ srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 32 Cdo 170/2010 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz, ve kterém Nejvyšší soud za nesprávné právní posouzení věci označil chybné posouzení důkazního břemene soudem prvního stupně, který měl navzdory existenci uznání dluhu dlužníkem (v soudním řízení žalovaným) zato, že důkazní břemeno tíží nikoliv žalovaného jakožto dlužníka (když důsledkem uznání závazku je právě přesun důkazní povinnosti a důkazního břemene z věřitele na dlužníka), ale žalobce jakožto věřitele

Prvním způsobilým odvolacím důvodem jsou **vady uvedené v § 205 odst. 2 písm. a) o.s.ř.** Jedná se o stejné vady, kterými může odvolatel odůvodnit odvolání proti jiným rozhodnutím ve věci samé, tedy ty, že nebyly splněny podmínky řízení, rozhodoval věcně nepříslušný soud prvního stupně, napadené rozhodnutí vydal vyloučený soudce, resp. přisedící nebo nesprávné obsazení soudu prvního stupně. Podrobně bylo o důvodu spočívajícím v těchto vadách pohovořeno výše, na tomto místě již proto postačí pouze uvést, že se jedná o tak zásadní vady, pro které musí být možné přezkoumat i rozsudek pro uznání a rozsudek pro zmeškání, u kterých je jinak odvolací přezkum poměrně striktně omezen.

Dále může odvolatel v odvolání uvést skutečnosti nebo důkazy, kterými má být prokázáno, že **k vydání rozsudku pro uznání nebo rozsudku pro zmeškání nebyly splněny předpoklady stanovené zákonem.**

U *rozsudku pro uznání* je předpokladem pro jeho vydání v první řadě ta skutečnost, že se nejedná o věc, v níž nelze uzavřít a schválit smír¹³² a dále pak ta skutečnost, že žalovaný uzná v průběhu soudního řízení nárok nebo základ nároku, který proti němu uplatňuje žalobce nebo má-li se na základě fikce¹³³ zato, že takový nárok uznal. Předpokladem vydání *rozsudku pro zmeškání* je stejně jako u rozsudku pro uznání ta skutečnost, že se nejedná o věc, v níž nelze uzavřít a schválit smír, dále že vydáním takového rozsudku nedojde ke vzniku, změně nebo zrušení právního poměru mezi účastníky a dále zákonem stanovená domněnka o nespornosti žalobcových tvrzení¹³⁴.

Skutečnosti nebo důkazy, na základě kterých odvolatel tvrdí, že pro vydání rozsudku pro uznání nebo rozsudku pro zmeškání nebyly splněny zákonem stanovené předpoklady, jsou způsobilým odvolacím důvodem i tehdy, jedná-li se o nové skutečnosti a důkazy¹³⁵.

Rozsudek pro uznání nebo pro zmeškání může odvolací soud přezkoumat i z jiných důvodů, než které odvolatel uvedl ve svém odvolání, zásadně ovšem pouze

¹³² podmínky uzavření a schválení smíru soudem stanoví ustanovení § 99 odst. 1 a 2 o.s.ř.

¹³³ k závěru o uznání nároku uplatněného v žalobě může soud dojít na základě marného uplynutí lhůty stanovené v tzv. kvalifikované výzvě podle § 114b odst. 5 o.s.ř. nebo neomluveného nedostavení se k přípravnému jednání podle § 114c odst. 6 o.s.ř.

¹³⁴ ta se považují za nesporná tehdy, zmešká-li žalovaný bez důvodné a včasné omluvy první jednání ve věci, ohledně které mu byla řádně doručena žaloba, k jejímuž projednání byl řádně a včas předvolán a zároveň byl poučen o následcích nedostavení se a žalobce, který se dostavil k jednání soudu, vydání rozsudku pro zmeškání navrhl

¹³⁵ tedy takové skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny v řízení před soudem prvního stupně

z pohledu důvodů uvedených v ustanovení § 205b o.s.ř. Neuvedl-li ale odvolatel i přes výzvu soudu žádný odvolací důvod, nelze napadený rozsudek vůbec přezkoumat a soud musí odvolání odmítnout.

6.2 Rozsah podaného odvolání a jeho změna

Další nezbytnou náležitostí odvolání je uvedení rozsahu, v jakém odvolatel rozhodnutí napadá. Možnost napadnout rozhodnutí jen v jeho některých výrocích záleží na tom, zda jsou jednotlivé výroky rozhodnutí způsobilé nabýt samostatně právní moci. O tom již bylo pohovořeno v kapitole páté o účincích podaného odvolání. Až na zákonem stanovené výjimky zásadně platí, že odvolací soud je vázán rozsahem podaného odvolání, tzn. že věc projedná pouze v těch mezích, ve kterých se odvolatel domáhá jejího přezkumu. Dobu, po kterou lze měnit rozsah napadeného rozhodnutí zákon omezuje dobou trvání lhůty k odvolání. Změnou rozsahu odvolání se rozumí jeho rozšíření, tedy napadení i dalších, odvoláním dosud nenapadených výroků. Rozhodne-li se odvolatel zúžit rozsah svého odvolání, nejedná se o změnu rozsahu, ale o částečné zpětvzetí odvolání. Takový úkon může odvolatel učinit i po uplynutí lhůty k odvolání. Pokud by odvolatel učinil vůči soudu úkon, kterým by po uplynutí lhůty k odvolání změnil, resp. rozšířil rozsah podaného odvolání, odvolací soud by k takovému úkonu jakožto nepřipustnému¹³⁶ nepřihlédl.

6.3 Odvolací návrh

Poslední nezbytnou náležitostí odvolání je uvedení odvolacího návrhu. Odvolatel jím odvolacímu soudu sděluje, jak si přeje, aby o jeho odvolání rozhodl. Odvolací návrh může odvolatel měnit či doplňovat i po uplynutí lhůty k odvolání. I když je uvedení odvolacího návrhu nezbytnou náležitostí odvolání, není odvolací soud odvolatelem uplatněným odvolacím návrhem vázán, a to jak v řízení ovládaném systémem úplné apelace, tak v řízení ovládaném systémem neúplné apelace.

¹³⁶ srov. § 41a odst. 3 o.s.ř. podle kterého se k úkonu účastníka, který není za řízení přípustný, nepřihlíží

6.4 Uplatnění nových skutečností a důkazů v odvolacím řízení

Jedním ze způsobilých odvolacích důvodů, kterým může odvolatel odůvodnit odvolání proti rozsudku či usnesení soudu ve věci samé, jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které nebyly v řízení dosud uplatněny, tzv. nové skutečnosti a nové důkazy, často také označované jako *novoty*. Ty lze ovšem jako způsobilý odvolací důvod v odvolacím řízení ovládaném systémem neúplné apelace uvádět pouze za podmínek uvedených v ustanovení § 205a o.s.ř. V odvolacím řízení ovládaném systémem úplné apelace se zákaz uplatňování novot neuplatní. Podmínky, za kterých lze v odvolacím řízení uplatnit nové skutečnosti a důkazy, se tedy odvíjí od té skutečnosti, zda je odvolací řízení ovládáno systémem úplné či neúplné apelace.

Odvolací řízení je obecně vybudováno na zásadách **apelačního opravného systému**. Podle tohoto systému může odvolací soud přezkoumat napadené rozhodnutí jak po stránce skutkové, tak právní. Odvolací soud může napadené rozhodnutí změnit, potvrdit i zrušit. V řízení ovládaném apelačním opravným systémem není soud vázán skutkovým stavem tak, jak jej zjistil soud prvního stupně a odvolací soud může po provedeném dokazování dospět k jiným závěrům než soud prvního stupně.

Apelační opravný systém se dále dělí na systém úplné apelace a systém neúplné apelace. V odvolacím řízení ovládaném systémem *úplné apelace* mohou účastníci uplatňovat nové skutečnosti a důkazy, které neuplatnili v řízení před soudem prvního stupně. Tento systém se nyní uplatní již pouze v nesporných řízeních¹³⁷, při přezkoumání rozsudků pro uznání, rozsudků pro zmeškání, při přezkoumání rozhodnutí, jimiž soud nerozhodl v meritu věci a dále pak v odvolacím řízení proti rozhodnutím vydaným v řízení o výkon rozhodnutí, resp. v exekučním řízení¹³⁸.

V systému *neúplné apelace* není uplatnění nových skutečností a důkazů v odvolacím řízení v zásadě přípustné. Neúplná apelace byla do občanského soudního řádu znovu zavedena tzv. velkou novelou občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. Tento systém v sobě nese prvky koncentrace

¹³⁷ řízení uvedená v § 120 odst. 2 o.s.ř.

¹³⁸ srov. § 52 odst. 1 exekučního řádu

řízení¹³⁹, která klade na účastníky řízení nároky v podobě povinnosti tvrzení a důkazní do zákonem stanovené doby. Tento systém se, s výjimkou řízení, pro která byl zachován systém úplné apelace, uplatní ve všech odvolacích řízeních.

Novými skutečnostmi, které jsou způsobilým odvolacím důvodem jsou takové skutečnosti, které některý z účastníků řízení neuvedl již v řízení před soudem prvního stupně nebo které jinak nevyšly za tohoto řízení najevo. Jak píše autoři komentáře k občanskému soudnímu řádu¹⁴⁰, v systému neúplné apelace je úkolem odvolacího soudu posoudit, zda rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé jsou založena na skutkovém stavu věci zjištěném procesně správným způsobem a úplně se zřetelem k tomu, co účastníci během řízení před soudem prvního stupně procesně přípustným způsobem tvrdili a uvedli nebo co jinak vyšlo za řízení v prvním stupni najevo, nikoliv přezkoumávat, zda jsou tato rozhodnutí založena na naprosto správném a úplně zjištěném skutkovém stavu věci. Uvedl-li účastník v řízení před soudem prvního stupně skutečnosti, k nimž ale tento soud nemohl z důvodu koncentrace řízení přihlídnout, nelze takové skutečnosti považovat v odvolacím řízení za nové.

Novými důkazy jakožto způsobilými odvolacími důvody jsou pak takové důkazy, které nenavrl žádný z účastníků v řízení před soudem prvního stupně a které tento soud neprovedl ani z vlastní iniciativy, tedy i bez návrhu účastníků¹⁴¹. Stejně jako tomu je u nových skutečností, uplatní-li účastník v řízení před soudem prvního stupně důkaz, ke kterému ale soud nemůže s ohledem na účinky koncentrace řízení přihlídnout, nelze takový důkaz považovat v odvolacím řízení za nový. Důkaz lze pak „považovat za uplatněný před soudem prvního stupně jen tehdy, byl-li za řízení v prvním stupni označen tak, aby mohl být soudem bez dalšího proveden, nebo alespoň natolik konkrétně, aby bylo zřejmé, o jaký důkaz jde a aby jej bylo možné odlišit od jiných důkazů stejného druhu“¹⁴².

¹³⁹ shodně např. MACKOVÁ, Alena. *Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000*. Bulletin advokacie. 2000, č. 8, s. 27

¹⁴⁰ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1639

¹⁴¹ v řízeních neuvedených v ustanovení § 120 odst. 2 o.s.ř. může soud provést jiné než účastníky navržené důkazy tehdy, je-li to potřebné ke zjištění skutkového stavu věci a vyplývají-li z obsahu spisu

¹⁴² DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1640

6.4.1 Uplatnění nových skutečností a důkazů odvolatelem

Jak již bylo řečeno výše, v řízeních ovládaných systémem neúplné apelace lze odvolání proti rozsudku nebo usnesení ve věci samé odůvodnit novými skutečnostmi a důkazy pouze za splnění podmínek uvedených v § 205a o.s.ř. Podle tohoto ustanovení lze tzv. novoty uplatnit jako způsobilý odvolací důvod pouze tehdy, jestliže:

- a) se týkají podmínek řízení, věcné příslušnosti soudu, vyloučení soudce (přisedícího) nebo obsazení soudu
- b) jimi má být prokázáno, že v řízení došlo k vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci
- c) jimi má být zpochybněna věrohodnost důkazních prostředků, na nichž spočívá rozhodnutí soudu prvního stupně
- d) jimi má být splněna povinnost tvrdit všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti nebo důkazní povinnost, a to za předpokladu, že pro nesplnění některé z uvedených povinností neměl odvolatel ve věci úspěch a že odvolatel nebyl řádně poučen podle § 118a odst. 1 až 3 o.s.ř.
- e) odvolatel nebyl řádně poučen podle § 119a odst. 1 o.s.ř.
- f) nastaly (vznikly) po vyhlášení (vydání) rozhodnutí soudu prvního stupně

Uplatnění nových skutečností či důkazů za podmínek § 205a odst. 1 písm. a) a písm. b) o.s.ř.

Uvádí-li odvolatel v odvolání nové skutečnosti a důkazy týkající se podmínek řízení, věcné příslušnosti soudu, vyloučení soudce, resp. přisedícího, nesprávné obsazení soudu či jiné skutečnosti, jimiž má být prokázáno, že v řízení došlo k vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci¹⁴³, musí k nim odvolací soud přihlídnout, i když se jedná o nové skutečnosti a důkazy dosud

¹⁴³ vada má za následek nesprávné rozhodnutí ve věci tehdy, jestliže nelze uzavřít, že by soud rozhodl stejně, i kdyby k vadě nedošlo

v řízení před prvním stupněm neuplatněné. Jedná se totiž o tak závažné vady¹⁴⁴, že je nelze pominout ani v řízení ovládaném systémem neúplné apelace.

Uplatnění nových skutečností či důkazů za podmínek § 205a odst. 1 písm. c) o.s.ř.

Nové skutečnosti a důkazy může odvolatel uvádět v odvolacím řízení také tehdy, má-li jimi být zpochybněna věrohodnost důkazních prostředků, na nichž soud prvního stupně založil své rozhodnutí. Zákon tak umožňuje odvolateli reagovat na hodnocení důkazů provedených soudem prvního stupně.

Účastník může již v řízení před soudem prvního stupně navrhnout důkazy nejen k prokázání svých tvrzení, ale rovněž ke zpochybnění již provedených důkazů. Uplatněním novot vedoucích ke zpochybnění věrohodnosti důkazních prostředků až v odvolacím řízení ale odvolatel reaguje na hodnocení důkazů soudem, které mu je zřejmé buď ve stručnější podobě po ústním odůvodnění rozhodnutí, které soud provede poté, co vyhlásil rozhodnutí, nebo v jeho plné podobě po seznámení se s písemným odůvodněním napadeného rozhodnutí. Uplatněním nových skutečností a důkazů zpochybňujících věrohodnost důkazních prostředků odvolatel nerozšiřuje soudem prvního stupně zjištěný skutkový stav, reaguje ale na hodnocení již provedených důkazů. O zpochybnění věrohodnosti důkazních prostředků, na nichž spočívá rozhodnutí soudu prvního stupně, ovšem nejde, jestliže pomocí skutečností a důkazů, které účastník nově uplatnil v odvolacím řízení, má být skutkový stav věci zjištěn jinak, než jak ho zjistil soud prvního stupně na základě jím provedeného hodnocení důkazů¹⁴⁵.

Uplatnění nových skutečností či důkazů za podmínek § 205a odst. 1 písm. d) o.s.ř.

K tomu, aby mohlo být dosaženo účelu řízení, ukládá zákon účastníkům tvrdit všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti a označit k jejich prokázání důkazy¹⁴⁶. Ustanovení § 118a odst. 1 až 3 o.s.ř. upravuje případy, kdy je soud

¹⁴⁴ tyto vady bývají označovány jako zmatečnostní a jiné závažné vady- srov. např. MACKOVÁ, Alena. *Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000*. Bulletin advokacie. 2000, č. 8, s. 28

¹⁴⁵ srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 818/2003 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

¹⁴⁶ § 101 odst. 1 o.s.ř.

povinen účastníka o těchto povinnostech poučit. Nesplní-li účastník svou povinnost tvrzení a důkazní proto, že jej o nich soud nepoučil, a v důsledku toho pak nemá ve věci úspěch, není v odvolacím řízení omezen v uplatňování novot, ale naopak může uvádět nové skutečnosti a důkazy, kterými svoji povinnost tvrzení a důkazní splní. Možnost uvádět nové skutečnosti a důkazy v odvolacím řízení je ovšem zásadně vázána na tu skutečnost, že odvolatel nebyl ve věci úspěšný pouze a jen z důvodu nesplnění své povinnosti tvrzení a důkazní. Bez existence této příčinné souvislosti nelze v odvolacím řízení nové skutečnosti a důkazy za účelem splnění povinnosti tvrzení a důkazní uvádět. Soud je povinen účastníka ve smyslu § 118 odst. 1 až 3 o.s.ř. poučit při přípravném jednání¹⁴⁷ a nekonalo-li se, při jednání. Nedostaví-li se účastník k těmto jednáním a soud projedná a rozhodne věc v souladu se zákonem bez jeho přítomnosti, neporušuje tím svoji poučovací povinnost, neboť sám účastník svou nepřítomností u jednání její splnění znemožnil.

Uplatnění nových skutečností či důkazů za podmínek § 205a odst. 1 písm. e)

o.s.ř.

Ustanovení § 119a o.s.ř. je poučením účastníka o neúplné apelaci ovládající případné odvolací řízení. Toto ustanovení ukládá předsedovi senátu před skončením jednání s výjimkou věcí uvedených v § 120 odst. 2 o.s.ř. poučit účastníky přítomné při jednání, že všechny rozhodné skutečnosti musí uvést a důkazy označit dříve, než ve věci vyhlásí rozhodnutí s tím, že později uplatněné skutečnosti a důkazy jsou odvolacím důvodem pouze za podmínek uvedených v § 205a o.s.ř. Po novelizaci občanského soudního řádu provedené zákonem č. 7/2009 Sb., a zavedení koncentrace řízení do všech sporných řízení má toto poučení význam jen pro ty skutečnosti, které lze uvádět v souladu se zásadou koncentrace řízení i poté, co bylo řízení koncentrováno. Poučovací povinností ve smyslu § 119a o.s.ř. je soud vázán pouze k účastníkům přítomným při jednání. Účastníkům, kteří se jednání neúčastnili a těm, v jejichž věci rozhodl soud prvního stupně v souladu se zákonem bez nařízení jednání, soud toto poučení neposkytuje. Nesplnil-li soud řádně poučovací povinnost zakotvenou v ustanovení § 119a odst. 1 o.s.ř., neplatí pro odvolatele zákaz v uplatňování novot v odvolacím řízení.

¹⁴⁷ to ale není jednáním ve smyslu § 115 odst. 1 o.s.ř. nýbrž jiným soudním rokem

Uplatnění nových skutečností či důkazů za podmínek § 205a odst. 1 písm. f) o.s.ř.

Skutečnosti nebo důkazy, které nastaly až po vyhlášení, resp. vydání rozhodnutí soudu prvního stupně jsou takové, které v době vyhlášení rozhodnutí neexistovaly a nemohly být proto účastníkem v řízení ani uplatněny. Důvod, proč mohou být takové novoty uváděny v odvolacím řízení jinak ovládaném systémem neúplné apelace, je zřejmý. Je lépe, aby byly tyto skutečnosti uplatněny ještě předtím, než rozhodnutí nabude právní moci, než aby byly uplatňovány až jako důvod mimořádného opravného prostředku, obnovy řízení, poté co již rozhodnutí právní moci nabylo. Uplatnění skutečností a důkazů, které v řízení před soudem prvního stupně neexistovaly, může vést ke zrušení napadeného rozhodnutí a vrácení věci k dalšímu řízení soudu prvního stupně, a to tehdy, pokud by ke zjištění skutkového stavu věci bylo třeba provést rozsáhlé dokazování.

6.4.2 Uplatnění nových skutečností a důkazů jinými účastníky než odvolatelem

Účastníci odvolacího řízení, kteří nepodalí odvolání mohou u odvolacího soudu namítat skutečnosti nebo důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně jen za podmínek, za kterých je může uplatňovat odvolatel. Pokud pro odvolatele neplatí omezení v uplatňování novot, nejsou v jejich uplatňování omezení ani ostatní účastníci řízení. Právě řečené je projevem zásady, že účastníci řízení jsou si zásadně rovni¹⁴⁸. Je-li odvolací řízení ovládáno systémem úplné apelace, není odvolatel ani jiní účastníci v uplatňování nových skutečností a důkazů nijak omezen.

¹⁴⁸ srov. § 18 odst. 1 o.s.ř.

7 Odvolací řízení

7.1 Činnost soudu prvního stupně v odvolacím řízení

Odvolání se podává u soudu, proti jehož rozhodnutí odvolání směřuje, tedy u okresního nebo krajského soudu. Prvoinstanční soud pak ještě předtím, než věc předloží k rozhodnutí odvolacímu soudu, činí v odvolacím řízení sám některé úkony. Z pohledu zákona je možné je vymezit takto:

- odmítnutí opožděného odvolání
- odstraňování vad odvolání
- doručování odvolání účastníkům
- šetření, zda jsou splněny podmínky řízení
- opatřování zpráv a listin, jichž se účastníci dovolávají
- provedení dalších potřebných šetření
- předložení věci odvolacímu soudu

V taxativně vymezených případech pak může soud prvního stupně sám rozhodnout o podaném odvolání.

Odmítnutí opožděného odvolání

Novelou občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 30/2000 Sb., byla do občanského soudního řádu zavedena možnost, aby opožděně podané odvolání odmítal již nikoli odvolací soud, ale soud prvního stupně. Smysl této změny byl nasnadě, urychlit odvolací řízení. Soud prvního stupně, u kterého se odvolání podává, tedy nyní sám posoudí, zda je odvolání podáno v zákonné lhůtě. Otázkou včasnosti podaného odvolání se soud prvního stupně zabývá v první řadě. Dojde-li k závěru, že odvolání bylo podáno opožděně, dále již odvolání ohledně jeho dalších nezbytných náležitostí nezkontroluje a usnesením jej rovnou odmítne. Proti tomuto usnesení je přípustné odvolání, které může za předpokladu, že odvolání v celém rozsahu vyhoví, změnit sám soud prvního stupně. Pokud tak neučiní, předloží věc k rozhodnutí odvolacímu soudu.

Za odvolání podané v zákonné lhůtě se považuje odvolání, které účastník sice nepodal u soudu prvního stupně, ale u odvolacího soudu nebo ústně do protokolu

u nepříslušného soudu. Za včas podané odvolání nelze naopak považovat odvolání, které účastník podal u nepříslušného okresního soudu jinak než do protokolu, pokud takové odvolání nebylo v odvolací lhůtě předáno nepříslušným soudem soudu příslušnému nebo orgánu, který má povinnost odvolání doručit. Odvolací lhůta je naopak zachována tehdy, je-li v její poslední den učiněn úkon u soudu nebo podání odevzdáno orgánu, který má povinnost je doručit. Za včas podané odvolání je pak třeba považovat i odvolání, které soudu prvního stupně, příslušnému odvolacímu soudu, orgánu, který má povinnost podání doručit či soudu příslušnému podle § 88 písm. c) o.s.ř. v případě podání odvolání proti rozhodnutí o předběžném opatření podle § 76a o.s.ř., ještě před uplynutím odvolací lhůty doručil ten, u něhož odvolatel podal odvolání. Za opožděné nelze považovat ani odvolání, které podal účastník proti rozhodnutí, kterým soud rozhodl o předběžném opatření podle § 76a o.s.ř.¹⁴⁹ u soudu, v jehož obvodu má nezletilý na základě dohody rodičů nebo rozhodnutí soudu, případně jiných rozhodujících skutečností své bydliště¹⁵⁰. Za opožděné nelze považovat odvolání ani tehdy, podá-li jej účastník ještě předtím, než mu je napadené rozhodnutí vůbec doručeno¹⁵¹ a než tedy vůbec stihla začít běžet odvolací lhůta, která je vázána na doručení napadeného rozhodnutí¹⁵².

Odstraňování vad podaného odvolání

Dojde-li soud prvního stupně k závěru, že odvolání bylo podáno včas, zabývá se posléze otázkou, zda odvolání obsahuje všechny zákonem požadované náležitosti. Zjistí-li, že odvolání má vady, přistoupí k jejich odstraňování. Za tím účelem vydá usnesení, proti kterému není odvolání přípustné¹⁵³, ve kterém odvolatele poučí, v čem vady spočívají a v jakém směru a v jaké lhůtě je třeba je odstranit¹⁵⁴. Jedná-li se o vady, bez jejichž odstranění nelze v odvolacím řízení pokračovat, poučí zároveň odvolatele o následcích neodstranění vad v podobě odmítnutí odvolání.

¹⁴⁹ předběžným opatřením podle tohoto ustanovení rozhoduje soud o umístění nezletilého dítěte, které se ocitlo bez jakékoliv péče nebo jehož život či příznivý vývoj jsou vážně ohroženy nebo narušeny, do vhodného prostředí

¹⁵⁰ jedná se o tzv. výlučnou místní příslušnost podle § 88 písm. c) o.s.ř.

¹⁵¹ typicky se tak stává bezprostředně po vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně, kdy účastník ještě v jednacím síni prohlásí, že proti rozhodnutí podává odvolání

¹⁵² srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1199/96 publikované v časopise Soudní judikatura. 1997, č. 4, s. 83. ASPI, ASPI ID: JUD9530CZ

¹⁵³ § 202 odst. 1 písm. d) o.s.ř.

¹⁵⁴ odstraňování vad podaného odvolání provádí soud prvního stupně v odvolacím řízení podle stejného ustanovení, podle jakého odstraňuje vady podání v řízení v prvním stupni, tj. podle § 43 o.s.ř.

Vadou, pro kterou nelze v odvolacím řízení pokračovat, je například neuvedení rozhodnutí, proti němuž odvolání směřuje, nelze-li ani z obsahu odvolání dovodit, jaké rozhodnutí je odvoláním napadeno. Tato situace může nastat kupříkladu tehdy, vystupují-li u stejného soudu ve vícero řízeních stejní účastníci v totožném procesním postavení. Vadou bránící odvolacímu přezkumu je také neuvedení rozsahu, v jakém odvolatel napadá rozhodnutí, jedná-li se o rozhodnutí s více výroky způsobilými nabýt samostatně právní moci¹⁵⁵, není-li z podaného odvolání zřejmé, proti kterému z výroků odvolání směřuje. Vadou bránící odvolacímu přezkumu je také neuvedení odvolacího důvodu v případě, že odvolání směřuje proti rozhodnutí, které soud vydal ve sporném řízení ve věci samé¹⁵⁶. Naproti tomu neuvedení odvolacího návrhu pokračování v odvolacím řízení nebrání. Vadou, která nebrání pokračování v odvolacím řízení je také tzv. blanketní¹⁵⁷ odvolání proti usnesení, kterým soud prvního stupně nerozhodl ve věci samé.

K odstraňování vad podaného odvolání ovšem soud prvního stupně vůbec nepřistoupí tehdy, má-li zato, že odvolání bylo sice podáno včas, ale osobou k tomu neoprávněnou nebo že směřuje proti rozhodnutí, proti kterému není odvolání přípustné. V takovém případě soud prvního stupně, aniž by odstraňoval jiné vady, předloží odvolání odvolacímu soudu. Jedině ten je totiž oprávněn odmítnout odvolání z důvodu, že bylo podáno někým, kdo k tomu není oprávněn nebo směřuje-li proti rozhodnutí, proti němuž není odvolání přípustné.

Odvolání, u něhož se soudu prvního stupně nepodařilo odstranit vady, či odvolání, o kterém má soud prvního stupně zato, že bylo podáno osobou k tomu neoprávněnou nebo že není přípustné, předloží soud prvního stupně soudu odvolacímu až po uplynutí odvolací lhůty. Během ní totiž může rozhodnutí napadnout i jiný účastník než odvolatel, k jehož odvolání, bude-li podáno včas, bude-li přípustné a prosto vad, odvolací soud napadené rozhodnutí přezkoumá.

Další činnost soudu prvního stupně

V případě, že soud prvního stupně neodmítl odvolání pro jeho opožděnost ani jej nepředložil odvolacímu soudu s tím, že odvolání pokládá za podané neoprávněnou

¹⁵⁵ srov. výklad o právu se samostatným skutkovým základem v kapitole páté v pojednání o suspenzivním účinku odvolání

¹⁵⁶ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 5. 2004, sp. zn. 21 Cdo 13/2004 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

¹⁵⁷ tj. neúplné odvolání, tedy takové, které neobsahuje všechny náležitosti

osobou, nebo že podle jeho názoru směřuje proti rozhodnutí, proti kterému není odvolání přípustné, *doručí soud prvního stupně odvolání*, které směřuje proti rozsudku nebo proti usnesení ve věci samé ostatním účastníkům. Odvolání doručuje ovšem jen těm účastníkům, kteří jím mohou být s ohledem na suspenzivní účinek dotčení. Tak například je-li odvoláním napaden pouze výrok, který se některých účastníků netýká nebo je-li napadena jen část výroku, která má samostatný skutkový základ, a tato část se rovněž některých účastníků netýká, není třeba takovým účastníkům odvolání doručovat. Stejně tak vystupuje-li na straně žalovaných více samostatných společníků a odvolání se týká jen některého z nich, není třeba doručovat odvolání ostatním, odvoláním nedotčeným samostatným společníkům.

Rozhodnutí, kterým nebylo rozhodnuto ve věci samé, se doručuje pouze těm účastníkům, jejichž práv a povinností se napadené rozhodnutí týká, je-li to s ohledem na okolnosti případu či povahu věci vhodné a účelné. Vhodnost či účelnost okolností případů či povahy věci zákon nedefinuje, bude záležet na soudu prvního stupně, jak tato kritéria posoudí. Za okolnost případu, pro kterou by soud měl doručit odvolání i dalším účastníkům, lze například považovat dosavadní vývoj řízení, ze kterého je patrné, že účastník s argumenty uvedenými v odvolání nesouhlasí a že je hodnotí právně a skutkově jinak než odvolatel¹⁵⁸.

Soud prvního stupně doručí stejnopis podaného odvolání také vedlejšímu účastníkovi, státnímu zastupitelství a Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových za předpokladu, že vstoupili do řízení.

Namítá-li odvolatel nedostatek *podmínek řízení* nebo má-li soud prvního stupně zato, že po vydání jeho rozhodnutí nastaly skutečnosti, pro které je třeba o splnění podmínek řízení pochybovat, učiní soud prvního stupně potřebná šetření ke zjištění, zda jsou podmínky řízení skutečně dány.

Soud prvního stupně dále *opatrí zprávy a listiny*, jichž se odvolatel nebo jiní účastníci dovolávají, případně provede další potřebná šetření. Navrhuje-li odvolatel opatření zpráv a listin týkajících se skutečností či důkazů, které nebyly uplatněny v řízení před soudem prvního stupně a nejedná-li se o nesporná řízení, musí soud prvního stupně při jejich opatrování dbát omezení spočívajícího v zákazu

¹⁵⁸ srov. nález Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2007, sp. zn. III. ÚS 639/06 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

uplatňování novot¹⁵⁹. Soud prvního stupně tak například v řízení o určení výživného opatří zprávy o výdělcích rodičů za dobu, která uplynula od jeho rozhodnutí do doby, než tento soud předloží věc k rozhodnutí odvolacímu soudu. Úkolem soudu prvního stupně je opatřit pokud možno všechny podklady potřebné pro rozhodnutí odvolacího soudu tak, aby ten mohl, nerozhodne-li se řízení sám doplnit, o věci bez průtahů sám rozhodnout. Opatřování listin a zpráv ovšem není prováděním důkazů¹⁶⁰.

I když tak zákon výslovně nestaví, úkolem soudu prvního stupně v odvolacím řízení je také *vybrat soudní poplatek z odvolání*. Odvolací řízení je sice zahájeno dnem, kdy odvolání došlo příslušnému soudu, nejedná-li se ale o řízení, které je od poplatkové povinnosti osvobozeno¹⁶¹, může v něm být až na výjimky¹⁶² pokračováno jen tehdy, byl-li řádně zaplacen poplatek z odvolání. Soud prvního stupně proto ještě před tím, než přistoupí k rozeslání stejnopisu odvolání dalším účastníkům, vyzve odvolatele k zaplacení soudního poplatku s poučením, že nebude-li poplatek ve stanovené lhůtě zaplacen, bude řízení zastaveno. I kdyby ale soud již vydal usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení poplatku, má odvolatel ještě do skončení odvolací lhůty proti tomuto usnesení možnost poplatek z odvolání zaplatit a definitivní zastavení odvolacího řízení tak odvrátit¹⁶³.

Poté, co soud prvního stupně učinil všechny potřebné úkony, *předloží* po uplynutí odvolací lhůty *věc odvolacímu soudu*. V předkládací zprávě pak výslovně uvede, zda považuje odvolání za podané ve lhůtě, případně uvede své závěry, které po provedeném šetření a opatření potřebných zpráv a listin učinil.

Autoremedura

Jedním z pravidelných účinků podaného odvolání je devolutivní účinek, podle kterého o odvolání rozhoduje soud nadřízený tomu, který napadené rozhodnutí vydal. Výjimkou, o které bylo částečně pohovořeno již v části pojednávající

¹⁵⁹ o uplatňování nových skutečností a důkazů v odvolacím řízení bylo pohovořeno v kapitole šesté, části 6.4.

¹⁶⁰ srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze 30. 3. 1976, sp. zn. 6 Co 247/75 publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu. 1977, č. 2-3, s. 160. ASPI, ASPI ID: JUD1902CZ

¹⁶¹ řízení, která jsou osvobozena od poplatku, vymezuje ustanovení § 11 zákona o soudních poplatcích

¹⁶² případy, kdy soud řízení pro nezaplacení poplatku nezastaví, uvádí ustanovení § 9 odst. 4 zákona o soudních poplatcích

¹⁶³ § 9 odst. 7 zákona o soudních poplatcích

o devolutivním účinku odvolání, je případ takzvané autoremedury. Autoremedura je zvláštním způsobem vyřízení věci, resp. rozhodnutí o odvolání, kdy místo odvolacího orgánu rozhodne o podaném odvolání soud, který vydal napadené rozhodnutí. Nezbytnou podmínkou k použití autoremedury je vyhovění odvolání v celém jeho rozsahu. Způsob, jakým soud prvního stupně v případě autoremedury rozhoduje, je změna napadeného rozhodnutí. Rozhodnutí soudu je pak nikoliv rozhodnutím soudu odvolacího, ale rozhodnutím soudu prvního stupně, které může být napadeno odvoláním. Zvláštní případ autoremedury upravuje ustanovení § 374 odst. 3 o.s.ř., podle kterého může předseda senátu, resp. samosoudce zcela vyhovět odvolání proti rozhodnutí, které vydal soudní komisař, justiční čekatel, asistent soudce nebo pověřený administrativní zaměstnanec. Rozhodnutí předsedy senátu, resp. samosoudce se pak považuje za rozhodnutí soudu prvního stupně a lze jej napadnout odvoláním. Nemůže-li soud prvního stupně podanému odvolání vyhovět v celém jeho rozsahu, předloží věc k rozhodnutí o odvolání odvolacímu soudu. Smysl autoremedury je zřejmý, je jím zájem na rychlosti a hospodárnosti řízení, když rozhodnutí o odvolání v taxativně uvedených případech soudem, jehož rozhodnutí je napadeno, je rychlejší, než předkládání věci odvolacímu soudu, jeho následné seznamování se s ní a posléze rozhodování o ní.

Rozhodnutí, u kterých lze v případě podaného odvolání využít institut autoremedury, stanoví zákon¹⁶⁴ taxativním výčtem. Jedná se o tato rozhodnutí:

- usnesení o povinnosti zaplatit soudní poplatek
- usnesení, z něhož nenabyla dosud práva osoba jiná než odvolatel
- usnesení, kterým bylo uloženo pořádkové opatření
- usnesení o odmítnutí žaloby, popřípadě jiného návrhu na zahájení řízení
- usnesení o odmítnutí odvolání
- usnesení o předběžném opatření podle § 76a o.s.ř.

V případě, že soud prvního stupně ve výše uvedených věcech institut autoremedury nevyužije, informuje o tom v předkládací zprávě odvolací soud. V případě, že podanému odvolání soud prvního stupně vyhověl, odvolání již odvolacímu soudu pochopitelně nepředkládá.

¹⁶⁴ § 210a o.s.ř.

7.2 Přiměřené použití ustanovení o řízení před soudem prvního stupně v odvolacím řízení

Právní úprava odvolání obsažená v ustanoveních § 201 až 226 o.s.ř. není z hlediska ustanovení používaných v odvolacím řízení kompletní. Občanský soudní řád praví, že pro řízení u odvolacího soudu platí přiměřeně ustanovení o řízení před soudem prvního stupně, pokud není stanoveno jinak. Byť právní úprava odvolacího řízení odkazuje pouze na přiměřené užití části třetí občanského soudního řádu, tj. na ustanovení upravující řízení v prvním stupni, dopadají na odvolací řízení také ustanovení části první obsahující obecná ustanovení o občanském soudním řízení jako například pravomoc a příslušnost soudů, ustanovení o účastnících řízení a jejich zástupcích, o doručování či ustanovení pořádkových opatřeních.

Rozebírat rozsah užití jednotlivých ustanovení části třetí z hlediska jejich použití v odvolacím řízení přesahuje možnosti této práce, proto autorka volí opačný postup a v dalším textu se věnuje návrhům běžným v řízení před soudem prvního stupně, jejichž uplatnění v odvolacím řízení ovšem zákon výslovně zapovídá. Jedná se o přistoupení a záměnu účastníka, vzájemnou žalobu a námitku započtení. V odvolacím řízení nelze uplatnit ani nový nárok. Zvláštním způsobem je pak upraveno přerušování řízení v souvislosti s nedostavením se účastníků k odvolacímu jednání.

Přistoupení a záměna účastníků v odvolacím řízení

Přistoupení a záměna účastníků řeší nedostatek aktivní nebo pasivní věcné legitimace účastníků, který již existoval v době zahájení řízení. Tento nedostatek lze odstranit pouze v řízení před soudem prvního stupně, v odvolacím řízení již nikoliv, odvolací soud by pak totiž ztrácel funkci přezkumné instance a nemohl by ani použít výsledky dosavadního prvoinstančního řízení. Kromě toho by přistoupivší účastník či účastník, který vstoupil do řízení na základě záměny účastníků, byl zkrácen o projednání věci před soudem prvního stupně. I kdyby snad účastník v odvolacím řízení přistoupení či záměnu účastníků odvolacímu soudu navrhl, zůstane takový návrh bez právních účinků, odvolací soud by k němu jako nepřijatelnému úkonu vůbec nepřihlédl¹⁶⁵.

¹⁶⁵ srov. § 41a odst. 3 o.s.ř.

Nedostatek aktivní či pasivní věcné legitimace, ke které dojde až v průběhu řízení, lze, a to i v odvolacím řízení, řešit podle ustanovení o procesním nástupnictví¹⁶⁶.

Vzájemný návrh a námitka započtení

Vzájemný návrh a námitka započtení umožňují žalovanému v řízení před soudem prvního stupně reagovat na žalobu podanou proti němu. Své místo mají pouze ve sporném řízení, ve kterém proti sobě stojí na jedné straně žalobce a na druhé žalovaný. Vzájemný návrh a námitka započtení považovaná za vzájemný návrh¹⁶⁷ ale nemohou být s ohledem na systém neúplné apelace, který ovládá odvolací sporné řízení, použity v odvolacím řízení. Žalovaný, který hodlá vznést vzájemný návrh či uplatnit námitku započtení posuzovanou jako vzájemný návrh, by totiž musel k prokázání svého návrhu tvrdit skutečnosti a důkazy, jejichž uplatnění je ale v odvolacím řízení ovládaném systémem neúplné apelace zakázáno. Své místo tak mají tyto dva návrhy pouze v řízení před soudem prvního stupně, v odvolacím řízení se uplatnit nemohou. K námitce započtení, kterou žalovaný vznesl v odvolacím řízení, může odvolací soud přihlídnout pouze jako k obraně proti návrhu¹⁶⁸ s tím, že zákaz uplatňování nových skutečností a důkazů v odvolacím řízení tím není dotčen.

Kdyby účastník i přes výslovnou nepřípustnost vzájemný návrh či námitku započtení považovanou za vzájemný návrh v odvolacím řízení uplatnil, soud by k takovým návrhům, jakožto nepřípustným úkonům, vůbec nepřihlížel.

Nový nárok

Novým nárokem je takový nárok, který s dosud uplatněným nárokem nesouvisí a pro něž tedy ani nelze využít dosavadních skutkových zjištění. Zákaz uplatnění nového nároku v odvolacím řízení souvisí se zákazem uplatňování nových skutečností a důkazů v odvolacím řízení a rovněž se zásadou dvouinstančnosti řízení. Kdyby totiž mohl účastník uplatnit v odvolacím řízení nový návrh, o kterém soud prvního stupně vůbec nejednal a jednat ani nemohl, neboť jej před ním žalobce vůbec nevznesl, přesunulo by se rozhodování o nově uplatněném nároku pouze na

¹⁶⁶ srov. ustanovení § 107 a 107a o.s.ř.

¹⁶⁷ jedná se o námitku započtení, kterou žalovaný uplatňuje svou pohledávku vůči žalobci, když ovšem započítávaná pohledávka žalovaného převyšuje pohledávku žalobce

¹⁶⁸ o obranu proti návrhu se jedná tehdy, jestliže započítávaná pohledávka žalovaného nepřevyšuje pohledávku žalobce

odvolací soud, který by tak ohledně něj již nebyl instancí přezkumnou, nýbrž skutkovou.

Nedostavení se účastníků nebo některého z nich k odvolacímu jednání a přerušení odvolacího řízení

Nedostavení se účastníků k jednání má rozdílné následky v řízení před soudem prvního stupně a v odvolacím řízení.

V řízení před soudem prvního stupně soud přeruší řízení tehdy, jestliže to účastníci shodně navrhnou nebo jestliže se nedostaví bez předchozí omluvy k jednání anebo jestliže to alespoň jeden z nich navrhne a ostatní se nedostaví bez předchozí omluvy k jednání. V řízení o rozvod pak v takových případech přeruší soud jednání vždy¹⁶⁹. Souhlasí-li účastníci s provedením mimosoudního smírčího nebo mediačního jednání a s tím, aby si soud mohl od osoby nebo zařízení, které má mimosoudní jednání provádět, vyžadovat informace o průběhu jednání, soud řízení přeruší, pokud se to nepříčí účelu řízení¹⁷⁰.

V odvolacím řízení není narozdíl od řízení prvoinstančního neomluvené nedostavení se některého z účastníků nebo všech z nich k odvolacímu jednání důvodem pro přerušení řízení. Vycházejí z úpravy odvolacího řízení, která odkazuje na přiměřené použití ustanovení upravujících řízení před soudem prvního stupně, lze dospět k závěru, že odvolací řízení lze přerušit toliko na shodný návrh účastníků nebo tehdy, souhlasí-li účastníci s provedením mimosoudního smírčího nebo mediačního jednání. Samotná neúčast účastníků u odvolacího řízení důvodem pro přerušení odvolacího řízení zásadně není.

O pokračování v přerušeném řízení pak platí ustanovení upravující řízení před soudem prvního stupně¹⁷¹.

7.3 Odklad předběžné vykonatelnosti

Zvláštní oprávnění, které zákon přiznává odvolacímu soudu, je odložení předběžné vykonatelnosti rozsudku odsuzujícího k navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí. O navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí rozhoduje soud

¹⁶⁹ § 110 odst. 1 o.s.ř.

¹⁷⁰ § 110 odst. 1 věta první o.s.ř.

¹⁷¹ srov. ustanovení § 111 o.s.ř.

rozsudkem. V těchto věcech je k projednání a rozhodnutí věci dána výlučná místní příslušnost soudu, a to Městského soudu v Brně¹⁷². Rozsudek ve věcech navrácení dítěte je ze zákona předběžně vykonatelný¹⁷³. Je-li toto rozhodnutí napadeno odvoláním, nastává u něj sice suspenzivní účinek spočívající v odkladu právní moci, nenastává ovšem jinak pravidelný účinek odvolání, odklad vykonatelnosti. Rozsudek je proto možné vykonat, i když o věci ještě nerozhodl odvolací soud. Tomu ale zákon přiznává zvláštní oprávnění v podobě odložení předběžné vykonatelnosti rozsudku, to ovšem pouze za předpokladu, že ještě nedošlo k navrácení dítěte. Význam může toto oprávnění mít především tehdy, rozhodl-li sice soud o navrácení dítěte žalobci¹⁷⁴, ale s ohledem na okolnosti případu je vhodnější vyčkat, jak o odvolání rozhodne odvolací soud. O odložení předběžné vykonatelnosti může odvolací soud rozhodnout kdykoliv v průběhu odvolacího řízení, a to na návrh, ale i bez návrhu. Ve věcech rozhodnutí o navrácení dítěte může soud osobu povinnou donutit ke splnění povinnosti stanovené rozsudkem uložením pokuty, nebo jí může nařídit, aby se účastnila na mimosoudním smířícím nebo mediačním jednání nebo na rodinné nebo jiné vhodné terapii, případně může stanovit plán navykacího režimu, je-li to v zájmu dítěte. V případě, že se všechny tyto způsoby ukázaly bezvýslednými, přistoupí soud k nejpřísnějšímu způsobu výkonu rozhodnutí, a sice nařídí výkon rozhodnutí odnětím dítěte tomu, u koho dítě podle rozhodnutí nebo dohody nemá být¹⁷⁵. O odkladu předběžné vykonatelnosti rozhoduje odvolací soud usnesením, proti němuž není odvolání přípustné, neboť se nejedná o rozhodnutí vydané v řízení v prvním stupni.

¹⁷² v obvodu tohoto soudu má totiž sídlo Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, když podle ustanovení § 88 písm. q) o.s.ř. je právě sídlo tohoto úřadu rozhodující pro určení místní příslušnosti soudu v řízeních ve věcech mezinárodních únosů dětí

¹⁷³ § 162 odst. 1 o.s.ř.

¹⁷⁴ žalobce je podle § 193a odst. 1 písm. a) o.s.ř. ten, jehož právo na péči o dítě, vykonávané podle právního řádu státu, v němž dítě mělo svůj obvyklý pobyt bezprostředně před přemístěním nebo zadržením, bylo porušeno

¹⁷⁵ srov. § 273 odst. 1 až 3 o.s.ř.

7.4 Rozsah přezkumné činnosti odvolacího soudu

7.4.1 Kvantitativní rozsah přezkumu

Uvedení rozsahu, v jakém odvolatel napadá rozhodnutí soudu prvního stupně, je jednou z dalších povinných náležitostí odvolání. Odvolatel jím určuje, které výroky budou dotčeny suspenzivním účinkem a v jakých mezích bude odvolací soud přezkoumávat napadené rozhodnutí. Rozsah podaného odvolání lze měnit jen po dobu trvání odvolací lhůty. Až na výjimky uvedené níže vychází odvolací soud z toho, v jakém rozsahu odvolatel napadl rozhodnutí soudu prvního stupně a pouze v tomto rozsahu je oprávněn a zároveň povinen napadené rozhodnutí přezkoumat. Vůlí odvolatele není ovšem vázán v těchto, zákonem taxativně stanovených, případech:

- a) ve věcech, v nichž lze zahájit řízení bez návrhu
- b) v případech, kdy na rozhodnutí o napadeném výroku je závislý výrok, který odvoláním nebyl dotčen
- c) v případech, kde jde o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozhodnutí musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně, a kde platí úkony jednoho z nich i pro ostatní, třebaže odvolání podal jen některý z účastníků
- d) jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky

ad a) ve věcech, v nichž lze zahájit řízení bez návrhu

Řízení, která lze zahájit i bez návrhu, vymezuje ustanovení § 81 o.s.ř. Jedná se například o řízení ve věcech péče o nezletilé, řízení o prohlášení za mrtvého, řízení o dědictví nebo řízení o určení, zda tu manželství je či není. Z řízení v tomto ustanovení neuvedených jde například o řízení o neplatnosti registrovaného partnerství nebo určení, že registrované partnerství nevzniklo¹⁷⁶ nebo řízení ve věci uložení opatření dítěti mladšímu než patnáct let, které se dopustilo činu jinak trestného¹⁷⁷. I bez návrhu je může soud zahájit proto, že v nich obecný zájem na úpravě poměrů mezi účastníky převažuje nad zájmem samotných účastníků.

¹⁷⁶ § 7 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství

¹⁷⁷ § 90 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže

V těchto řízeních panuje zásada oficiality¹⁷⁸ a zásada vyšetřovací¹⁷⁹. Je to tedy především celospolečenský zájem na úpravě věcí projednávaných v těchto řízeních, proč zákonodárce omezil odvolatele v jeho oprávnění vymezit rozsah přezkumné činnosti odvolacího soudu ve prospěch státní ingerence¹⁸⁰.

ad b) v případech, kdy na rozhodnutí o napadeném výroku je závislý výrok, který odvoláním nebyl dotčen

O tom, kdy je výrok závislý na jiném, tzv. panujícím výroku bylo pohovořeno výše¹⁸¹. Pro účely rozsahu a mezí odvolacího přezkumu již proto postačí uvést pouze tolik, že i kdyby odvolatel svým odvoláním napadl pouze panující výrok a závislý výrok by zůstal odvoláním nedotčen, přezkoumá jej odvolací soud spolu s panujícím výrokiem, neboť případná změna či zrušení panujícího výroku se musí nutně projevit i v obsahu závislého výroku tak, aby panující a závislý výrok byly ve vzájemném souladu.

ad c) v případech, kde jde o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozhodnutí musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně a kde platí úkony jednoho z nich i pro ostatní, třebaže odvolání podal jen některý z účastníků

Rozsahem podaného odvolání není odvolací soud vázán ani v případě, že napadeným rozhodnutím rozhodl soud ve věci, ve které na jedné či druhé straně měli účastníci postavení nerozlučných společníků. O tom, zda jsou účastníci v postavení nerozlučných společníků, rozhoduje hmotné právo. Nerozluční společníci mají společná práva nebo povinnosti, pro které se musí rozhodnutí o věci samé vztahovat na všechny z nich. Z povahy hmotněprávního vztahu je vyloučeno, aby soud rozhodl o každém z nich samostatně, nezávisle na ostatních. Postavení nerozlučných společníků mají například účastníci vystupující na jedné straně v řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, dědicové v řízení

¹⁷⁸ podle této zásady je procesní aktivita v rukou soudu

¹⁷⁹ podle této zásady je soud odpovědný za objasnění skutkového stavu v rozsahu potřebném pro rozhodnutí

¹⁸⁰ shodně také WINTEROVÁ, Alena a kol.: *Občanské právo procesní, studijní příručka*. Praha, 1994, s. 159

¹⁸¹ v kapitole páté, části o účincích podaného odvolání

o nárocích týkajících se dědictví¹⁸² či účastníci v řízení o určení rodičovství. Úkony jednoho z nerozlučných společníků se týkají všech ostatních. Z pohledu rozsahu odvolacího přezkumu má nerozlučné společenství význam potud, že podá-li odvolání jen některý z nerozlučných společníků, musí odvolací soud přezkoumat napadené rozhodnutí i ve vztahu ke všem dalším nerozlučným společníkům, i kdyby tito odvolání nepodali, nebo by s ním dokonce nesouhlasili. Z povahy hmotněprávního vztahu totiž vyplývá, že je třeba, aby soud rozhodl o projednávané věci ve vztahu ke každému z nerozlučných společníků jednotně.

ad d) případy, kdy z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání,

stanoví hmotné právo a bylo o něm rovněž pohovořeno v kapitole páté, části o účincích podaného odvolání. Určují-li předpisy hmotného práva, jakým způsobem musí být vztahy mezi účastníky upraveny, nemůže se soud, a to ani tehdy, domáhají-li se toho účastníci řízení, od těchto pravidel odchýlit. Pro účely rozsahu odvolacího přezkumu má tato zásada význam potud, že stanoví-li hmotné právo pravidla, podle kterých musí být vztahy mezi účastníky upraveny, musí být odvolací soud oprávněn přezkoumat napadené rozhodnutí v takovém rozsahu, aby mohl dostát požadavkům stanoveným hmotným právem. Odvolání jednoho z účastníků vztahu pak v takovém případě vyvolá suspenzivní účinky i ohledně výroků týkajících se dalších účastníků, kteří odvolání nepodali.

7.4.2 Kvalitativní přezkum odvolání

Jednou z povinných náležitostí odvolání je uvedení odvolacího důvodu, tedy uvedení toho, v čem odvolatel spatřuje nesprávnost napadeného rozhodnutí. Ustanovení § 212a o.s.ř. stanoví, z jakých důvodů může odvolací soud napadené rozhodnutí přezkoumat. Jedná se o tzv. kvalitativní rozsah přezkumné činnosti odvolacího soudu.

Napadené rozhodnutí lze v zásadě přezkoumat z hlediska hmotněprávního a procesněprávního. Odvolací soud se tedy zabývá otázkou, zda soud prvního stupně v projednávané věci správně aplikoval předpisy práva hmotného a předpisy práva procesního. I když je uvedení odvolacího důvodu jednou z povinných náležitostí podaného odvolání, není odvolací soud uplatněným odvolacím důvodem

¹⁸² srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2005, sp. zn. 33 Odo 942/ 2005 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

vázán a může napadené rozhodnutí až na dále uvedené výjimky přezkoumat i z důvodů, které odvolatel v odvolání neuplatnil. Jak píše Vrchová¹⁸³, „vymezení odvolacích důvodů nenavozuje procesní situaci, že by se odvolací přezkum upínal výhradně k odvolatelem vymezenému odvolacímu důvodu“.

Kvalitativní přezkum rozhodnutí, jimiž bylo rozhodnuto ve věci samé, jde-li o věci neuvedené v § 120 odst. 2 o.s.ř.

Odvolací soud ovšem nemůže přezkoumat napadené rozhodnutí i z jiných odvolatelem neuplatněných důvodů v případě, že odvolatel neuvede v odvolání podaném proti *rozsudku nebo usnesení, jímž bylo rozhodnuto ve věci samé a jde-li o věc neuvedenou v § 120 odst. 2 o.s.ř.*, žádný odvolací důvod. Důvod je zde podle autorky zřejmý, zákonodárce chtěl motivovat odvolatele ve sporných věcech, ve kterých jde o vyřešení určitého sporu mezi účastníky k tomu, aby odvolatel sám z vlastní iniciativy odvolacímu soudu předestřel, proč je s napadeným rozhodnutím nespokojený a nenechával iniciativu v hledání odvolacích důvodů na odvolacím soudu. Uvedení alespoň nějakého odvolacího důvodu ve věcech neuvedených v § 120 odst. 2 o.s.ř. tak může snad alespoň v určité míře vést k eliminaci odvolání tzv. chronických stěžovatelů. Postačí přitom, uvede-li odvolatel i takový důvod, z jehož hlediska není možné napadené rozhodnutí přezkoumat.

Neodstraní-li odvolatel k výzvě soudu vadu odvolání spočívající v absenci uvedení odvolacího důvodu, je jeho odvolání neprojednatelné a odvolací soud jej odmítne.

Kvalitativní přezkum rozhodnutí, jimiž soud rozhodl ve věci samé v nesporném řízení a usnesení jen procesní povahy

Napadá-li odvolatel *rozhodnutí, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé v nesporném řízení nebo usnesení jen procesní povahy*, je odvolání, ve kterém není uveden odvolací důvod, třeba považovat za neúplné odvolání, tj. odvolání, které nesplňuje všechny zákonem požadované náležitosti. Narozdíl od rozhodnutí, kterými soud rozhodl ve věci samé ve sporném řízení, nebrání neuvedení odvolacího důvodu v přezkumu napadeného rozhodnutí. Odvolací soud je povinen

¹⁸³ VRCHOVÁ, Karin. *Civilní odvolací řízení*. Poradce.cz (online). 2005. Dostupné z WWW: <http://www.i-poradce.cz/SubPages/OtvorDokument/Clanok.aspx?idclanok=46860>

přezkoumat napadené rozhodnutí z pohledu všech v úvahu přicházejících odvolacích důvodů.

Kvalitativní přezkum napadeného rozhodnutí z pohledu nových skutečností a důkazů

Dalším hlediskem, z něhož může odvolací soud přezkoumat napadené rozhodnutí, jsou nové skutečnosti a důkazy. O tom, za jakých podmínek mohou být nové skutečnosti a důkazy uplatněny v odvolacím řízení, bylo pohovořeno v kapitole šesté, části 6.4. Ustanovení § 212a odst. 3 o.s.ř. stanoví, za jakých podmínek může odvolací soud k novým skutečnostem a důkazům v odvolacím řízení přihlídnout.

Je-li řízení ovládáno systémem neúplné apelace a v některých dalších řízeních ovládaných systémem úplné apelace¹⁸⁴, smí odvolací soud přihlídnout k novým skutečnostem a důkazům pouze tehdy, pokud byly účastníkem uplatněny. V řízeních uvedených v § 120 odst. 2 o.s.ř. může odvolací soud přihlížet k novotám bez ohledu na to, zda byly či nebyly uplatněny odvolatelem nebo jiným účastníkem. V těchto řízeních se totiž uplatňuje zásada vyšetřovací, podle které nese odpovědnost za objasnění skutkového stavu věci potřebného k rozhodnutí soud, který proto v řízeních uvedených v § 120 odst. 2 o.s.ř. nečeká, jaká tvrzení či skutečnosti mu procesní strany nabídnou, ale je při zjišťování skutkového stavu věci sám iniciativní.

Za uplatnění nových skutečností a důkazů v odvolacím řízení je třeba považovat takový úkon účastníka, kterým dá najevo, že chce, aby se odvolací soud novotami při svém přezkumu a rozhodování zabýval. K tomu, aby tak mohl odvolací soud učinit, je nezbytná procesní aktivita účastníka. Zásadně totiž nestačí, pokud nové skutečnosti či důkazy vyjdou v odvolacím řízení nějakým způsobem najevo, ale žádný z účastníků nedá odvolacímu soudu najevo, že chce, aby odvolací soud přezkoumal napadené rozhodnutí i z pohledu takových nových skutečností či důkazů. Uplatnění nové skutečnosti či důkazu je procesním právem účastníka, proto jej může odvolací soud v rámci své poučovací povinnosti o možnosti uplatnění nových skutečností a důkazů podle § 118a o.s.ř. poučit.

¹⁸⁴ jedná se o řízení ve věci výkonu rozhodnutí, v exekučním řízení, konkursní a vyrovnávací řízení a insolvenční řízení

Kvalitativní přezkum rozsudků pro uznání a rozsudků pro zmeškání

Rozsudek pro uznání a pro zmeškání může odvolací soud přezkoumat pouze z důvodů uvedených v § 205b o.s.ř. Při odvolání proti těmto rozsudkům ovšem platí omezení jako u rozhodnutí, jimiž soud rozhodl ve věci samé, tedy že odvolatel musí uvést alespoň nějaký důvod, pro který se domáhá odvolacího přezkumu. Uvedení alespoň nějakého důvodu potom umožňuje odvolacímu soudu přezkoumat napadené rozhodnutí i z jiných, ovšem pouze z pohledu § 205b o.s.ř. v úvahu přicházejících, důvodů. Pokud odvolatel žádný důvod, byť z pohledu § 205b o.s.ř. důvod nezpůsobilý, neuvede, nemůže odvolací soud napadené rozhodnutí vůbec přezkoumat a odvolání odmítne.

Kvalitativní přezkum z hlediska tzv. zmatečnostních vad a jiných vad řízení

Odvolací soud dále přezkoumává napadené rozhodnutí z pohledu tzv. zmatečnostních a jiných vad řízení.

K tzv. zmatečnostním vadám¹⁸⁵ přihlíží odvolací soud při přezkoumávání napadeného rozhodnutí z úřední povinnosti, neboť se jedná o tak závažné vady, že rozhodnutí, které je jimi postiženo, nemůže v odvolacím přezkumu obstát. I kdyby odvolatel existenci některé z těchto vad sám nenamítl, přezkoumává odvolací soud napadené rozhodnutí z pohledu jejich existence vždy.

Za tzv. zmatečnostní pokládá zákon tyto vady:

- soud rozhodl ve věci, která nenáleží do jeho pravomoci
- ten, kdo v řízení vystupoval jako účastník, neměl způsobilost být účastníkem řízení
- účastník řízení neměl procesní způsobilost nebo nemohl před soudem vystupovat a nebyl řádně zastoupen
- nebyl podán návrh na zahájení řízení, ačkoliv podle zákona ho bylo třeba
- rozhodoval vyloučený soudce nebo přisedící
- soud byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát
- bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce nebo přisedícího

¹⁸⁵ tj. vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a v § 229 odst. 3 o.s.ř.

- účastníku řízení byl ustanoven opatrovník z důvodu neznámého pobytu nebo proto, že se mu nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, ačkoliv k takovému opatření nebyly splněny předpoklady
- v téže věci bylo již dříve zahájeno řízení, tzv. překážka litispendence
- v téže věci bylo dříve pravomocně rozhodnuto, tzv. překážka rei iudicate
- účastníku byla v průběhu řízení, které předcházelo rozhodnutí ve věci samé, nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem

Je-li rozhodnutí soudu prvního stupně některou nebo dokonce vícemi z těchto vad postiženo, nezbude odvolacímu soudu než napadené rozhodnutí s ohledem na povahu vady zrušit a vrátit soudu prvního stupně k dalšímu řízení nebo zastavit řízení, případně postoupit věc orgánu, do jehož pravomoci projednání věci náleží.

Odvolací soud dále při odvolacím přezkumu přihlíží, a to i tehdy, pokud nebyly uplatněny v odvolání, i k jiným vadám řízení před soudem prvního stupně, to ovšem pouze za předpokladu, že vady mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a jestliže za odvolacího řízení nemohla být zjednána náprava.

Vada mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci tehdy, jestliže nelze spolehlivě uzavřít, že by soud vydal stejné rozhodnutí, i kdyby k vadě v řízení nedošlo. Ve splnění další podmínky, že vada nemohla být odstraněna v odvolacím řízení lze spatřovat opatření proti průtahům v řízení.

Jinou vadou řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, je například chybné poučení svědka o jeho povinnosti vypovídat či naopak nepoučení svědka o možnosti odepřít výpověď, nedoručení písemnosti účastníkovi do vlastních rukou tam, kde takový způsob doručení stanoví zákon jako jediný možný¹⁸⁶ nebo nedostatky v poučovací povinnosti soudu prvního stupně podle § 118a o. s. ř.¹⁸⁷

Jiné vady řízení lze dělit na ty, které lze v odvolacím řízení odstranit a na ty, které odstranit nelze. Je-li *vada odstranitelná*, je odvolací soud povinen se o její odstranění postarat a tím zjednat nápravu tak, aby mohl o věci rozhodnout. *Není-li možné tuto vadu odstranit*, nezbude odvolacímu soudu než napadené rozhodnutí

¹⁸⁶ tak tomu je například podle ustanovení § 173 odst. 1 o.s.ř. u platebního rozkazu či podle ustanovení § 114b odst. 4 o.s.ř. u usnesení, kterým soud vyzývá žalovaného k vyjádření

¹⁸⁷ srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2004, sp. zn. 29 Odo 149/2002 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

zrušit a věc vrátit soudu prvního stupně k dalšímu řízení nebo věc postoupit věcně příslušnému soudu nebo zastavit řízení.

Kvalitativní přezkum usnesení, jimiž nebylo rozhodnuto ve věci samé

Kvalitativní přezkum usnesení, jimiž soud nerozhodl ve věci samé, tedy přezkum rozhodnutí procesní povahy, omezuje zákon na důvody, které se týkají výlučně toho, co soud prvního stupně řešil ve výroku usnesení. Při přezkumu těchto rozhodnutí přihlíží odvolací soud nejen k důvodům výslovně uvedeným v odvolání, ale také ke zmatečnostním vadám a jiným vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a které nemohly být v odvolacím řízení napraveny. Přihlížet smí ovšem pouze k těm vadám, které jsou významné z hlediska posouzení správnosti výroku usnesení soudu prvního stupně. K důvodům, které by vedly odvolací soud k přezkumu otázek, které soud prvního stupně neřešil ve výroku napadeného rozhodnutí, odvolací soud přihlížet nesmí. Jak píše autoři komentáře k občanskému soudnímu řádu¹⁸⁸, smyslem tohoto ustanovení je zabránit tzv. překvapivým rozhodnutím odvolacího soudu v posuzování procesních otázek, což se v praxi projevuje tak, že odvolací soud nesmí přihlídnout k důvodům, které by vedly k odlišným závěrům, než které byly předmětem výroku rozhodnutí soudu prvního stupně. Rozhodl-li soud prvního stupně například o procesním nástupnictví, nesmí odvolací soud napadené usnesení změnit a rozhodnout ve věci samé. Stejně tak rozhodl-li soud prvního stupně o nedostatku své místní příslušnosti nebo o pořádkovém opatření, je vyloučeno, aby odvolací soud rozhodl tak, že o žalobě rozhodne věcně, tedy že jí vyhoví nebo ji zamítne¹⁸⁹. Takovým rozhodnutím by byli účastníci řízení překvapeni, až zaskočeni, neboť odvolací soud by rozhodl o něčem, co soud prvního stupně ve svých úvahách vůbec neřešil. Z hlediska odvolacího přezkumu rozhodnutí procesní povahy je tedy nepřípustné, aby odvolací soud rozhodl o věci samé, případně aby vydal rozhodnutí, jímž se řízení končí, nejsou-li tyto otázky řešeny ve výroku napadeného rozhodnutí¹⁹⁰.

¹⁸⁸ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl.* Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1707

¹⁸⁹ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 1. 2002, sp. zn. 29 Odo 347/2001 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

¹⁹⁰ WALTR, Robert. *Nová právní úprava odvolacího řízení v občanském soudním řádu.* Právní zpravodaj. 2005, č. 2, s. 4

7.5 Dokazování v odvolacím řízení

Rozhodující roli při zjišťování skutkového stavu věci má soud prvního stupně. Proto také bývá nazýván skutkovou instancí či nalézacím soudem¹⁹¹. To ovšem neznamená, že odvolací soud, ač je především instancí přezkumnou, se nemůže od skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně odchýlit. Odvolací řízení je totiž ovládáno apelačním opravným systémem, který se vyznačuje tím, že odvolací soud není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně a může se od skutkových zjištění a závěrů soudu prvního stupně odchýlit. Nemůže tak ovšem učinit bez dalšího. Má-li odvolací soud v úmyslu se od skutkových zjištění a závěrů soudu prvního stupně odchýlit, může se tak stát na základě *opakování* nebo *doplnění dokazování*. Odvolací soud se také může a musí odchýlit od skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně tehdy, zjistí-li při přezkumu napadeného rozhodnutí, že *soud prvního stupně přihlédl ke skutečnostem a důkazům, které byly uplatněny v rozporu se zásadou koncentrace řízení*. Postavil-li soud prvního stupně své rozhodnutí na skutkových zjištěních učiněných v rozporu se zákonem, nemůže odvolací z takto zjištěného skutkového stavu vycházet a naopak je jeho povinností se od něj odchýlit, což v praxi vypadá tak, že ke skutečnostem a důkazům zjištěným v rozporu se zákonem odvolací soud nepřihlíží a vychází pouze z těch skutečností a důkazů, které soud prvního stupně zjistil v souladu se zákonem.

7.5.1 Opakování dokazování odvolacím soudem

Jak již bylo řečeno výše, stěžejní úlohu při provádění dokazování, má jakožto skutková instance, soud prvního stupně. Protože ale odvolací soud je z hlediska skutkového přezkumu povolán především k posouzení, zda skutkové závěry soudu prvního stupně jsou správné a úplné a k vyvození důsledku z toho, pokud tomu tak není¹⁹², může odvolací soud dospět k závěru, že již provedené dokazování je třeba zopakovat, neboť je postiženo vadou, která měla nebo mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a zopakováním dokazování lze tuto vadu napravit. Jedná se například o situace, kdy způsob, jakým před soudem prvního stupně

¹⁹¹ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha : ASPI- Wolters Kluwer, 2009, s. 182

¹⁹² srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 3. 2002, sp. zn. 33 Odo 47/2002 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

proběhlo dokazování, je v rozporu se zákonem či má-li odvolací soud zato, že z provedených důkazů lze dospět k jiným skutkovým závěrům.

Z hlediska opakování dokazování rozlišuje zákon mezi

- důkazy, na základě kterých soud zjistil skutkový stav věci; u těchto důkazů pak zákon rozlišuje ještě *možnost* a *povinnost* odvolacího soudu takové důkazy zopakovat
- důkazy, z nichž soud prvního stupně neučinil žádná skutková zjištění

Důkazy, na základě kterých soud prvního stupně zjistil skutkový stav věci

Jedná se o takové důkazy, ke kterým soud prvního stupně přihlédl v tom smyslu, že z nich učinil pozitivní či negativní skutkový závěr o určitých skutečnostech významných pro řízení a rozhodnutí ve věci.

Možnost zopakovat soudem prvního stupně již provedené důkazy využije odvolací soud zejména tehdy, má-li zato, že na základě nich lze skutkový stav věci zjistit ještě podrobněji, než jak jej zjistil soud prvního stupně. Má-li ovšem odvolací soud zato, že na základě již provedeného důkazu lze dojít k jinému skutkovému zjištění, než ke kterému dospěl soud prvního stupně, ukládá mu zákon takový důkaz zopakovat, a to zákonem předepsaným způsobem¹⁹³. Stejně tak nesmí odvolací soud vyvodit jiný skutkový závěr než soud prvního stupně tehdy, má-li jiný názor, například na věrohodnost výpovědi účastníků nebo svědků než soud prvního stupně, jestliže tyto důkazy, a to i tehdy, kdyby byly takové důkazy z hlediska výsledků dokazování nevýznamné, sám neopakoval¹⁹⁴. Pokud by odvolací soud učinil na základě soudem prvního stupně provedených důkazů jiná skutková zjištění než soud prvního stupně, aniž by přitom dokazování v souladu se zákonem opakoval a zjednal si tak rovnocenný podklad pro případné odlišné hodnocení svědeckého důkazu, zatížil by své rozhodnutí a jemu předcházející řízení vážnou vadou a jednal

¹⁹³ srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 33 Cdo 2281/2008 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz, ve kterém Nejvyšší soud vyslovil závěr, že kdyby odvolací soud při opakování důkazu výsledkem účastníka postupoval tak, že by pouze přečetl výpověď účastníka učiněnou před soudem prvního stupně a nepostupoval při tom podle ustanovení upravujících způsob provádění takového důkazu, nebylo by možné považovat takto zopakovaný důkaz za výpověď účastníka provedenou procesně regulérním způsobem a ve svém důsledku by odvolací soud tímto postupem zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci

¹⁹⁴ srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 7. 2009, sp. zn. 26 Cdo 2530/2008 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

by v rozporu s principy řádného a spravedlivého procesu chráněnými čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod¹⁹⁵.

Důkazy, z nichž soud prvního stupně neučinil žádná skutková zjištění

O takový důkaz se jedná tehdy, pokud soud prvního stupně nějaký důkaz provedl, ale při hodnocení důkazů k němu vůbec nepřihlédl, jinými slovy řečeno s ním naložil tak, jakoby v řízení nebyl vůbec proveden. O takových důkazech by se soud prvního stupně měl alespoň zmínit v odůvodnění svého rozhodnutí v tom smyslu, že v řízení sice byly ty které důkazy provedeny, soud prvního stupně z nich ale neučinil žádná skutková zjištění.

Přihlédnout k takovým důkazům může odvolací soud jen tehdy, pokud je sám znovu provede. Bylo by totiž v rozporu se zásadou předvídatelnosti rozhodnutí, pokud by odvolací soud přihlédl k důkazům, které soud prvního stupně úplně pominul a přitom sám odvolací soud takto pominuté důkazy neprovedl. Vzetí takového důkazu odvolacím soudem za podklad svých skutkových zjištění by tak bylo pro účastníky řízení nečekané a překvapivé. Pokud tedy soud prvního stupně z provedeného důkazu neučinil žádné skutkové zjištění, nepřihlíží k takovému důkazu ani odvolací soud. Pokud by ale soud prvního stupně k prokázání určité skutečnosti provedl vícero důkazů a potom při jejich hodnocení v rozporu se zákonem¹⁹⁶ přihlédl jen k některým z nich a ostatní opomenul, ukládá zákon odvolacímu soudu opomenuté důkazy zopakovat a při hodnocení důkazů k nim přihlédnout, aby bylo dostáno povinnosti hodnotit všechny důkazy nejen jednotlivě, ale také v jejich vzájemné souvislosti.

Způsob opakování dokazování v odvolacím řízení

Opakuje-li odvolací soud dokazování, činí tak zásadně sám a nikoliv prostřednictvím soudu prvního stupně či soudu dožádaného¹⁹⁷. Je tak nejlépe zajištěno hodnocení důkazů odvolacím soudem na základě jeho vlastních nezprostředkovaných poznatků.

¹⁹⁵ srov. náleží Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2000, sp. zn. IV. ÚS 275/98 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

¹⁹⁶ tedy v rozporu s povinností hodnotit důkazy podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny v jejich vzájemné souvislosti, viz § 132 o.s.ř.

¹⁹⁷ dožádaný soud je soud, který byl požádán jiným soudem o provedení určitého úkonu

7.5.2 Doplnění dokazování odvolacím soudem

Dalším ze způsobů, na základě kterého se může odvolací soud odchýlit od skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně, je doplnění dokazování. K němu přistoupí odvolací soud za podmínek uvedených dále tehdy, ukazuje-li se to potřebné ke zjištění skutkového stavu věci. Doplnění dokazování lze rozlišit na *doplnění dokazování o účastníky navržené důkazy* a *doplnění dokazování o důkazy provedené odvolacím soudem z jeho vlastní iniciativy*.

O doplnění dokazování o účastníky navržené důkazy se jedná tehdy, jestliže účastníky navržené důkazy nebyly v řízení dosud provedeny. Dosud provedeny přitom nebyly buď proto, že je soud prvního stupně navzdory tomu, že je účastník navrhl, neprovedl či proto, že je účastníci navrhli až v odvolacím řízení. Podmínkou k doplnění dokazování je ta skutečnost, že se doplnění ukazuje potřebným ke zjištění skutkového stavu věci. Proto neprovedl-li soud prvního stupně účastníky navržený důkaz proto, že jej považoval z hlediska objasnění skutkového stavu za nadbytečný nebo nezpůsobilý a odvolací soud je stran důkazní hodnoty takového důkazu téhož názoru, není jeho povinností řízení o takový důkaz doplňovat. Měl by se ale v odůvodnění svého rozhodnutí s návrhem účastníka na provedení takového důkazu vypořádat a vysvětlit, proč o něj řízení nedoplnil.

Účastníky navržené, ale dosud neprovedené důkazy lze ovšem v odvolacím řízení provést jen tehdy, pokud byly takové důkazy navrženy v řízení před soudem prvního stupně v souladu se zásadou koncentrace řízení¹⁹⁸ nebo v odvolacím řízení za podmínek uvedených v § 205a a § 211a o.s.ř.¹⁹⁹ Povinnost odvolacího soudu doplnit dokazování o účastníky navržené důkazy se odvíjí od kvality soudem prvního stupně zjištěného skutkového stavu. Má-li být provedeno rozsáhlé doplnění dokazování a jestliže ke skutečnosti, jež jimi má být prokázána, dosud nebylo provedeno žádné nebo zcela nedostatečné dokazování, nemá odvolací soud povinnost dokazování o účastníky navržené důkazy doplňovat.

¹⁹⁸ tj. v souladu s ustanoveními § 118b o.s.ř. a § 175 odst. 4 o.s.ř. části první věty za středníkem

¹⁹⁹ tedy za podmínek, za kterých lze v odvolacím řízení uplatňovat nové skutečnosti a důkazy

Zákon nedefinuje, co se rozumí *rozsáhlým doplněním dokazování*. V odborném tisku²⁰⁰ se vedla diskuse o tom, zda měl zákonodárce na mysli *kvantitativní aspekt* doplnění dokazování, tedy doplnění dokazování z hlediska počtu, množství důkazů, nebo *kvalitativní aspekt*, tedy doplnění dokazování z hlediska významnosti skutečnosti, jež má být dosud neprovedenými důkazy prokázána. Podle Malenovského²⁰¹ není z hlediska pojmu rozsáhlé doplnění dokazování podstatný počet dosud neprovedených důkazů, které hodlá odvolací soud provést, ale to, jaký význam bude mít skutečnost, která má být provedenými důkazy prokázána, pro posouzení věci. Podle tohoto autora měl zákonodárce rozsáhlým doplněním dokazování na mysli „*takové dokazování, které má vést k prokázání skutečnosti, která může být- tedy rovina potenciality- zásadní, tedy je způsobilá rozhodujícím způsobem ovlivnit celkové posouzení věci (myšleno nikoli úzce ve smyslu pouhého rozhodovacího závěru, ale souhrnného náhledu na věc, tzn. včetně důvodů přijetí rozhodovacího závěru); jinými slovy jde o takovou skutečnost, která by na celkové posouzení věci měla mít zásadní vliv.*“ Naopak Svoboda²⁰² polemiku o kvalitativním aspektu doplnění dokazování odmítá a vykládá pojem rozsáhlého doplnění dokazování tak, že rozsáhlým doplněním dokazování je třeba rozumět omezení toliko co do množství provedených důkazů. Sama autorka se přiklání k výkladu pojmu rozsáhlé doplnění dokazování z hlediska významu doplňovaných důkazů pro rozhodnutí ve věci a nikoli množství prováděných důkazů, když čistě gramatický výklad tohoto pojmu by podle jejího názoru nerefletoval smysl a účel doplnění dokazování v odvolacím řízení jakožto doplňkové činnosti k dokazování provedenému soudem prvního stupně.

Zcela nedostatečným dokazováním je pak třeba rozumět provedení takových důkazů soudem prvního stupně, které nejsou způsobilé prokázat pro rozhodnutí ve věci významné skutečnosti. Z hlediska jejich potenciálu objasnit pro rozhodnutí ve věci podstatné skutečnosti se jedná o důkazy nevyhovující, nevhodné, když k řádnému objasnění skutečností podstatných pro rozhodnutí by bylo třeba provést důkazy jiné.

²⁰⁰ MALENOVSKÝ, Radek. *K jedné zásadní otázce doplnění dokazování v řízení před odvolacím soudem dle občanského soudního řádu*. Soudce. 2008, č. 3, s. 18 a SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha : ASPI- Wolters Kluwer, 2009, s. 186 a 187

²⁰¹ MALENOVSKÝ, Radek. *K jedné zásadní otázce doplnění dokazování v řízení před odvolacím soudem dle občanského soudního řádu*. Soudce. 2008, č. 3, s. 18

²⁰² SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha : ASPI- Wolters Kluwer, 2009, s. 187

Doplnění dokazování o účastníky nenavržené důkazy

Postup soudu při doplnění dokazování o účastníky nenavržené důkazy se liší v první řadě podle toho, zda se jedná o:

- řízení ve věcech uvedených v § 120 odst. 2 o.s.ř., tedy nesporná řízení
- či o řízení v § 120 odst. 2 o.s.ř. neuvedená, tedy řízení sporná

V případě *sporných řízení* se pak liší postup odvolacího soudu ještě podle toho, zda je sporné řízení ovládáno systémem

- úplné či
- neúplné apelace

V nesporných řízeních, v nichž je odvolací řízení vybudováno na systému úplné apelace, odvolací soud může a dokonce musí ke zjištění skutkového stavu provést i takové důkazy, které žádný z účastníků nenavrhl. To samozřejmě nebrání tomu, aby účastníci v těchto řízeních důkazy sami navrhovali, soud ale není na jejich návrhy odkázán a v souladu se zásadou vyšetřovací je povinen provést i takové důkazy, které nikdo z účastníků nenavrhl.

Ve sporných řízeních může soud v řízení v prvním stupni provést jiné než účastníky navržené důkazy v případech, kdy jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Toto pravidlo platí i pro odvolací řízení. Při doplňování dokazování v odvolacím řízení podle tohoto pravidla je ovšem odvolací soud omezen ustanoveními o uplatňování nových skutečností a důkazů v odvolacím řízení. Bude proto záležet na tom, zda je odvolací řízení ovládáno systémem úplné či neúplné apelace.

Ve sporných řízeních, která jsou ovládána systémem úplné apelace, může odvolací soud doplnit dokazování o účastníky nenavržené důkazy v případech, kdy jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu i tehdy, vyšla-li potřeba jejich provedení a pokud vplynuly z obsahu spisu i v průběhu odvolacího řízení.

Naopak *ve sporných řízeních ovládaných zásadou neúplné apelace* může odvolací soud doplnit dokazování o účastníky nenavržené důkazy v případech, kdy jsou

potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu jen o takové důkazy, které vyplývaly z obsahu spisu prvoinstančního soudu ještě předtím, než nastala koncentrace řízení. Poté, co nastala v prvoinstančním řízení koncentrace řízení, může odvolací soud doplnit dokazování o účastníky nenavržené důkazy jen tehdy, nastala-li některá z výjimek koncentrace řízení.

Způsob doplnění dokazování v odvolacím řízení

Doplňuje-li odvolací soud dokazování, provede je buď sám nebo může o provedení důkazů požádat soud prvního stupně nebo dožádaný soud. Jeho postup se bude zpravidla řídit tím, jaký význam bude jednotlivému důkazu přikládat, zda při jeho provádění upřednostní své vlastní poznatky a dojmy nebo se spokojí s provedením doplněného dokazování jiným soudem. V neposlední řadě se pak bude jistě rozhodovat i v souladu se zásadou hospodárnosti řízení tak, aby v řízení nevznikaly zbytečné náklady. Provádí-li soud jiné než účastníky navržené důkazy ve sporných řízeních, provádí dokazování vždy sám.

7.6 Poučovací povinnost soudu v odvolacím řízení

Jednou z dalších povinností, kterou má odvolací soud při odvolacím řízení, je poučovací povinnost. Ta je primárně zakotvena v ustanoveních upravujících řízení před soudem prvního stupně, konkrétně v ustanovení § 118a o.s.ř., použije se ovšem i v odvolacím řízení.

Z hlediska tohoto ustanovení má soud povinnost:

- poučit účastníka o jeho povinnosti tvrzení v případě, že má soud zato, že účastník nevyličil z hlediska jím uvažovaného právního názoru všechny rozhodné skutečnosti nebo že je uvedl neúplně a dále o účastníkově povinnosti tvrzení v případě, že má předseda senátu zato, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkovy právního názoru
- poučit účastníka o jeho důkazní povinnosti; k tomuto poučení soud přistoupí v případě, že účastník dosud nenavrl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení
- poučení o jiných procesních právech a povinnostech účastníka

7.6.1 Poučení o povinnosti tvrzení

Má-li soud zato, že účastník z hlediska svého uvažovaného právního názoru netvrdí rozhodné skutečnosti, vyzve jej, aby tak učinil a zároveň ho poučí, o jaké konkrétní rozhodné skutečnosti má svá tvrzení doplnit. Má-li soud zato, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak, než jak o ní uvažuje účastník a že v důsledku tohoto možného jiného právního posouzení věci jsou rozhodné jiné skutečnosti, které účastník dosud netvrdil, vyzve jej soud k uvedení dalších, z hlediska jiného možného právního názoru, rozhodných skutečností. Poučení soudu musí být dostatečně konkrétní, v žádném případě nestačí obecné poučení o nutnosti tvrdit rozhodné skutečnosti, neboť účastník může mít zato, že všechny takové skutečnosti již tvrdil a právě konkrétní poučení soudu ho má upozornit na to, že soud jeho povinnost dosud nepokládá za splněnou. Soud by měl účastníka poučovat tehdy, je-li to s ohledem na stav řízení pro účastníka potřebné, nikoliv například v předstihu na samém počátku řízení, kdy ještě nemusí být zdaleka zřejmé, jaké konkrétní povinnosti tvrzení v průběhu řízení pro účastníka vyplynou. S poučením o povinnosti tvrzení poučí soud účastníka i o následcích nesplnění této povinnosti v podobě neunesení břemene tvrzení a s tím spojeným neúspěchem ve věci.

7.6.2 Poučení o povinnosti důkazní

Ke splnění této povinnosti vyzve předseda senátu účastníka tehdy, pokud účastník plní svoji povinnost tvrzení, k prokázání svých sporných tvrzení ale nenavrhл potřebné důkazy. K takové situaci může dojít nejen tehdy, jestliže účastník k prokázání svých tvrzení nenavrhл vůbec žádné důkazy, ale i tehdy, pokud navrhl takové důkazy, které podle názoru soudu nejsou způsobilé jeho tvrzení prokázat nebo se jimi účastníkovo tvrzení prokázat nepodařilo. I v tomto případě musí být poučení soudu o povinnosti důkazní dostatečně konkrétní, aby účastník věděl, že soud nepokládá jeho tvrzení za prokázaná, a proto jej vyzývá k označení dalších důkazů způsobilých jeho tvrzení prokázat. Zároveň soud účastníka poučí o následcích nesplnění této výzvy v podobě neunesení břemene důkazního a s tím spojeným neúspěchem ve věci. Účastník nesmí být zaskočen případným rozhodnutím soudu v jeho neprospěch z důvodu neunesení důkazního břemene.

7.6.3 Poučení o jiných procesních právech a povinnostech účastníka

O jiných procesních právech a povinnostech poučuje předseda senátu pouze toho účastníka, který není v řízení zastoupen advokátem nebo notářem²⁰³. Tyto osoby jsou totiž osobami znalými práva, kterým jsou, nebo by alespoň měla být, procesní práva a povinnosti jimi zastoupených účastníků známa, a proto není třeba je o nich poučovat.

Není-li účastník zastoupen advokátem či notářem ale jinou osobou, tzv. obecným zmocněncem, platí o poučovací povinnosti soudu o jiných procesních právech a povinnostech účastníka to samé, jako kdyby účastník zastoupen nebyl. Kdyby soud chybně poučil účastníka o existenci jeho procesního práva či povinnosti a účastník by takové procesní právo uplatnil či splnil povinnost, nemohl by k těmto úkonům, jakožto k úkonům za odvolacího řízení nepřipustných, přihlídnout. Tak by tomu bylo například tehdy, kdyby odvolací soud poučil účastníka o právu uplatnit svá práva vzájemným návrhem, o jeho právu navrhnout přistoupení dalšího účastníka do řízení, záměnu účastníka či o možnosti uplatnit nový nárok v odvolacím řízení, což jsou úkony, které jsou za odvolacího řízení nepřipustné²⁰⁴, a účastník by se ve smyslu odvolacím soudem mu daného poučení zachoval.

7.6.4 Omezení poučovací povinnosti odvolacího soudu

Poučení o povinnosti tvrzení, důkazní a jiných procesních právech a povinnostech účastníka je ale v odvolacím řízení omezeno ustanoveními upravujícími uplatňování novot a ustanoveními nepřipouštějícími uplatnění některých procesních práv v odvolacím řízení. Tato omezení se promítají i do poučovací povinnosti odvolacího soudu, neboť odvolací soud může poskytnout účastníkům poučení ve smyslu § 118a o.s.ř. pouze v rámci těchto omezení.

Rozsah poučovací povinnosti odvolacího soudu je závislý na tom, zda je odvolací řízení ovládáno systémem úplné či neúplné apelace. I když odvolací soud dospěje k závěru, že účastník nesplnil z hlediska jím uvažovaného právního názoru

²⁰³ notář ovšem může zastupovat účastníka pouze v rozsahu jeho oprávnění stanoveného notářským řádem

²⁰⁴ srov. ustanovení § 216 odst. 2 o.s.ř.

povinnost tvrzení či důkazní, může jej ke splnění těchto povinností vyzvat pouze tehdy, pokud tomu nebrání systém neúplné apelace.

V řízeních ovládaných systémem *úplné apelace* mohou účastníci v odvolacím řízení tvrdit nové skutečnosti a důkazy bez omezení, proto je i odvolací soud poučí ve smyslu ustanovení § 118a o.s.ř. bez omezení.

V řízeních ovládaných systémem *neúplné apelace* mohou účastníci uplatňovat novoty pouze za splnění podmínek uvedených v § 205a a § 211a o.s.ř. Odvolací soud tedy účastníky poučí o jejich povinnosti tvrzení a důkazní pouze tehdy, je-li uplatnění nových skutečností a důkazů v odvolacím řízení přípustné. Pokud uplatnění novot v odvolacím řízení přípustné není, soud logicky účastníka o možnosti jejich uplatnění nepoučuje. I kdyby snad ale odvolací soud účastníky o možnosti uplatňovat novoty přeci jen poučil a takto poučený účastník by novoty uplatnil, nemohl by k nim odvolací soud přihlížet.

I když je řízení ovládáno systémem neúplné apelace, může účastník, který nebyl soudem prvního stupně poučen o své povinnosti tvrzení, důkazní a jiných svých procesních právech a povinnostech, uvádět v odvolacím řízení nové skutečnosti a důkazy, kterými má být splněna jeho povinnost tvrzení a důkazní, to ovšem za předpokladu, že pro nesplnění některé z těchto povinností neměl ve věci úspěch. Pochybení soudu prvního stupně v jeho poučovací povinnosti má tedy za následek nejen možnost odvolatele uplatňovat v odvolacím řízení nové skutečnosti a důkazy bez ohledu na to, zda je řízení ovládáno systémem úplné či neúplné apelace, ale také povinnost odvolacího soudu poučit odvolatele ve smyslu § 118a o.s.ř. bez ohledu na omezení uvedená v § 205a a § 211a o.s.ř.

7.6.5 Porušení poučovací povinnosti soudem prvního stupně jako vada řízení

Poskytnutí poučení účastníkům ve smyslu § 118a o.s.ř. je, jak praví teorie i praxe²⁰⁵, vybudováno na objektivním principu. To znamená, že soud je povinen poskytnout toto poučení účastníkovi bez ohledu na to, zda se o potřebě poučení dozvěděl či nikoliv. Vybudování poučovací povinnosti na objektivním principu je

²⁰⁵ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl.* Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1724; shodně i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2008, sp. zn. 26 Cdo 1559/2007 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

totiž jedině způsobilé zajistit účastníkům řízení důsledné naplnění jejich práva být soudem poučení o svých procesních právech a povinnostech²⁰⁶.

Zákon rozlišuje porušení poučovací povinnosti o:

- povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní a
- jiných procesních právech a povinnostech účastníka

Porušení poučovací povinnosti o jiných procesních právech a povinnostech účastníka

Pokud soud prvního stupně nepoučil účastníky o jejich jiných procesních právech a povinnostech za předpokladu, že tak učinit měl (tedy že účastník nebyl zastoupen advokátem či notářem), poskytne jim tato poučení odvolací soud. Takový postup se ovšem neuplatní v případě, že by uplatnění jiných procesních práv nebo splnění jiných procesních povinností vedlo k porušení zákazu uplatňování novot v odvolacím řízení. Pokud porušení poučovací povinnosti mohlo mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a za odvolacího řízení nemohla být zjednaná náprava, odvolací soud napadené rozhodnutí z tohoto důvodu zruší.

Porušení poučovací povinnosti o povinnosti tvrzení a důkazní

V porušení poučovací povinnosti o povinnosti tvrzení a důkazní pak zákon spatřuje dvě příčiny, a to:

- jiný právní názor odvolacího soudu
- jiné důvody

Porušení poučovací povinnosti soudem prvního stupně z jiných důvodů než proto, že má odvolací soud jiný právní názor

V případě, že soud prvního stupně účastníka nepoučil o jeho povinnosti tvrzení a důkazní a účastník pro neunesení svého břemene tvrzení a důkazního neměl ve věci úspěch, napraví pochybení soudu prvního stupně odvolací soud tím, že účastníka poučí o jeho povinnosti tvrzení a důkazní a umožní mu podle § 205a odst. 1 písm. d) o.s.ř. splnit tyto povinnosti uvedením nových skutečností

²⁰⁶ obecný princip poučovací povinnosti je upraven v § 5 o.s.ř., podle kterého soudy poskytují účastníkům poučení o jejich procesních právech a povinnostech; konkrétní poučení v jednotlivých procesních situacích pak upravují jednotlivá ustanovení občanského soudního řádu

a důkazů. Takto napravit porušení poučovací povinnosti soudu prvního stupně může odvolací soud jak v řízení ovládaném systémem úplné apelace, ve kterém není účastník omezen v uvádění nových skutečností a důkazů, tak v řízení ovládaném systémem neúplné apelace.

Porušení poučovací povinnosti soudem prvního stupně z důvodu jiného právního názoru odvolacího soudu

Jiná situace nastane v případě, že účastník z hlediska soudem prvního stupně uvažovaného právního názoru svou povinnost tvrzení a důkazní splnil a soud prvního stupně vycházející z takto označených tvrzení a důkazů ve věci rozhodl, ale odvolací soud při přezkumu napadeného rozhodnutí dospěl k jinému právnímu posouzení věci a toto jiné právní posouzení věci vyžaduje uplatnění dalších, dosud neuvedených tvrzení a důkazů. Jak již bylo řečeno výše, poučovací povinnost soudu je založena na objektivním principu, proto má-li odvolací soud na projednávanou věc jiný právní názor než soud prvního stupně, je tento jiný právní názor odvolacího soudu příčinou, že z hlediska objektivního principu soud prvního stupně nesplnil svou poučovací povinnost. Z hlediska jiného právního názoru odvolacího soudu je totiž v řízení třeba uvést další tvrzení nebo důkazy, které ale soud prvního stupně s ohledem na svůj jiný právní názor pochopitelně nevyžadoval a tudíž o potřebě jejich uvedení účastníky ani nepoučoval. Nahlíženo na věc z pohledu objektivního principu poučovací povinnosti soud prvního stupně porušil svou poučovací povinnost o povinnosti tvrzení a důkazní a řízení tak zatížil vadou. V řízení ovládaném systémem *neúplné apelace* nemůže odvolací soud tuto vadu s ohledem na zákaz uplatňování nových skutečností a důkazů v odvolacím řízení napravit tím, že by ve smyslu § 205a odst. 1 písm. d) o.s.ř. poučil účastníka o jeho povinnosti tvrzení a důkazní, neboť účastník nebyl v řízení úspěšný nikoliv proto, že neunesl břemeno tvrzení a důkazní²⁰⁷, ale proto, že soud prvního stupně podle názoru odvolacího soudu o věci právně usoudil jinak než odvolací soud a případné uplatnění skutečností a důkazů potřebných z hlediska právního názoru odvolacího soudu by vedlo k nepřijatelnému uplatňování novot v odvolacím řízení.

²⁰⁷ tato situace byla popsána výše a dopadá na ni výjimka ze zákazu uplatňování nových skutečností a důkazů podle § 205a odst. 1 písm. d)

V odvolacím řízení ovládaném systémem *úplné apelace* zákaz uplatňování nových skutečností a důkazů neplatí, proto by účastníci skutečnosti a důkazy potřebné z hlediska jiného právního názoru odvolacího soudu teoreticky uvádět mohli. Protože by ale uplatnění takových skutečností a důkazů vedlo k dokazování, o kterém platí v odvolacím řízení určitá omezení²⁰⁸, bude častější situace, že odvolací soud napadené rozhodnutí zruší a věc vrátí soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

7.7 Projednání odvolání

Poté, co soud prvního stupně učinil v odvolacím řízení potřebné úkony, předloží věc k rozhodnutí odvolacímu soudu. I když soud prvního stupně před předložením věci odvolacímu soudu sám činí v odvolacím řízení úkony popsané výše²⁰⁹, v okamžiku, kdy věc předloží k rozhodnutí odvolacímu soudu, činí i odvolací soud úkony k posouzení, zda bylo odvolání podáno včas, zda má všechny zákonem požadované náležitosti, zda je přípustné, prosté vad a zda bylo odvolání či případné vyjádření k němu doručeno účastníkům, kterým ze zákona má být doručeno. V případě, že soud prvního stupně některým účastníkům odvolání nedoručil, učiní tak odvolací soud. Tento soud může také účastníka vyzvat, aby se k odvolání vyjádřil. Odvolací soud pak činí úkony buď k nařízení jednání ve věci, nebo v případě, že je možné věc projednat bez nařízení jednání, úkony směřující k projednání a rozhodnutí věci bez nařízení jednání.

Jak bude řečeno ještě dále, neobsahuje-li úprava odvolacího řízení zvláštní úpravu, použijí se v odvolacím řízení přiměřeně ustanovení o řízení před soudem prvního stupně. Protože ustanovení o odvolacím řízení neobsahují zvláštní úpravu o *přípravném jednání*, zároveň ale jeho nařízení a provedení nezakazují, je třeba dospět k závěru, že i v odvolacím řízení může soud nařídit a provést přípravné jednání. K tomuto kroku odvolací soud přistoupí zejména tehdy, nemůže-li rozhodnout o odvolání hned bez nařízení jednání a jeví-li se takový postup vzhledem k okolnostem případu jako účelný. Cílem odvolacího soudu by mělo být,

²⁰⁸ pohovořeno o nich bylo v kapitole šesté, části 6.4. o uplatňování nových skutečností a důkazů v odvolacím řízení

²⁰⁹ v části 7.1.

stejně tak jako tomu je u soudu prvního stupně²¹⁰, rozhodnout věc při jediném jednání, k čemuž může výrazně přispět vhodně provedená příprava jednání. Narozdíl od řízení před soudem prvního stupně nelze s nedostavením se účastníků k odvolacímu řízení spojovat následky předvídané v ustanoveních o přípravném jednání²¹¹ v podobě fikce uznání nároku, resp. zastavení odvolacího řízení. Svou činnost pak organizuje odvolací soud tak, aby věc mohla být bez průtahů projednána a rozhodnuta.

O podaném odvolání rozhoduje odvolací soud v zásadě při jednání. Veřejné projednání odvolání je naplněním zásady ústnosti²¹² a přímosti²¹³. V případech taxativně stanovených v zákoně může odvolací soud projednat odvolání a rozhodnout věc bez nařízení jednání.

7.7.1 Projednání odvolání bez nařízení jednání

Projednání a rozhodnutí věci bez nařízení jednání je výjimkou z výše zmíněné zásady ústnosti a přímosti. Případy, kdy nemusí odvolací soud nařizovat jednání, lze rozdělit na

- případy, ve kterých může soud rozhodnout bez nařízení jednání, i kdyby s tím účastníci nesouhlasili
- případy, kdy odvolací soud projedná věc bez nařízení jednání, pokud s tím účastníci souhlasí nebo se má zato, že souhlasí

I bez souhlasu účastníků nemusí odvolací soud k projednání odvolání nařizovat jednání tehdy, jestliže

- odmítá odvolání
- zastavuje řízení
- přerušuje řízení
- odvolání směřuje proti usnesení soudu prvního stupně, jímž bylo rozhodnuto o předběžném opatření

²¹⁰ srov. § 114a odst. 1 o.s.ř., podle kterého nezastaví-li soud řízení nebo neodmítne-li návrh na zahájení řízení, připraví předseda senátu jednání tak, aby bylo možné věc rozhodnout zpravidla při jediném jednání

²¹¹ srov. § 114c odst. 6 a 7 o.s.ř.

²¹² podle této zásady nestanoví-li zákon jinak, nařídí předseda senátu k projednání věci samé jednání

²¹³ někdy také označované jako zásada bezprostřednosti, podle které dokazování provádí zásadně soud, jenž rozhoduje ve věci, a to při jednání, ke kterému je třeba předvolat účastníky řízení

- odvolání směřuje proti usnesení, jímž nebylo rozhodnuto ve věci samé
- odvolací soud zrušuje napadené rozhodnutí podle § 219a odst. 1 o.s.ř.²¹⁴
- se odvolání týká toliko nákladů řízení, lhůty k plnění nebo předběžné vykonatelnosti

Se souhlasem účastníků může odvolací soud bez nařízení jednání projednat takové odvolání, které bylo podáno jen z důvodu nesprávného právního posouzení věci. Svůj souhlas s projednáním věci bez nařízení jednání vyjádří účastník buď tak, že se práva na účasti na projednání věci výslovně vzdá, nebo dá jinak najevo, že s projednáním věci bez nařízení jednání souhlasí. Na souhlas s projednáním věci bez nařízení jednání lze usuzovat kromě výslovného souhlasu tehdy, jestliže se účastník k soudem zaslané výzvě nevyjádří, zda s projednáním věci bez nařízení jednání souhlasí, je-li zároveň k výzvě připojeno poučení o následcích nevyjádření se v podobě fikce souhlasu s projednáním věci bez nařízení jednání.

Projednat odvolání bez nařízení jednání, i kdyby k němu dali účastníci souhlas, ovšem není možné tehdy, jestliže odvolací soud opakuje či doplňuje dokazování²¹⁵. V takovém případě musí odvolací soud v souladu se zásadou ústnosti a přimosti nařídit k projednání odvolání jednání vždy, aby dostal zásadě, že dokazování provádí soud zásadně při jednání²¹⁶ a aby účastníci měli možnost se vyjádřit ke všem návrhům na důkazy a ke všem důkazům, které byly v odvolacím řízení provedeny²¹⁷.

7.7.2 Projednání odvolání ve veřejném jednání

Není-li možné o odvolání rozhodnout bez nařízení jednání nebo v případě, že takovým způsobem rozhodnout možné je, ale soud takový postup nezvolí, nařídí předseda senátu k projednání odvolání jednání. K účasti na něm vyzve účastníky a všechny, jejichž přítomnosti je třeba, v předvolání. K odvolacímu jednání

²¹⁴ podle tohoto ustanovení zruší odvolací soud napadené rozhodnutí, jestliže řízení před soudem prvního stupně vykazuje takové vady řízení, pro které nemělo vůbec proběhnout, nebo rozhodoval věcně nepříslušný soud nebo vyloučený soudce nebo soud nebyl správně obsazen; dále pak odvolací soud podle tohoto ustanovení zruší napadené rozhodnutí z důvodu jeho nepřezkoumatelnosti a dále proto, že soud prvního stupně nepřibrál za účastníka toho, kdo jím měl být nebo že nepokračoval v řízení s procesním nástupcem účastníka, který po zahájení řízení ztratil způsobilost být účastníkem řízení

²¹⁵ k dokazování v odvolacím řízení srovnej výklad v části 7.5.

²¹⁶ § 122 odst. 1 o.s.ř.

²¹⁷ § 123 o.s.ř.

nepředvolává odvolací soud ty účastníky, vůči nimž nabylo napadené rozhodnutí samostatně právní moci. Předvolání je dokument, jehož náležitosti upravuje vnitřním předpisem ministerstvo spravedlnosti²¹⁸. Musí v něm být uvedeno, v jaké věci se má předvolaný dostavit k soudu, předmět a místo úkonu soudu, dobu zahájení úkonu, důvod předvolání, povinnosti, které bude předvolaný při úkonu mít a je-li to možné i předpokládanou dobu trvání úkonu. Soud předvolává k jednání buď v listinné nebo elektronické podobě a v naléhavých případech tak může učinit i telefonicky nebo telefaxem. Předvolat může soud i ústně při jednání nebo při jiném úkonu soudu, u něhož je předvolaný přítomen. Předvolání tedy není listinou, která by musela být ze zákona doručována do vlastních rukou, ledaže tak nařídí předseda senátu. Předvolání musí účastníci obdržet v takovém předstihu, aby měli dostatek času k přípravě na odvolací jednání. Zákon za dostatečný čas k přípravě považuje alespoň 10 dní přede dnem, kdy se má jednání konat. Tuto lhůtu lze zkrátit pouze se souhlasem účastníků. Lhůtu k přípravě, kterou je třeba při předvolání k odvolacímu jednání zachovat, upravuje zákon v ustanoveních o odvolacím řízení speciálně ve vztahu k ustanovením o řízení před soudem prvního stupně. Ustanovení o předvolání v odvolacím řízení narozdíl od ustanovení upravujících řízení před soudem prvního stupně²¹⁹ nestanoví, že desetidenní lhůtu je třeba zachovat, pokud jednání nepředcházelo přípravné jednání. Byť odvolací řízení ohledně lhůty, ve které má být předvolání účastníkům doručeno, obsahuje zvláštní úpravu, má autorka zato, že vzhledem k tomu, že i v odvolacím řízení lze nařídít a provést přípravné jednání, je možné, stejně jako v řízení před soudem prvního stupně, zkrátit desetidenní lhůtu k přípravě jednání v případě, že v odvolacím řízení proběhlo přípravné jednání.

Nemůže-li se některý z předvolaných dostavit k nařízenému jednání, může požádat soud o odročení jednání. Požádá-li účastník o odročení jednání včas a z důležitého důvodu²²⁰, odročí soud jednání na jiný den.

Jednání odvolacího soudu může být přítomna veřejnost. Kdyby veřejné projednání věci ohrozilo tajnost utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem²²¹,

²¹⁸ instrukce ministra spravedlnosti ze dne 1. 2. 2002, č.j. 514/2001- Org o postupu při používání vzorů v trestním a občanském soudním řízení

²¹⁹ srov. § 115 odst. 2 o.s.ř.

²²⁰ tím je například pobyt účastníka řízení v zahraničí v době, kdy bylo nařízeno jednání soudu, srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2007, sp. zn. 32 Cdo 4256/2007 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

²²¹ zákon o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti

obchodní tajemství²²², důležitý zájem účastníků nebo mravnost, může být veřejnost z účasti na celém jednání nebo jeho části *vyločena*. Co je důležitým zájmem účastníků stejně jako posouzení, kdy může být ohrožena mravnost, bude záležet na úvaze soudu v každém jednotlivém případě. I když soud vyloučí veřejnost z projednání věci, může povolit účast na jednání či jeho části jednotlivým fyzickým osobám s tím, že je poučí o jejich povinnosti mlčenlivosti ohledně utajovaných informací, obchodního tajemství a zájmů účastníků. Ohledně jiných věcí, které se tyto osoby při jednání dozvěděly, povinnost mlčenlivosti nemají.

Od vyloučení veřejnosti z účasti na jednání, ke které lze přistoupit pouze z taxativně uvedených zákonných důvodů, se liší *odepření přístupu k jednání* některým osobám. Soud může odepřít přístup k jednání nezletilým a fyzickým osobám, u nichž je obava, že by mohli rušit důstojný průběh jednání. Tak tomu je například tehdy, když je v jednací síni přítomno malé dítě, které svým pláčem či křikem ruší průběh jednání. V jiném případě může soud odepřít účast na jednání, nepřistoupí-li k uložení pořádkové pokuty, osobě, která hlasitými projevy komentuje průběh jednání a ani přes výzvu soudu takových projevů nezanechá.

Jsou-li v jednací síni všichni ti, jejichž osobní účasti je při jednání třeba, zahájí předseda senátu po ověření totožnosti účastníků a jejich zástupců odvolací jednání. Další postup se pak u různých senátů odvolacích soudů liší. Někteří předsedové senátu po dotazu, zda se na podaném odvolání trvá, po kladné odpovědi zrekapitulují dosavadní průběh řízení a poté vyzvou odvolatele k přednesení odvolání a další účastníky k vyjádření. Někteří předsedové senátu naopak první vyzvou odvolatele k přednesení odvolání a další účastníky k vyjádření a teprve poté přistoupí k rekapitulaci dosavadního průběhu řízení. V jednacích síních lze kromě předsedy senátu slyšet rekapitulovat dosavadní průběh řízení i jiného člena senátu, zpravidla toho, komu byla projednávaná věc přidělena podle rozvrhu práce. V rámci rekapitulace seznámí člen senátu přítomné osoby s odvoláním napadeným rozhodnutím a dosavadním průběhem řízení. Jsou-li odvolacímu jednání přítomni pouze samotní a v řízení nezastoupení účastníci, bývá rekapitulace podrobnější. Jsou-li přítomni zástupci účastníků, zvláště pak zástupci právně vzdělaní, bývá

²²² obchodní tajemství definuje ustanovení § 17 obchodního zákoníku jako veškeré skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy související s podnikem, které mají skutečnou nebo alespoň potenciální materiální či nemateriální hodnotu, nejsou v příslušných obchodních kruzích běžně dostupné, mají být podle vůle podnikatele utajeny a podnikatel odpovídajícím způsobem jejich utajení zajišťuje

rekapitulace kratší. Jak podrobná bude rekapitulace, záleží ovšem na tom, kdo zrovna zprávu podává, tedy kdo o věci takzvaně referuje.

Po přednesu odvolatele či jeho odkázání na písemné vyhotovení odvolání dá soud prostor protistraně. Ta, stejně jako odvolatel, může odkázat na své, již soudu zaslané, vyjádření, nebo v případě, že písemné vyjádření nezaslala či chce agitovat svým vlastním slovním projevem, se k odvolání vyjádří ústně.

Podání nepřítomných účastníků předseda senátu přečte nebo sdělí jejich obsah.

O rozsahu, v jakém bude napadené rozhodnutí přezkoumáváno, má soud jasno ještě před nařízením jednání, neboť rozsah, v jakém se rozhodnutí napadá, může odvolatel vymezit a případně i měnit pouze po dobu trvání lhůty k odvolání.

Po přednesech účastníků sdělí předseda senátu výsledky přípravného jednání, pokud je odvolací soud provedl a poté přistoupí k dokazování. Pokud odvolací soud požádal o provedení některých důkazů soud prvního stupně či jiný dožádaný soud, sdělí účastníkům, jaké důkazy byly těmito soudy provedeny, jinak účastníkům sdělí, které důkazy budou provedeny před odvolacím soudem. Se souhlasem předsedy senátu mohou jednotlivé úkony při dokazování provádět také členové senátu.

Po dokazování vyzve předseda senátu účastníky, případně jejich zástupce, k závěrečným návrhům, které budou kromě provedeného dokazování reflektovat celý průběh řízení před odvolacím soudem a ve kterých se účastníci zároveň vyjádří ke skutkové a právní stránce věci.

Předseda senátu může z důležitých důvodů, které musí účastníkům sdělit, odročit odvolací jednání. Učiní tak zpravidla tehdy, je-li ve věci třeba provést další dokazování, které nemohlo být provedeno při již nařízeném jednání nebo potřeba jehož provedení vyvstala až v průběhu odvolacího jednání. Je-li to s ohledem na důvod odročení jednání možné, oznámí předseda senátu účastníkům zároveň den, kdy se bude konat další jednání. Pokud to možné není, bude muset účastníky k dalšímu jednání předvolat. Předseda senátu může odročit jednání i za účelem vyhlášení rozhodnutí. Tak učiní tehdy, není-li možné vyhlásit rozsudek hned po skončení odvolacího jednání. Za tímto účelem může soud odročit jednání nejdéle na dobu deseti kalendářních dnů.

Nepřistoupí-li soud k odročení jednání, přeruší předseda senátu jednání za účelem porady senátu. Porada je zásadně neveřejná, přítomni jí mohou být pouze členové senátu a zapisovatelka²²³.

Po skončení porady vyzve zapisovatelka účastníky případně další osoby k návratu do jednací síně. Předseda senátu poté buď vyhlásí rozsudek a nerozhodl-li soud ve věci rozsudkem, vyhlásí usnesení. I když byla z účasti na jednání vyloučena veřejnost, rozsudek ve věci vyhláší soud vždy veřejně²²⁴. Rozhoduje-li soud usnesením, zákon veřejné vyhlášení nestanoví. Po vyhlášení rozhodnutí předseda senátu nebo také jím pověřený člen senátu stručně odůvodní vyhlášené rozhodnutí a poučí účastníky o opravném prostředku proti právě vyhlášenému rozhodnutí. Poté prohlásí jednání za skončené a účastníci se vzdají z jednací síně.

8 Rozhodnutí o odvolání

8.1 Vázanost odvolacího soudu odvolacím návrhem

Jak již bylo řečeno výše, odvolací řízení je ovládáno apelačním opravným systémem, který je charakterizován tím, že odvolací soud může přezkoumat napadené rozhodnutí jak po stránce skutkové, tak právní. Napadené rozhodnutí může odvolací soud buď potvrdit, změnit, nebo zrušit. Odvolací návrh, ve kterém odvolatel uvádí, jakým způsobem má odvolací soud o odvolání rozhodnout, je jednou z povinných náležitostí odvolání. Odvolací návrh může odvolatel měnit i po uplynutí lhůty k odvolání, nejpozději však do doby, než odvolací soud rozhodne o odvolání. I když je odvolatel povinen uvést v odvolání svůj odvolací návrh, není jím odvolací soud vázán. Odvolací soud tak může napadené rozhodnutí zrušit, i když odvolatel navrhuje jeho změnu či změnit, když se odvolatel domáhá jeho zrušení.

V právě uvedeném se projevuje oprávnění odvolacího soudu přezkoumat napadené rozhodnutí i z jiných než odvolatelem uváděných důvodů a možnost přihlídnout tak i k vadám, které odvolatel neuvádí, například proto, že si jich sám není vědom.

²²³ § 37 odst. 1 o.s.ř.

²²⁴ § 156 odst. 1 věta první o.s.ř.

Přezkum napadeného rozhodnutí i z jiných než odvolatelem tvrzených vad může vést právě k tomu, že ačkoliv se odvolatel domáhal změny napadeného rozhodnutí, odvolací soud přihlédná například i ke zmatečnostním nebo jiným vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, napadené rozhodnutí zruší, když právě existence vad mu neumožňuje napadené rozhodnutí v souladu s návrhem odvolatele pouze změnit. Stejně tomu je i v opačném případě, kdy se naopak odvolatel domnívá, že řízení je zatíženo vadou, pro kterou by měl odvolací soud napadené rozhodnutí zrušit, odvolací soud ale dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí není třeba rušit, ale lze jej změnit. O jednotlivých způsobech rozhodnutí odvolacího soudu bude ještě pohovořeno dále.

8.2 Vrácení věci soudu prvního stupně k doplnění a opravě rozhodnutí

Poté, co soud prvního stupně ve věci rozhodl a na podkladě podaného odvolání učinil úkony, které mu zákon ukládá učinit v odvolacím řízení, předloží věc k rozhodnutí odvolacímu soudu. Pokud odvolací soud zjistí, že soud prvního stupně nerozhodl o některé části předmětu řízení²²⁵, o nákladech řízení nebo o návrhu na předběžnou vykonatelnost rozhodnutí, může odvolací soud ještě předtím, než o věci sám rozhodne, věc soudu prvního stupně vrátit s tím, aby své rozhodnutí o chybějící části doplnil. Nerozhodl-li soud prvního stupně v napadeném rozhodnutí o nákladech řízení nebo o předběžné vykonatelnosti, má jeho doplňující rozhodnutí formu usnesení.

Zjistí-li odvolací soud, že v napadeném rozhodnutí se vyskytují chyby v psaní a počtech nebo jiné zjevné nesprávnosti, může soudu prvního stupně ještě předtím, než o věci sám rozhodne, nařídit, aby napadené rozhodnutí opravil. Vyskytují-li se chyby ve výroku rozhodnutí a není-li je možné opravit ve stejnopisech rozhodnutí, vydá soud prvního stupně opravné usnesení, které doručí účastníkům řízení. Opravuje-li soud prvního stupně výrok rozhodnutí, může odložit vykonatelnost rozsudku na dobu, dokud opravné usnesení nenabude právní moci.

O vrácení spisu k doplnění či opravě rozhodnutí informuje odvolací soud přípisem či poznámkou ve spise, ve které soudu prvního stupně sdělí, že mu věc vrací bez

²²⁵ k tomu dojde například tehdy, domáhal-li se žalobce na žalovaném zaplacení kupních cen ze dvou kupních smluv a soud prvního stupně rozhodl pouze o jednom z těchto nároků

věcného vyřízení s tím, aby rozhodnutí potřebným způsobem doplnil či opravil. Soud prvního stupně poté napadené rozhodnutí doplní či opraví a po uplynutí odvolacích lhůt proti doplněnému či opravnému rozhodnutí věc znovu předloží odvolacímu soudu.

8.3 Lhůta k rozhodnutí o odvolání ve zvláštních případech

Pro rozhodnutí v odvolacím řízení nestanoví zákon v obecné rovině žádné lhůty. Výjimku představuje ustanovení § 218b o.s.ř., podle něhož je odvolací soud o odvolání podaném proti rozhodnutí o:

- předběžném opatření vydaném ve věci odevzdání dítěte do péče druhého z rodičů nebo do péče toho, koho označí soud²²⁶
- předběžném opatření vydaném ve věci zajištění péče o nezletilé dítě, které se ocitlo bez jakékoliv péče nebo jehož život nebo příznivý vývoj jsou vážně ohroženy nebo narušeny²²⁷, nebo o svěřeni dítěte do pěstounské péče podle zákona o rodině²²⁸ na přechodnou dobu, po jejímž uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením, nebo na přechodnou dobu do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že není třeba souhlasu rodiče k osvojení
- předběžném opatření vydaném ve věci tzv. domácího násilí²²⁹

povinen rozhodnout do 15 dnů ode dne, kdy mu byla věc předložena k rozhodnutí. Kdy byla věc předložena odvolacímu soudu je zřejmé z podacího razítka, kterým podatelna odvolacího soudu opatřuje každý spis, resp. určitou stránku spisu, který je odvolacímu soudu předkládán k rozhodnutí.

Určení lhůty, ve které je odvolací soud povinen rozhodnout o odvolání proti rozhodnutím uvedeným výše, je opodstatněna nejen významem věci pro samotné účastníky řízení o předběžném opatření, ale také celospolečenským zájmem na rychlém a tedy snad i efektivním řešení těchto věcí.

²²⁶ srov. § 76 odst. 1 písm. b) o.s.ř.

²²⁷ srov. § 76a o.s.ř.

²²⁸ § 45a odst. 2 písm. b) a c) zákona o rodině

²²⁹ srov. § 76b o.s.ř.

V zákonem stanovené patnáctidenní lhůtě musí odvolací soud o odvolání rozhodnout, a to buď věcně (například potvrzením napadeného rozhodnutí či jeho zrušením) nebo vydáním jiného rozhodnutí, jako například odmítnutím odvolání či zastavením odvolacího řízení.

8.4 Způsoby rozhodnutí odvolacího soudu

O podaném odvolání rozhodne odvolací soud tak, že

- odmítne odvolání
- napadené rozhodnutí potvrdí
- napadené rozhodnutí zruší
- napadené rozhodnutí změní

Posledně tři uvedené způsoby rozhodnutí jsou projevem apelačního opravného systému, který ovládá odvolací řízení.

8.4.1 Odmítnutí odvolání

Odvolací soud odmítne odvolání tehdy, jestliže:

- bylo podáno někým, kdo k odvolání není oprávněn
- směřuje proti rozhodnutí, proti němuž není odvolání přípustné
- odvolání bylo podáno opožděně, neodmítl-li odvolání z tohoto důvodu soud prvního stupně
- odvolatel neodstranil přes výzvu soudu vady, které brání pokračování v odvolacím řízení

Odmítnutí odvolání z důvodu chybějící subjektivní legitimace

O tom, kdo je oprávněn podat odvolání, jinými slovy o subjektivní přípustnosti nebo také tzv. subjektivní věcné legitimaci k podání odvolání, bylo pohovořeno v kapitole třetí, proto na ni v této souvislosti autorka již jen odkazuje s tím, že podala-li odvolání osoba, která k tomu není subjektivně legitimována, nezbuďte odvolacímu soudu, než její odvolání jako podané osobou k tomu neoprávněnou odmítnout. Odvolací soud se pak vůbec nezabývá věcnou správností napadeného rozhodnutí ani postupem, který napadenému rozhodnutí předcházel, ale odvolání rovnou

odmítne. Podá-li odvolání jménem účastníka někdo, kdo jej ale z důvodu chybějící plné moci není oprávněn zastupovat, nelze takové odvolání jako podané osobou k tomu neoprávněnou odmítnout. V takovém případě činí soud opatření k odstranění nedostatku podmínky řízení spočívající v nedostatku plné moci. Není-li tento nedostatek odstraněn, odvolací soud odvolací řízení posléze zastaví.

Odmítnutí odvolání z důvodu jeho nepřipustnosti

Stejně jako u odmítnutí odvolání z důvodu chybějící subjektivní legitimace odvolatele bylo i o případech nepřipustnosti odvolání pohovořeno výše²³⁰. Protože by se jednalo o zbytečné opakování již řečeného, odkazuje autorka na tuto kapitolu s tím, že podání odvolání proti rozhodnutí, proti němuž je odvolání ze zákona nepřipustné, je rovněž důvodem k jeho odmítnutí s tím, že ani v tomto případě odvolací soud napadené rozhodnutí po věcné stránce nepřezkoumává.

Odmítnutí odvolání z důvodu jeho opožděnosti

O odmítnutí odvolání z tohoto důvodu rozhoduje také soud prvního stupně. Ten je ovšem oprávněn odmítnout odvolání pouze a jen z důvodu pozdě podaného odvolání, z jiných důvodů tak učinit nemůže. V případě, že soud prvního stupně odvolání neodmítl, ačkoliv bylo podáno opožděně, rozhodne o odmítnutí odvolání pro jeho opožděnost odvolací soud.

V případě, že soud prvního stupně odvolání z důvodu jeho opožděnosti neodmítl a věc předložil odvolacímu soudu s tím, že odvolání považuje za podané ve lhůtě²³¹, přezkoumá odvolací soud závěr soudu prvního stupně o včasnosti podaného odvolání a sám ji posoudí, neboť závěrem soudu prvního stupně o opožděnosti odvolání není zásadně vázán. Dojde-li k závěru, že odvolání bylo podáno pozdě, usnesením jej odmítne. Má-li odvolací soud zato, že je z hlediska otázky včasnosti podaného odvolání třeba provést šetření, provede je buď sám nebo jím pověří soud prvního stupně či jiný dožádaný soud. Dospěje-li po provedeném šetření k závěru, že odvolání bylo podáno opožděně, usnesením jej odmítne. Bylo-li podáno včas, věc projedná a rozhodne.

²³⁰ v kapitole čtvrté

²³¹ tuto skutečnost by měl soud prvního stupně uvést v předkládací zprávě

Odmítnutí odvolání pro vady odvolání

Odmítnout odvolání pro jeho vady je oprávněn pouze odvolací soud. Odmítnutí odvolání z tohoto důvodu navazuje na činnost soudu prvního stupně, který je-li podáno odvolání, které nemá všechny zákonné náležitosti, činí kroky k jejich odstranění. Za tím účelem vydá usnesení, proti kterému není odvolání přípustné²³², ve kterém odvolatele poučí, v čem vady spočívají a v jakém směru a v jaké lhůtě je třeba je odstranit²³³. Nepodaří-li se mu vady, pro které nelze odvolání projednat, odstranit, předloží věc se zprávou o tom odvolacímu soudu. Ten, dospěje-li ke stejnému závěru o jeho neprojednatelnosti, odvolání odmítne.

Odmítá-li soud odvolání, nezabývá se věcnou správností napadeného rozhodnutí ani postupem, který napadenému rozhodnutí předcházel. Proti usnesení, kterým odvolací soud odmítl odvolání, není přípustné odvolání ani dovolání. Pravomocné usnesení odvolacího soudu o odmítnutí odvolání lze ovšem napadnout žalobou pro zmatečnost²³⁴. Odvolateli je tak dána možnost nechat přezkoumat rozhodnutí odvolacího soudu o otázce, kterou se soud prvního stupně dosud nezabýval a kde tedy odvolací soud rozhodl jako soud prvostupňový.

8.4.2 Potvrzení napadeného rozhodnutí

Předpokladem pro potvrzení napadeného rozhodnutí je věcná správnost jeho výroku. Po přijetí zákona č. 59/2005 Sb., kterým byl s účinností od 1. 4. 2005 novelizován občanský soudní řád, již zákon pro potvrzení napadeného rozhodnutí nevyžaduje věcnou správnost celého napadeného rozhodnutí, ale postačí již věcná správnost toliko výroku. Po přijetí výše zmíněné novely občanského soudního řádu tak nyní může odvolací soud potvrdit napadené rozhodnutí, jehož výrok je věcně správný, i když odvolací soud založí své rozhodnutí na jiném právním posouzení věci. I nadále má ale odvolací soud povinnost se svým právním názorem účastníka řízení seznámit²³⁵. Odvolací soud potvrdí nejen rozhodnutí soudu prvního stupně, které je založeno na správných skutkových zjištěních a správném právním

²³² § 202 odst. 1 písm. d) o.s.ř.

²³³ odstraňování vad podaného odvolání provádí soud prvního stupně v odvolacím řízení podle stejného ustanovení, podle jakého odstraňuje vady podání v řízení v prvním stupni, tj. podle § 43 o.s.ř.

²³⁴ § 229 odst. 4 o.s.ř.

²³⁵ srov. náleží Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. I. ÚS 129/06 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

posouzení, ale např. i rozhodnutí, které je postaveno na nesprávném právním názoru, avšak přesto je co do výroku správné²³⁶. O potvrzující rozhodnutí odvolacího soudu jde tehdy, jestliže tento soud posoudil práva a povinnosti účastníků shodně jako soud prvního stupně²³⁷. Pro potvrzení napadeného rozhodnutí tedy „postačí“, dojde-li odvolací soud ke stejnému závěru, jaký soud prvního stupně vyjádřil ve výroku napadeného rozhodnutí, i kdyby k němu odvolací soud dospěl na základě jiných skutkových zjištění než soud prvního stupně. To ovšem nutně neznamená, že se výrok soudu prvního stupně bude formulačně shodovat s výrokem soudu odvolacího, resp. přesněji řečeno, že odvolací soud výrok soudu prvního stupně beze změny potvrdí. Odvolací soud může potvrdit napadené rozhodnutí i tehdy, dospěje-li ke stejným právním závěrům, ke kterým dospěl soud prvního stupně, ovšem na základě jiných skutkových zjištění.

O *shodné posouzení* věci prvostupňovým a odvolacím soudem se jedná i tehdy, když se výroky neshodují formulačně, ale shodují se svým obsahem. Tak tomu bude například v případě, že soud prvního stupně rozhodl o opětujících se dávkách (typicky o výživném) nebo o splátkách. I když se odvolací soud zcela ztotožní se závěrem soudu prvního stupně o výši opětujících se dávek či splátek, nemůže napadené rozhodnutí potvrdit, neboť v době od vydání napadeného rozhodnutí do doby, kdy o věci rozhoduje odvolací soud, nastala splatnost dalších dávek či splátek, o kterých soud prvního stupně v době svého rozhodnutí pochopitelně nemohl rozhodnout. Tato skutečnost se tedy musí promítnout ve výroku rozhodnutí odvolacího soudu tak, že odvolací soud změní výrok napadeného rozhodnutí, byť z hlediska věcného přezkumu pokládá odvolací soud výrok napadeného rozhodnutí za správný²³⁸.

Za potvrzující rozhodnutí je pak třeba pokládat i takové rozhodnutí odvolacího soudu, které formulací svého výroku mění výrok napadeného rozhodnutí, ale

²³⁶ srov. náleží Ústavního soudu ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. I. ÚS 777/07 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

²³⁷ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 4. 2004, sp. zn. 29 Odo 655/2003 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

²³⁸ jako příklad, kdy odvolací soud pokládá napadené rozhodnutí za věcně správné, ale jeho výrok se od výroku soudu prvního stupně liší, lze uvést následující situaci. Soud prvního stupně ve výroku I svého rozhodnutí zvýšil se zpětnou účinností dosavadní výši výživného a ve výroku II vyčíslil dlužné výživné vzniklé jeho zpětným zvýšením. Odvolací soud napadené rozhodnutí pokládal za věcně správné, proto jej ve výroku I o zvýšeném výživném stanoveném se zpětnou účinností potvrdil. Ve výroku II ale napadené rozhodnutí změnil, neboť za dobu od vydání prvoinstančního rozhodnutí do doby vydání rozhodnutí odvolacího soudu se dluh na zvýšeném výživném zvýšil (za předpokladu, že osoba placením výživného povinná na zvýšeném výživném nic nezaplátila), tudíž i výrok II napadeného rozhodnutí musel doznat změny co do výše dlužné částky.

z hlediska obsahového jej vlastně potvrzuje, neboť rozhoduje stejným způsobem o právech a povinnostech účastníků. Tak tomu bude například tehdy, když odvolací soud potvrdí usnesení soudu prvního stupně „v tom správném znění“, ve kterém upřesní označení jednoho z účastníků, je-li nepochybné, že se stále jedná o jednu a tutéž osobu²³⁹.

Potvrzuje-li soud napadený rozsudek, rozhoduje sám také rozsudkem. Potvrzuje-li soud napadené usnesení, bude jeho rozhodnutí rovněž ve formě usnesení.

Částečné potvrzení napadeného rozhodnutí

Závěr o věcné správnosti napadeného rozhodnutí nemusí učinit odvolací soud jen ohledně celého rozhodnutí, ale může tak učinit také pouze ohledně některé jeho části nebo například jen základu věci. Odvolací soud tak může v rámci přezkumného odvolacího řízení napadené rozhodnutí například částečně potvrdit a částečně zrušit²⁴⁰.

Zásada dvojinstančnosti řízení a překvapivá rozhodnutí odvolacího soudu

V souladu se zásadou dvojinstančnosti řízení a zákazem překvapivých rozhodnutí nesmí odvolací soud potvrdit rozhodnutí soudu prvního stupně, pokud by k závěru o věcné správnosti výroku dospěl na základě odlišného právního posouzení věci, se kterým ale účastníky neseznámil a nedal jim příležitost se k němu vyjádřit. Pokud by tak odvolací soud postupoval, porušil by zásadu dvojinstančnosti řízení a odňal tak účastníkovi možnost jednat před soudem, před kterým by mohl skutkově a právě argumentovat. Tím by porušil nejen ustanovení občanského soudního řádu²⁴¹, ale také právo na spravedlivý proces podle článku 36 odst. 1 a článku 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod²⁴².

²³⁹ srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 4. 2004, sp. zn. 29 Odo 655/2003 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

²⁴⁰ srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2003, sp. zn. 28 Cdo 1416/2003 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz, ve kterém se Nejvyšší soud vyjádřil k postupu odvolacího soudu, který potvrdil část rozsudku soudu prvního stupně v rozsahu zaplacení požadované jistiny a zrušil v části požadovaného příslušenství pohledávky v tom smyslu, že částečné potvrzení a částečné zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně v rámci přezkumného odvolacího řízení je zcela obvyklým způsobem rozhodování odvolacích soudů, který je v souladu s právní teorií i praxí

²⁴¹ ustanovení § 219 o.s.ř.

²⁴² srov. náleží Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. I. ÚS 129/06 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

Takto vydané rozhodnutí odvolacího soudu by bylo překvapivým a pro účastníky nepředvídatelným rozhodnutím, když překvapivým je přitom „*takové rozhodnutí, které nebylo možno na základě zjištěného skutkového stavu věci, postupu odvolacího soudu a dosud přednesených tvrzení účastníků řízení předvídat*“²⁴³.

Odvolací soud může dospět k jiným právním závěrům než ke kterým dospěl soud prvního stupně, musí ale dát účastníkům možnost se k odlišnému právnímu názoru vyjádřit. Jak uvedl v jednom ze svých nálezů Ústavní soud²⁴⁴, „*účastník tak ví, že odvolací soud na věc nahlíží jinak, a může tomu přizpůsobit své právní a skutkové námitky. Nutnost zpřístupnění odchylného právního názoru účastníkům vyplývá i z faktu, že odvolatel svým odvoláním brojí proti určitému skutkovému stavu a jeho právnímu posouzení, jak k němu dospěl soud prvního stupně; odvolací odpůrce se potom vyjadřuje k argumentaci obsažené v odvolání. Argumentace odvolatele i odvolacího odpůrce se tedy vztahuje k napadenému prvoinstančnímu rozhodnutí, přičemž žádný z nich v době, kdy podává odvolání či vyjádření k němu, nemůže předpokládat, zda odvolací soud zaujme jiný právní názor, jakou bude mít tento právní názor podobu, a jaké skutkové a právní důvody by z hlediska tohoto odlišného právního názoru měly být relevantní*“.

V souladu s výše uvedeným je proto třeba uzavřít, že odvolací soud může potvrdit napadené rozhodnutí, i když dospěl k odlišnému právnímu posouzení věci než soud prvního stupně. Se svým odlišným právním názorem ale musí účastníky seznámit a dát jim příležitost se k němu vyjádřit.

8.4.3 Zrušení napadeného rozhodnutí

Není-li možné napadené rozhodnutí potvrdit či změnit, dalším ze způsobů rozhodnutí o něm je jeho zrušení. Ruší-li odvolací soud napadené rozhodnutí, rozhoduje ve formě usnesení. Zrušení napadeného rozhodnutí znamená vždy prodloužení řízení. Novelou občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 59/2005 Sb.,²⁴⁵ vymezil zákonodárce, narozdíl od dřívějšího demonstrativního výčtu uvedeného slovem „zejména“, taxativním výčtem důvody, pro které odvolací soud zruší napadené rozhodnutí. Cílem bylo mimo jiné zabránit neúnosnému

²⁴³ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. 32 Cdo 1019/2009 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

²⁴⁴ náleží Ústavního soudu ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. I. ÚS 777/07 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

²⁴⁵ tento zákon nabyl účinnosti dne 1. 4. 2005

prodlužování celkové délky civilních soudních řízení²⁴⁶. Po novelizaci občanského soudního řádu výše uvedeným zákonem tedy odvolací soud může a musí zrušit napadené rozhodnutí již jen z důvodů výslovně uvedených v zákoně. Zákonodárce stanovením taxativního výčtu dává najevo, že bude-li napadené rozhodnutí nebo řízení předcházející jeho vydání obsahovat jiné nedostatky, je odvolací soud povinen je napravit tak, aby mohl napadené rozhodnutí sám změnit a ve věci rozhodnout.

Důvody, pro které odvolací soud zruší napadené rozhodnutí, stanoví zákon taxativním výčtem v ustanovení § 219a o.s.ř. Zvláštní úprava obsažená na jiných místech zákona²⁴⁷ stanoví podmínky, za kterých lze zrušit rozhodnutí soudu prvního stupně jiným způsobem, než jak to činí ustanovení § 219a o.s.ř. Zabývat se těmito zvláštními případy by ovšem přesahovalo možnosti této práce, proto autorka pouze upozorňuje na jejich existenci, ale bližšímu výkladu se nevěnuje.

Důvody, pro které odvolací soud zruší napadené rozhodnutí, lze dělit na

- ty, pro které odvolací soud zruší jakékoliv rozhodnutí soudu prvního stupně proti kterému je přípustné odvolání, bez ohledu na jeho formu²⁴⁸
- ty, pro které lze zrušit pouze rozsudek nebo usnesení, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé

Důvody, pro které zruší odvolací soud jakékoli rozhodnutí soudu prvního stupně proti kterému je přípustné odvolání

Odvolací soud zruší napadené rozhodnutí podle ustanovení § 219a odst. 1 o.s.ř. tehdy, jestliže:

- a) tu jsou takové vady, že řízení nemělo proběhnout pro nedostatek podmínek řízení nebo rozhodoval věcně nepřislušný soud nebo vyloučený soudce nebo soud nebyl správně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát, nebo existují jiné vady, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a za odvolacího řízení nemohla být zjednána náprava

²⁴⁶ srov. Parlament ČR, Poslanecká sněmovna 2003, IV. volební období, sněmovní tisk č. 643

²⁴⁷ např. ustanovení § 254 odst. 7 o.s.ř., podle kterého při rozhodování o odvolání podanému proti usnesení, kterým bylo rozhodnuto o návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí, o návrhu na odklad provedení výkonu rozhodnutí, o návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. a) až f), ve věcech výkonu rozhodnutí o výchově nezletilých dětí, o ceně prodávané nemovitosti nebo podniku a o nařízení dražebního jednání, lze rozhodnutí soudu prvního stupně zrušit jen podle § 219a odst. 1 o.s.ř.

²⁴⁸ v občanském soudním řízení rozhoduje soud buď formou rozsudku, nebo usnesením

- b) rozhodnutí není přezkoumatelné pro nesrozumitelnost nebo nedostatek důvodů
- c) soud nepřibral za účastníka toho, kdo měl být účastníkem
- d) soud nepokračoval v řízení s tím, kdo je procesním nástupcem účastníka, který po zahájení řízení ztratil způsobilost být účastníkem řízení

O důvodech zrušení rozhodnutí uvedených pod bodem a) bylo podrobněji pohovořeno výše²⁴⁹, proto na ně autorka na tomto místě již pouze odkazuje a bližší výklad jim nevěnuje. Dalším důvodům zrušení napadeného rozhodnutí uvedeným pod písmeny b) až d) pak patří následující výklad.

ad b) zrušení napadeného rozhodnutí z důvodu jeho nepřezkoumatelnosti

Nepřezkoumatelné je takové rozhodnutí, které je nesrozumitelné nebo neobsahuje dostatek důvodů. Z hlediska obsahu soudního rozhodnutí je v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí třeba spatřovat zásadní nedostatek, který odvolacímu soudu brání v přezkumu napadeného rozhodnutí²⁵⁰. Jak píše Králík²⁵¹, „vychází-li se z pojetí odvolacího soudu jako soudu v zásadě přezkumného, pak nepřezkoumatelnost rozhodnutí tomuto základnímu atributu rozhodovací činnosti do značné míry brání; jestliže je totiž rozhodnutí nepřezkoumatelné pro nedostatek odůvodnění nebo pro nesrozumitelnost, lze jen stěží uvažovat o jeho přezkumu odvolacím soudem, což ostatně vyplývá již z lingvistické stránky věci, kdy nepřezkoumatelné rozhodnutí prostě věcně přezkoumat nelze“.

Jinými slovy řečeno, aby bylo rozhodnutí přezkoumatelné, musí obsahovat všechny náležitosti požadované zákonem²⁵². I když nepřezkoumatelnost rozhodnutí spočívá v nedodržení obsahových náležitostí rozhodnutí, není důvodem, pro který odvolací soud nepřezkoumatelné rozhodnutí zruší pouze požadavek, aby soudy svá rozhodnutí formulovaly po obsahové stránce v souladu se zákonem, ale především důsledná ochrana práv účastníků, neboť jen proti srozumitelnému a úplnému rozhodnutí může účastník řádně uplatnit odvolací důvody a domáhat se tak svých práv u odvolacího soudu. Je-li totiž rozhodnutí nesrozumitelné či neobsahuje-li dostatek důvodů, nemůže jej odvolací soud přezkoumat, odvolatel kromě

²⁴⁹ v části 6.1. o odvolacích důvodech a části 7.4.2. o kvalitativním přezkumu odvolání

²⁵⁰ KRÁLÍK, Michal. *Nepřezkoumatelnost rozhodnutí jako důvod jeho zrušení v judikatuře Nejvyššího soudu České republiky*. Soudní rozhledy. 2007, č. 10, s. 373

²⁵¹ KRÁLÍK, Michal. *Nepřezkoumatelnost rozhodnutí jako důvod jeho zrušení*. Právní rádce. 2007, č. 10, s. 30

²⁵² k náležitostem rozhodnutí srov. ustanovení § 157 a 169 o.s.ř.

nepřezkoumatelnosti rozhodnutí nemůže řádně uplatnit odvolací důvody a odvolacímu soudu proto nezbude, než napadené rozhodnutí zrušit.

Nahlíženo na obsahové náležitosti rozhodnutí z hlediska ústavněprávního je vhodné uvést náleží Ústavního soudu²⁵³, podle kterého stav, kdy rozsudek postrádá náležitosti požadované zákonem a ve svých důsledcích vede k tomu, že se stává nepřezkoumatelným, může představovat, a zpravidla také představuje, porušení ústavně zaručeného práva na soudní ochranu uvedeného v článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Kromě porušení Listiny základních práv a svobod zakládají nepřezkoumatelné rozsudky porušení článku 90 Ústavy, který soudům ukládá stanoveným způsobem, tedy v souladu s občanským soudním řádem, poskytovat ochranu právům²⁵⁴.

Rozhodnutí, která soud nemusí odůvodňovat²⁵⁵, ovšem nelze považovat za nepřezkoumatelná, i kdyby soud prvního stupně do obsahu svého rozhodnutí zahrnul i odůvodnění, které by bylo nesrozumitelné.

ad c) zrušení rozhodnutí z důvodu nepřibrání za účastníka toho, kdo měl být účastníkem

Dalším z důvodů, pro které odvolací soud zruší napadené rozhodnutí, je ta skutečnost, že soud prvního stupně nepřibral za účastníka řízení toho, kdo jím měl být. Tato situace může nastat v nesporných řízeních, ve kterých je okruh účastníků stanoven tzv. třetí definicí účastenství, podle které jsou účastníky řízení ti, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno²⁵⁶. V nesporném řízení totiž ovlivňuje okruh účastníků kromě osoby navrhovatele do značné míry soud, který je povinen kdykoliv za řízení z úřední povinnosti zkoumat, zda se řízení skutečně účastní ti, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno, případně zda se řízení neúčastní osoby, o jejichž právech a povinnostech se v řízení nejedná²⁵⁷. Pokud tedy v nesporném řízení někdo účastníkem není a má jím být, vydá soud usnesení, kterým takovou osobu přibere do řízení jako účastníka. Naopak

²⁵³ náleží Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1998, sp. zn. IV. ÚS 304/98 publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu. 1998, č. 120, s. 177. ASPI, ASPI ID: JUD31798CZ

²⁵⁴ náleží Ústavního soudu ze dne 15. 9. 1994, sp. zn. II. ÚS 135/93 publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu. 1993, č. 43, s. 41

²⁵⁵ takovými rozhodnutími jsou usnesení uvedená v § 169 odst. 2 o.s.ř.

²⁵⁶ § 94 odst. 1 věta první o.s.ř.

²⁵⁷ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 4918/2009 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

vystupuje-li někdo jako účastník řízení, ale ve skutečnosti se v řízení nejedná o jeho právech nebo povinnostech, soud vydá usnesení, kterým rozhodne, že s ním nadále nebude jednat jako s účastníkem. V případě, že soud nepřibral za účastníka toho, kdo jím měl být, tedy s ním vůbec nejednal jako s účastníkem řízení, ač s ním tak jednat měl, zatížil řízení vadou, která nemůže být odstraněna v odvolacím řízení, neboť rozhodnutí soudu prvního stupně se netýká práv a povinností osoby, které se týkat mělo. Rozhodnutí zatížené takovou vadou pak musí být zrušeno a, není-li důvod k jinému postupu, vráceno k dalšímu řízení, ve kterém soud prvního stupně tuto vadu odstraní.

I ve sporném řízení, ve kterém okruh účastníků vymezuje žalobce v žalobě²⁵⁸, se může stát, že soud nepřibere za účastníka toho, kdo by jím měl být, resp. koho soudu navrhl žalobce. Taková situace může nastat tehdy, jestliže soud nevyhoví návrhu žalobce na vstup do řízení toho účastníka, který nabyl práva a povinnosti dosavadního účastníka. V takovém případě je řízení postiženo vadou, pro kterou musí odvolací soud napadené rozhodnutí zrušit.

ad d) zrušení rozhodnutí z důvodu nepokračování v řízení s tím, kdo je procesním nástupcem účastníka, který po zahájení řízení ztratil způsobilost být účastníkem řízení

Ztratí-li účastník v průběhu řízení před soudem prvního stupně způsobilost být účastníkem řízení, posoudí tento soud, zda je možné v řízení pokračovat. Dojde-li k závěru, že v řízení pokračovat lze, vydá usnesení, ve kterém určí, s kým bude v řízení pokračováno. Jestliže soud prvního stupně takové usnesení nevydá a pokračuje navzdory ztrátě způsobilosti být účastníkem řízení s dosavadním účastníkem, resp. nepokračuje s jeho procesním nástupcem, zatíží řízení vadou, která nemůže být zhojena v odvolacím řízení. Rozhodnutí, které nereflektuje procesní nástupnictví, ke kterému došlo v průběhu řízení před soudem prvního stupně, nemůže být meritorně přezkoumáváno v odvolacím řízení a odvolací soud musí, aniž by se zabýval případnými jinými námitkami uplatněnými v odvolání, takové rozhodnutí zrušit. Uvedené platí i tehdy, jestliže se soud prvního stupně o ztrátě způsobilosti být účastníkem řízení někoho z účastníků vůbec nedozvěděl.

²⁵⁸ srov. ustanovení § 90 o.s.ř.

Důvody, pro které zruší odvolací soud rozsudek nebo usnesení, jímž soud prvního stupně rozhodl ve věci samé

Další důvody, pro které odvolací soud zruší napadené rozhodnutí, se týkají pouze rozsudků či usnesení, jimiž soud prvního stupně rozhodl ve věci samé. Odvolací soud tak nemůže z důvodů uvedených dále zrušit například usnesení pouze procesní povahy.

Rozsudek nebo usnesení, jímž soud prvního stupně rozhodl ve věci samé, zruší odvolací soud tehdy, jestliže ke zjištění skutkového stavu věci je třeba provést další účastníky navržené důkazy, které nemohou být provedeny v odvolacím řízení. V kapitole o dokazování v odvolacím řízení bylo pojednáno o tom, kdy je odvolací soud povinen zopakovat či doplnit dokazování o účastníky navržené důkazy. Na tomto místě je vhodné ve stručnosti připomenout, že zopakovat důkazy, z nichž soud prvního stupně neučinil žádná skutková zjištění, je odvolací soud povinen tehdy, jestliže soud prvního stupně ohledně zjišťované skutečnosti vycházel pouze z některých provedených důkazů a ostatní důkazy, které by vedly ohledně zjišťované skutečnosti k jiným závěrům, opomenul. Doplnit dokazování o účastníky navržené důkazy, které dosud nebyly provedeny, je odvolací soud povinen tehdy, jestliže to je potřebné ke zjištění skutkového stavu věci; to ovšem pouze za předpokladu, že se nebude jednat o rozsáhlé doplnění dokazování a že ke skutečnosti, jež doplňovanými důkazy má být prokázána, dosud nebylo provedeno žádné nebo zcela nedostatečné dokazování.

Za důkazy, které nemohou být v odvolacím řízení provedeny, je třeba považovat důkazy, které nemá odvolací soud povinnost za odvolacího řízení provést. Odvolací soud tedy zruší rozsudek nebo usnesení ve věci samé, jestliže ke zjištění skutkového stavu věci je třeba provést další účastníky navržené důkazy, ohledně kterých zákon neukládá odvolacímu soudu, aby je provedl za odvolacího řízení.

Při zrušování rozsudku nebo usnesení, jimiž soud prvního stupně rozhodl ve věci samé, platí omezení vyplývající z ustanovení upravujících uplatňování nových skutečností a důkazů v odvolacím řízení. Protože nové skutečnosti a důkazy mohou být v odvolacím řízení ovládaném systémem neúplné apelace uplatňovány jen za podmínek uvedených v § 205a a § 211a o.s.ř, nesmí rozhodnutí odvolacího soudu o zrušení napadeného rozhodnutí vést k porušení ustanovení upravujících uplatňování novot v odvolacím řízení.

Postup odvolacího soudu po zrušení napadeného rozhodnutí

Jestliže odvolací soud zrušil napadené rozhodnutí, je povinen zároveň rozhodnout o dalším postupu. Ten se bude odvíjet od toho, z jakého důvodu odvolací soud ke zrušení napadeného rozhodnutí přistoupil. Způsoby dalších opatření, k jakým odvolací soud po zrušení napadeného rozhodnutí přistoupí, stanoví zákon taxativním způsobem.

Po zrušení napadeného rozhodnutí odvolací soud buď:

- a) věc vrátí soudu prvního stupně k dalšímu řízení nebo
- b) postoupí věc věcně příslušnému okresnímu nebo krajskému soudu, popřípadě soudu zřízenému k projednávání a rozhodování věcí určitého druhu nebo
- c) rozhodne o zastavení řízení, jestliže je tu neodstranitelný nedostatek podmínek řízení; není-li dána pravomoc soudů, rozhodne též o postoupení věci orgánu, do jehož pravomoci náleží

ad a) Vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení

K tomuto opatření přistoupí odvolací soud po zrušení napadeného rozhodnutí vždy, jestliže nerozhodne o postoupení věci či zastavení řízení. Jestliže odvolací soud ruší napadené rozhodnutí a vrací věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení, vysloví ve svém zrušujícím rozhodnutí právní názor, kterým je soud prvního stupně v dalším řízení vázán. Toto pravidlo si klade za cíl, aby se při posouzení projednávané věci prosadil právní názor, který za zjištěného skutkového stavu vyslovil odvolací soud ve svém zrušujícím rozhodnutí právě proto, že se neztotožnil s právním názorem soudu prvního stupně²⁵⁹. Ve svém zrušujícím rozhodnutí odvolací soud vysvětlí, z jakého právního názoru při posuzování věci vycházel tak, aby bylo soudu prvního stupně a také účastníkům řízení zřejmé, pro naplnění jakého zákonného důvodu odvolací soud přistoupil ke zrušení rozhodnutí. Odvolací soud tak vlastně dává soudu prvního stupně návod, jak postupovat v dalším řízení, aby jeho nové rozhodnutí obstálo při případném dalším odvolacím přezkumu. Ohledně závaznosti právního názoru vyjádřeného odvolacím soudem ve zrušujícím rozhodnutí je třeba vzít mimo jiné v úvahu to, že vždy vychází z určitého skutkového základu, který

²⁵⁹ srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2004, sp. zn. 26 Cdo 896/2003 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

byl učiněn na základě tvrzení účastníků a výsledků dokazování v dosavadním průběhu řízení. Takto zjištěný skutkový základ věci ale může v dalším řízení před soudem prvního stupně doznat změn, neboť účastníci mohou, s výjimkou případů, v nichž se uplatní koncentrace řízení²⁶⁰, uvést další skutková tvrzení a označit důkazy. To může, spolu s již v předchozím řízení provedenými důkazy, vést soud prvního stupně k odlišným skutkovým zjištěním, než ke kterým dospěl v řízení, které předcházelo vydání odvoláním napadeného rozhodnutí. Změní-li se tedy skutkový základ věci, ze kterého vycházel právní názor odvolacího soudu, nemůže již takový právní názor být pro soud prvního stupně závazný, neboť na odlišně zjištěný a tedy změněný skutkový základ věci již nedopadá. V takovém případě soud prvního stupně samostatně posoudí výsledky dokazování a nejso vázán právním názorem odvolacího soudu, ve věci rozhodne²⁶¹.

ad b) Postoupení věci věcně příslušnému okresnímu nebo krajskému soudu, popřípadě soudu zřízenému k projednávání a rozhodování věcí určitého druhu

K tomuto opatření přistoupí odvolací soud po zrušení napadeného rozhodnutí tehdy, jestliže o věci rozhodl věcně nepřislušný soud nebo k projednání a rozhodnutí věci je povolán soud zřízený k projednávání a rozhodování věcí určitého druhu. Postoupit věc tímto způsobem lze pouze okresnímu nebo krajskému soudu. Dospěje-li odvolací soud k závěru, že pro projednání a rozhodnutí věci je věcně příslušný vrchní či Nejvyšší soud, nebo že by řízení mělo být z důvodu nedostatku věcné příslušnosti zastaveno a žalobce by měl být poučen o možnosti podat žalobu ve správním soudnictví, nebo že by soud měl vyslovit, že není věcně příslušný a postoupit věc věcně příslušnému soudu rozhodujícímu ve věcech správního soudnictví, nemůže odvolací soud z těchto důvodů postoupit věc „přímo“, ale napadené rozhodnutí zruší a věc vrátí soudu prvního stupně k dalšímu řízení s vyjádřením závazného právního názoru, jak má soud prvního stupně v otázce věcné příslušnosti soudu postupovat²⁶².

²⁶⁰ případy uvedené v § 118b a § 175 odst. 1 věty první o.s.ř.

²⁶¹ podobně srov. právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1681/2004, publikovaném v časopise Soudní judikatura. 2005, č. 2, s. 106. ASPI, ASPI ID: JUD27106CZ

²⁶² srov. postup při řešení věcné nepřislušnosti soudu upravený v ustanovení §104a a 104b o.s.ř.

Jestliže odvolací soud zrušil napadené rozhodnutí a postoupil věc věcně příslušnému okresnímu nebo krajskému soudu, nelze v dalším řízení před soudem prvního stupně znovu posuzovat otázku věcné příslušnosti soudu podle ustanovení § 104a o.s.ř.²⁶³, neboť o ní již rozhodl odvolací soud tím, že zrušil napadené rozhodnutí a věc postoupil věcně příslušnému soudu. V tomto případě tedy rozhoduje o věcné příslušnosti odvolací soud, což může být i soud krajský, zatímco jinak²⁶⁴ o věcné příslušnosti soudu k projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni rozhoduje soud vrchní nebo Nejvyšší.

Poté, co byla věc odvolacím soudem postoupena věcně příslušnému soudu, lze při novém projednání věci vycházet z výsledků řízení proběhnuvšího u věcně nepřislušného soudu pouze z uznání žalovaného²⁶⁵ a ze shodných skutkových tvrzení účastníků²⁶⁶. Souhlasí-li s tím účastníci řízení, může soud prvního stupně v dalším řízení vycházet také z některých nebo ze všech důkazů, které byly provedeny před věcně nepřislušným soudem.

ad c) Zastavení řízení v případě existence neodstranitelného nedostatku

podmínek řízení a postoupení věci orgánu, do jehož pravomoci náleží

Jestliže odvolací soud ruší napadené rozhodnutí z důvodu neodstranitelného nedostatku podmínek řízení, rozhodne zároveň sám o zastavení řízení, neboť v něm nelze pokračovat. Pokud odvolací soud zrušil napadené rozhodnutí z důvodu nedostatku podmínek řízení, které ovšem v řízení odstranit lze, nemůže rozhodnout o zastavení řízení, ale vždy vrátí věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení, který sám učiní kroky k jejich odstranění a nepodaří-li se nedostatky odstranit, potom řízení sám zastaví. Zrušil-li odvolací soud napadené rozhodnutí proto, že pro projednání a rozhodnutí věci nebyla vůbec dána pravomoc soudů, postoupí věc orgánu, v jehož pravomoci je věc projednat a rozhodnout.

²⁶³ toto ustanovení řeší případy, kdy má okresní nebo krajský soud zato, že věc náleží do věcné příslušnosti okresních, krajských nebo vrchních soudů nebo soudů zřízených k projednávání a rozhodování věci určitého druhu, nebo že je věcně příslušný Nejvyšší soud

²⁶⁴ podle ustanovení § 104a o.s.ř.

²⁶⁵ tento úkon upravuje ustanovení § 153a odst. 1 o.s.ř.

²⁶⁶ srov. § 120 odst. 4

Projednáání a rozhodnutí věci jiným senátem nebo jiným soudem prvního stupně

Zrušil-li odvolací soud napadené rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení, může za podmínek uvedených níže rozhodnout zároveň o tom, že v dalším řízení projedná a rozhodne věc jiný senát či samosoudce, případně je odvolací soud oprávněn přikázat věc k dalšímu řízení jinému soudu prvního stupně, kterému je odvolací soud nadřízen.

K těmto opatřením může přistoupit odvolací soud tehdy, jestliže:

- soud prvního stupně nerespektoval závazný právní názor, který vyslovil odvolací soud ve svém předchozím zrušujícím rozsudku nebo který vyslovil soud rozhodující o žalobě pro zmatečnost či dovolací soud, nebo
- jestliže v řízení došlo k závažným vadám

Odejmutí věci soudci, kterému byla na začátku přidělena, je výjimečným opatřením, které je ve svém důsledku zásahem do ústavně zaručeného práva na zákonného soudce²⁶⁷. Právo na zákonného soudce je přitom jednou ze záruk nezávislého a nestranného soudního rozhodování. Kromě toho je pak i jednou ze záruk spravedlivého procesu. Právo na zákonného soudce ale není absolutní a existují z něj výjimky, mezi které patří i oprávnění odvolacího soudu odejmout věc zákonnému soudci a nařídít, aby ji projednal a rozhodl jiný samosoudce či senát²⁶⁸.

Jak uvedl Ústavní soud v jednom ze svých nálezů²⁶⁹, „*prvotním, nikoliv však jediným smyslem práva na zákonného soudce je vyloučit svévolnou manipulaci při přidělování věci jednotlivým soudcům, tzn. zajistit nestranné rozhodování nezávislým soudcem. Ústavní imperativ, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci, na jedné straně dotváří a upevňuje soudcovskou nezávislost, na straně druhé pak představuje pro každého účastníka řízení stejně cennou záruku, že k rozhodnutí jeho věci jsou povolávány soudy a soudci podle předem daných zásad (procesních pravidel) tak, aby byla zachována zásada pevného přidělování soudní*

²⁶⁷ podle čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod nesmí být nikdo odňat svému zákonnému soudci.

²⁶⁸ srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. III. ÚS 3184/10 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

²⁶⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2009, sp. zn. IV. ÚS 956/09 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

agendy, a aby byl vyloučen - pro různé důvody a rozličné účely - výběr soudů a soudců "ad hoc".“ Možnost odejmout věc soudci, kterému byla na začátku přidělena, je tedy zásahem do ústavně zaručeného práva na zákonného soudce, které je ale třeba poměřovat s jiným, rovněž ústavně zaručeným právem či svobodou, konkrétně právem na spravedlivý proces, jehož součástí je rovněž právo na projednání věci v přiměřené lhůtě. Možnost odejmout věc zákonnému soudci dopadá kupříkladu na případy, kdy soudce soudu prvního stupně, kterému byla věc přidělena k rozhodnutí, není schopen ukončit řízení zákonným způsobem. Odejmutím věci takovému soudci jsou pak chráněni účastníci před průtahy v řízení, což jim umožňuje domoci se svých práv.

Odejmutí věci z důvodu existence závažných, tedy nikoli běžných vad a příkázání věci jinému soudci je na místě ovšem pouze tehdy, jestliže podle názoru odvolacího soudu podepřeného konkrétními skutečnostmi je daná důvodná pochybnost, zda by řízení bylo ukončeno zákonným způsobem, pokud by věc projednával a rozhodoval stejný samosoudce, senát či soud. Ustanovení umožňující odejmutí věci zákonnému soudci ale musí být vykládáno ústavně konformně a soudy by jej měly používat pouze výjimečně.

Při zkoumání ústavnosti ustanovení § 221 odst. 2 o.s.ř. umožňujícího odejmutí věci zákonnému soudci Ústavní soud²⁷⁰ vyložil, že smyslem tohoto ustanovení „je především *"odblokovat" řízení zatížené neschopností soudu prvního stupně uzavřít věc zákonným způsobem. Tomuto účelu slouží jak možnost odejmout věc soudci z důvodu nerespektování právního názoru, tak z důvodu existence závažných vad řízení. Prostřednictvím ustanovení § 221 odst. 2 občanského soudního řádu se tak realizuje právo na soudní ochranu (věc bude možno skončit) a brání vzniku průtahů v řízení. Z nutnosti restriktivního výkladu posledně uvedené kompetence (odnětí věci pro závažné vady řízení) ovšem vyplývá, že vždy půjde o mimořádný krok odůvodněný vysokou pravděpodobností, že v případě ponechání věci současnému soudci tento nebude schopen ukončit řízení způsobem, jenž by mohl odvolací soud aprobovat. V případě pochybností by se soud vždy měl přiklonit k ústavně garantované stabilitě obsazení soudu, a to zejména jedná-li se o přezkum prvního ve věci vydaného rozsudku, kdy ještě nebylo soudu prvního stupně poskytnuto vodítko, a to i pokud jde o procesní otázky.* Své rozhodnutí o odejmutí

²⁷⁰ srov. nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2010, sp. zn. IV. ÚS 170/08 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

věci zákonnému soudci musí ale odvolací soud dostatečně odůvodnit. Nepostačí přitom pouze uvést výčet závažných vad, kterých se měl soud prvního stupně podle názoru odvolacího soudu dopustit, aniž by odvolací soud odůvodnil své obavy, že další řízení před tímž soudcem nebude splňovat parametry spravedlivého procesu. Absence patřičného odůvodnění odejmutí věci původně určenému soudci by byla zásahem do práva účastníků na zákonného soudce, neboť by pro takový postup nebyly splněny zákonné předpoklady.

Za závažné vady řízení, které mohou být vedle nerespektování závazného právního názoru důvodem pro odejmutí věci zákonnému soudci a přikázání věci někomu jinému, lze považovat kupříkladu vydání rozhodnutí na základě nedostatečně zjištěného skutkového stavu věci, nerespektování pokynů odvolacího soudu²⁷¹ či tu skutečnost, že z rozhodnutí soudu prvního stupně vůbec není patrné, které skutečnosti má za prokázané a které nikoliv, jak důkazy v provedeném řízení hodnotil, ani jakým způsobem dospěl k vysloveným právním závěrům²⁷².

8.4.4 Změna napadeného rozhodnutí

Nejsou-li podmínky pro potvrzení či zrušení napadeného rozhodnutí, odvolací soud jej změní. V tom se projevuje apelační opravný systém ovládající odvolací řízení, který upřednostňuje změnu napadeného rozhodnutí před jeho zrušením, když teprve tam, kde ani po zopakování či doplnění dokazování odvolacím soudem nejsou podmínky pro potvrzení či změnu napadeného rozhodnutí, má své místo kasační rozhodnutí odvolacího soudu. Možnost a v některých případech i povinnost odvolacího soudu změnit napadené rozhodnutí se odvíjí od toho, zda je odvoláním napadeno:

- rozhodnutí, jímž bylo rozhodnuto ve věci samé či
- usnesení, jímž bylo rozhodnuto o předběžném opatření nebo jiná usnesení, kterými nebylo rozhodnuto ve věci samé

²⁷¹ srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. III. ÚS 3184/10 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

²⁷² srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. I. ÚS 1220/10 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

Důvody, pro které odvolací soud změní rozsudek či usnesení, jímž bylo rozhodnuto ve věci samé

Odvolací soud změní rozsudek nebo usnesení, jimiž bylo rozhodnuto ve věci samé, nejsou-li podmínky pro jeho potvrzení či zrušení, za předpokladu že

- a) soud prvního stupně rozhodl ve věci nesprávně, ačkoliv správně zjistil skutkový stav
- b) po doplnění nebo zopakování dokazování je skutkový stav věci zjištěn tak, že je možné o věci rozhodnout
- c) odvolací soud schválí smír

ad a) soud prvního stupně rozhodl ve věci nesprávně, ačkoliv správně zjistil skutkový stav

Změna napadeného rozhodnutí z tohoto důvodu připadá v úvahu tehdy, jestliže soud prvního stupně zjistil všechny pro rozhodnutí ve věci významné skutečnosti, tedy opatřil důkazy, na základě kterých se mu podařilo objasnit skutkový stav věci, ovšem na takto zjištěný skutkový stav nesprávně aplikoval právní normu.

Soud prvního stupně zjistil správně skutkový stav nejen tehdy, jestliže o něm odvolací soud nemá žádné pochybnosti, ale i tehdy, jestliže odvolací soud po doplnění či zopakování dokazování dospěl ke stejnému skutkovému závěru jako soud prvního stupně.

ad b) po doplnění nebo zopakování dokazování je skutkový stav věci zjištěn tak, že je možné o věci rozhodnout

Přistoupí-li odvolací soud k doplnění či zopakování dokazování, může se stát, že odvolací soud dospěje k odlišným skutkovým zjištěním a závěrům, než která učinil ve věci soud prvního stupně. Proto zjistí-li odvolací soud po doplnění či zopakování dokazování skutkový stav věci jinak než soud prvního stupně, napadené rozhodnutí v důsledku takto jinak zjištěného skutkového stavu změní.

Mění-li odvolací soud z důvodů uvedených pod písmeny a) a b) rozsudek, kterým soud rozhodl ve věci samé, rozhoduje sám také rozsudkem. Mění-li z těchto důvodů usnesení, kterým soud rozhodl ve věci samé, rozhoduje usnesením.

Nejsou-li důvody pro změnu napadeného rozhodnutí z důvodů uvedených pod písmeny a) a b) v celém jeho rozsahu, může odvolací soud změnit napadené rozhodnutí pouze v některém z jeho výroků či jen v základu věci.

I když odvolací soud posoudil práva a povinnosti účastníků řízení shodně jako soud prvního stupně a posouzení věci soudem prvního stupně je tudíž věcně správné, může, a z logiky věci i musí, odvolací soud změnit napadené rozhodnutí například tehdy, jestliže soud prvního stupně rozhodl o opětujičích se dávkách či splátkách.

Odvolací soud změní napadené rozhodnutí také tehdy, jestliže se v průběhu odvolacího řízení zásadně změní přístup žalovaného k projednávané věci v tom smyslu, že uzná (buď zcela, nebo částečně) nárok žalobce. Odvolací soud pak musí takový procesní úkon žalovaného reflektovat tak, že napadené rozhodnutí změní ve smyslu uznávacího projevu žalovaného.

ad c) odvolací soud schválí smír

Stejně jako soud prvního stupně může i odvolací soud schválit mezi účastníky smír. Rozhodnou-li se účastníci uzavřít mezi sebou smír až za odvolacího řízení, změní odvolací soud napadené rozhodnutí a schválí mezi nimi smír. Mění-li odvolací soud napadené rozhodnutí tak, že ve věci schvaluje smír, rozhoduje vždy ve formě usnesení, i kdyby napadené rozhodnutí bylo ve formě rozsudku.

Důvody, pro které odvolací soud změní usnesení, jímž bylo rozhodnuto o předběžném opatření nebo jiné usnesení, kterým nebylo rozhodnuto ve věci samé

Je-li odvoláním napadeno usnesení, kterým soud prvního stupně rozhodl o *předběžném opatření*, může odvolací soud, nejsou-li podmínky pro jeho potvrzení či zrušení, takové usnesení změnit, aniž by byl vázán omezeními, za kterých může odvolací soud přezkoumávat usnesení, kterými nebylo rozhodnuto ve věci samé²⁷³. To znamená, že odvolací soud může přezkoumávat takové usnesení i z důvodů, které se netýkají výlučně toho, co soud prvního stupně řešil ve výroku napadeného usnesení a může rozhodnout tak, jak podle jeho názoru měl rozhodnout již soud prvního stupně.

²⁷³ srov. kapitolu sedmou, část 7.4.2. o kvalitativním přezkumu usnesení, jimiž soud nerozhodl ve věci samé

Usnesení, kterými soud nerozhodl ve věci samé a nejedná-li se o usnesení, kterým soud rozhodl o předběžném opatření, přezkoumává odvolací soud pouze z důvodů, které se týkají toho, co soud prvního stupně řešil v jeho výroku. Má-li odvolací soud zato, že nejsou splněny podmínky pro potvrzení či zrušení takového usnesení, toto usnesení změní. Protože jej ale může přezkoumávat pouze z důvodů týkajících se jeho výroku, bude měnící výrok svou formulací vždy opakem toho, než jak rozhodl soud prvního stupně. Rozhodl-li soud prvního stupně například o uložení pořádkové pokuty, odvolací soud rozhodne tak, že se pořádková pokuta neukládá. Odmítl-li soud prvního stupně žalobu a odvolací soud dospěje k závěru, že odmítnuta být neměla, rozhodne nikoli tak, že se napadené usnesení, kterým soud prvního stupně žalobu odmítl, ruší, nýbrž tak, že se žaloba neodmítá. Kromě toho, že zrušit tato usnesení může soud pouze z důvodů taxativně uvedených v zákoně, je tato negativní formulace jasnější i pro účastníky řízení, kteří jasně vědí, jak bude v řízení dále pokračováno.

8.5 Zpětvzetí návrhu na zahájení řízení za odvolacího řízení

Zpětvzetí návrhu na zahájení řízení je projevem dispoziční zásady. Navrhovatel, resp. žalobce, může vzít zpět svůj návrh na zahájení řízení, resp. žalobu, kdykoli od jejího podání až do pravomocného rozhodnutí ve věci.

Zpětvzetím návrhu na zahájení řízení v odvolacím řízení dává navrhovatel najevo, že na projednání svého návrhu již netrvá, a to navzdory tomu, že o ni již rozhodl soud prvního stupně a věc se s ohledem na podané odvolání přesunula do odvolacího řízení. Na procesní úkon navrhovatele v podobě zpětvzetí návrhu reaguje odvolací soud tím, že vydá usnesení, kterým rozhodne o tom, že se rozhodnutí soudu prvního stupně ruší, případně ruší v rozsahu zpětvzetí návrhu a odvolací řízení zastaví. To platí ovšem pouze za předpokladu, že proti rozhodnutí soudu prvního stupně bylo podáno odvolání osobou k tomu oprávněnou, že je přípustné a bylo podáno v zákonné lhůtě, tedy že ohledně odvolání nastaly suspenzivní účinky. Bylo-li odvolání podáno pozdě nebo proti rozhodnutí, proti němuž není odvolání přípustné, či bylo podáno osobou k tomu subjektivně neoprávněnou, suspenzivní účinky odvolání vůbec nenastaly, právní moc

napadeného rozhodnutí zůstala nedotčena a tedy ani zpětvzetí návrhu s ohledem na již nastalou právní moc rozhodnutí soudu prvního stupně nelze uplatnit.

Způsobem uvedeným výše může odvolací soud rozhodnout bez dalšího, jde-li o zpětvzetí návrhu na rozvod, neplatnost manželství nebo určení, zda tu manželství je či není, nebo o zpětvzetí návrhu na zrušení, neplatnost nebo neexistenci partnerství. V těchto věcech zákonodárce vyjadřuje zájem na zachování manželství či partnerství, tudíž ani případný nesouhlas druhého účastníka nemá na procesní úkon v podobě zpětvzetí návrhu vliv a odvolací soud napadené rozhodnutí bez dalšího zruší a odvolací řízení zastaví.

V ostatních věcech ale odvolací soud nemůže způsobem uvedeným výše rozhodnout bez dalšího. Zákon totiž podmiňuje zrušení napadeného rozhodnutí a zastavení odvolacího řízení souhlasem ostatních účastníků. Poté, co se odvolací soud dozví o zpětvzetí návrhu na zahájení řízení, sdělí tuto skutečnost ostatním účastníkům řízení a zároveň je vyzve, aby se v soudem určené lhůtě vyjádřili, zda se zpětvzetím souhlasí či z vážných důvodů nesouhlasí. Sdělit soudu důvody a jejich vážnost je přitom povinností toho, kdo se zpětvzetím návrhu nesouhlasí. Pokud je soudu nesdělí, bude se odvolací soud oprávněně domnívat, že proti zpětvzetí návrhu není námitek a nic mu nebude bránit rozhodnutí soudu prvního stupně zrušit a odvolací řízení zastavit. K výzvě k vyjádření se ke zpětvzetí návrhu může soud připojit doložku, že nevyjádří-li se účastník v určité lhůtě, bude soud předpokládat, že nemá proti postupu uvedenému ve výzvě námitek.

Dospěje-li odvolací soud k závěru, že důvody, pro které účastník nesouhlasí se zpětvzetím návrhu, jsou skutečně vážné, rozhodne usnesením, že zpětvzetí návrhu není účinné. Po právní moci usnesení pak pokračuje v odvolacím řízení.

Pojem **vážné důvody** zákon nijak nedefinuje a ani neurčuje hlediska, ze kterých by měl soud při posuzování závažnosti důvodů vedoucích druhého účastníka k nesouhlasu se zpětvzetím žaloby posuzovat. Jak dovodila judikatura²⁷⁴, „rozhodující budou vždy okolnosti konkrétního případu a povaha uplatňovaného nároku, která především určí, zda budou v úvahu přicházet spíše subjektivní nebo spíše objektivní hlediska“. Odvolací soud by tak měl vždy zvažovat, zda se nesouhlas se zpětvzetím žaloby opírá o právní či jiný oprávněný zájem žalovaného

²⁷⁴ srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2008, sp. zn. 26 Cdo 4728/2007 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

odůvodňující požadavek, aby o žalobě soud meritorně rozhodl i přes absenci vůle žalobce, resp. navrhovatele, pokračovat ve sporu.

Důvody pro nesouhlas se zpětvzetím návrhu musí mít význam z hlediska projednání věci, musí být věcné a musí se týkat podstaty sporu²⁷⁵. Vážné důvody lze spatřovat zpravidla tam, kde řízení mohlo být zahájeno i bez návrhu, a v řízení sporném pak především tehdy, jestliže řízení mohlo být zahájeno i na návrh druhé strany občanskoprávního vztahu nebo má-li žalovaný právní nebo jiný důvod pro požadavek, aby řízení skončilo rozhodnutím ve věci samé²⁷⁶. Podle názoru Ústavního soudu²⁷⁷ spočívají vážné důvody, které opodstatňují nesouhlas se zpětvzetím návrhu (žaloby), zpravidla v tom, že žalovaný má právní nebo jiný (morální, procesně ekonomický apod.) zájem na tom, aby o návrhu soud meritorně rozhodl.

Vážnost důvodů bude tedy odvolací soud posuzovat vždy případ od případu. Judikatura²⁷⁸ dále kupříkladu dovodila, že žalovaný nemá vážné důvody k nesouhlasu se zpětvzetím žaloby, jestliže žalobce vzal žalobu zpět proto, že žalobou uplatněná pohledávka zanikla splněním ze strany žalovaného. Stejně tak nemá vážné důvody k nesouhlasu se zpětvzetím žaloby kupříkladu žalovaný v řízení o vyklizení bytu tehdy, jestliže se poté, co mu bylo soudem uloženo byt vyklidit, z bytu dobrovolně vystěhuje. Bylo-li ovšem rozhodnutí ukládající žalovanému vyklidit byt následně zrušeno rozsudkem dovolacího soudu, nelze uvažovat o dobrovolném splnění vyklizovací povinnosti uložené rozhodnutím soudu. Nesouhlas žalovaného se zpětvzetím žaloby spočívající v takovém případě v tom, že byt vyklidil pouze v reakci na nařízenou exekuci, že rozhodnutí, na jehož základě byla nařízena exekuce, bylo dovolacím soudem zrušeno, je třeba považovat za vážné důvody, pro které odvolací soud napadené rozhodnutí nezruší a řízení nezastaví²⁷⁹.

Za vážný důvod nesouhlasu se zpětvzetím žaloby je třeba pokládat kupříkladu tu skutečnost, že žalovaný zaplatil žalobci soudem přisouzenou částku jen proto, že

²⁷⁵ srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2005, sp. zn. 32 Odo 995/2004 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

²⁷⁶ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2003, sp. zn. 26 Cdo 682/2003 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

²⁷⁷ srov. nález Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2003, sp. zn. III. ÚS 210/02 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

²⁷⁸ srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2003, sp. zn. 33 Odo 809/2002 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

²⁷⁹ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2010, sp. zn. 26 Cdo 3501/2008 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

soud vyslovil předběžnou vykonatelnost rozsudku, a že žalovaný chtěl předejít tomu, aby žalobce vedl na jeho majetek exekuci. Vyslovením předběžné vykonatelnosti rozsudku se totiž neřeší s konečnou platností opodstatněnost uplatněného nároku, ale jedná se toliko o prozatímní úpravu poměrů mezi účastníky, když ten z nich, který podle předběžně vykonatelného rozsudku obdržel plnění, si musí být vědom toho, že je bude muset vrátit, pokud se ukáže, že podle pravomocného rozhodnutí, kterým se řízení končí, mu poskytnuté plnění ve skutečnosti nenáleží²⁸⁰.

Rozhodl-li odvolací soud o zrušení, případně částečném zrušení napadeného rozhodnutí a zastavení odvolacího řízení, nerozhoduje již o podaném odvolání. To se vzhledem k absenci návrhu na zahájení řízení, resp. jeho zpětvzetí stalo bezpředmětným.

9 Náklady odvolacího řízení

O nákladech odvolacího řízení platí přiměřeně ustanovení upravující náklady řízení před soudem prvního stupně. Co se rozumí přiměřeným použitím, zákon nespecifikuje, při pohledu na jednotlivá ustanovení je ale zřejmé, že některá z nich jsou typická pouze pro řízení před soudem prvního stupně a že v odvolacím řízení je užit nelze. Stručná, zvláštní úprava použitelná pouze pro odvolací řízení platí při změně napadeného rozhodnutí, dále pak při zrušení napadeného rozhodnutí a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení nebo vrácení věcně příslušnému soudu k rozhodnutí. Náklady řízení před soudem prvního stupně upravují ustanovení § 137- 151a o.s.ř.

Ohledně *druhů nákladů řízení a jejich placení* lze kromě ustanovení § 140 odst. 3 o.s.ř.²⁸¹ odkázat na ustanovení § 137- 141 o.s.ř., bližší pozornost jim proto autorka na tomto místě nevěnuje.

I ustanovení občanského soudního řádu o *hrazení nákladů řízení*²⁸² platná pro řízení před soudem prvního stupně lze v převážné míře použít v odvolacím řízení, pouze

²⁸⁰ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2003, sp. zn. 21 Cdo 1758/2002 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

²⁸¹ toto ustanovení pojednává o odměně notáře, jeho hotových výdajích a náhradě za daň z přidané hodnoty v řízení o dědictví

některá z nich s ohledem na svoji povahu v odvolacím řízení užití nenajdou. O náhradě nákladů odvolacího řízení rozhoduje odvolací soud v rozhodnutí, kterým se řízení u něho končí. Toto rozhodnutí musí odvolací soud vždy řádně odůvodnit. Nepostačí přitom pouhý odkaz na příslušné ustanovení zákona. Neodůvodní-li soud řádně své rozhodnutí o nákladech řízení, tedy nevysvětlí-li, jakými úvahami se řídil, k jakým skutečnostem přihlédl a k jakým nikoliv a proč, poruší tím právo účastníků na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 Listiny základních práv a svobod²⁸³.

Při pohledu na jednotlivá ustanovení upravující náhradu nákladů řízení lze ke každému z nich ve stručnosti uvést následující.

Ustanovení § 142 o.s.ř. zachycující *zásadu úspěchu ve věci* se plně uplatní i v odvolacím řízení. Odvolací soud může přiznat plnou náhradu nákladů řízení za splnění podmínek uvedených v § 142 odst. 3 o.s.ř. i účastníkovi, který měl ve věci úspěch jen částečný. Pro určení toho, co se rozumí věcí, o které rozhoduje odvolací soud, je přitom třeba zásadně vycházet z obsahu podaného odvolání. Rozhodnutí o nákladech řízení podle úspěchu ve věci se pak odvíjí od výsledku odvolacího řízení poměřeného s výsledkem, jakého se domáhal odvolatel svým odvoláním.

Ustanovení § 143 o.s.ř. o *přiznání práva na náhradu nákladů řízení neúspěšnému žalovanému proti žalobci, jestliže žalovaný svým chováním nezavdal příčinu k podání návrhu na zahájení řízení*, se v odvolacím řízení neužije.

Ustanovení § 144 o.s.ř. upravující případy, kdy *účastníci zásadně nemají právo na náhradu nákladů řízení*, lze v odvolacím řízení použít tehdy, rozhoduje-li odvolací soud o odvolání podaném proti rozsudku, kterým soud rozvedl manželství nebo vyslovil neplatnost či neexistenci manželství nebo rozhodl o zrušení, neplatnosti či neexistenci registrovaného partnerství. I když v těchto věcech účastníci v zásadě nemají právo na náhradu nákladů řízení, může soud, a to i soud odvolací, přiznat některému z účastníků, odůvodňují-li to okolnosti případu nebo poměry účastníků, právo na náhradu nákladů řízení. Za takové okolnosti případu by bylo možné pokládat například příčiny rozvratu manželství, budou-li v řízení o rozvod manželství zjišťovány, či příčiny skončení vztahu registrovaných partnerů.

Ustanovení § 145 o.s.ř. řeší *náhradu nákladů předběžného opatření a zajištění důkazů, zajištění důkazů a zajištění předmětu důkazního prostředku ve věcech*

²⁸² tj. ustanovení § 142- 150 o.s.ř.

²⁸³ srov. nález Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2001, sp. zn. II. ÚS 444/01 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

týkajících se práv z duševního vlastnictví. O náhradě těchto nákladů rozhoduje soud až v rozhodnutí, kterým se řízení u něj končí. Pro odvolací řízení to znamená tolik, že odvolací soud rozhodne o těchto nákladech pouze tehdy, rozhoduje-li o nákladech řízení před soudem prvního stupně nebo jestliže rozhodnutí soudu prvního stupně ruší a zároveň vydává rozhodnutí, kterým končí řízení ve věci. Jinak o těchto nákladech vzniklých za odvolacího řízení rozhoduje soud prvního stupně v rozhodnutí, kterým řízení u něj končí.

Ustanovení § 146 o.s.ř. pojednávající o případech, kdy žádný z účastníků nemá za podmínek uvedených v tomto ustanovení právo na náhradu nákladů řízení podle jeho výsledku a dále pojednávající o hrazení nákladů v případě zavinění zastavení řízení některým z účastníků a při odmítnutí žaloby či jiného návrhu na zahájení řízení, se v odvolacím řízení použije přiměřeně.

Stejně tak lze v odvolacím řízení použít i ustanovení § 147 o.s.ř. o tzv. *separaci nákladů řízení*, jejichž vznik zapříčinil svým zaviněním účastník nebo jeho zástupce nebo jestliže vznikly náhodou, která se jim přihodila. Stejně tak může odvolací soud uložit svědkům, fyzickým osobám uvedeným v § 126a o.s.ř.²⁸⁴, znalcům, tlumočnickům nebo těm, kteří při dokazování měli nějakou povinnost, jestliže zavinili vznik nákladů řízení, které by jinak nevznikly, nahradit tyto náklady účastníkům. O těchto tzv. separovaných nákladech může odvolací soud rozhodnout již v průběhu odvolacího řízení a nemusí vyčkávat až na rozhodnutí, kterým se řízení u něj končí.

V odvolacím řízení se dále použije i ustanovení § 148 o.s.ř. o *náhradě nákladů státu* a rovněž ustanovení § 149 o.s.ř. o *určení platebního místa* v případě, že účastník byl v řízení zastoupen advokátem na základě plné moci, v případě, že účastníka zastupoval ustanovený advokát či účastník byl zastoupen notářem nebo patentovým zástupcem v rozsahu oprávnění stanovených zvláštními zákony²⁸⁵.

Ustanovení § 150 o.s.ř. o nepřiznání práva na náhradu nákladů řízení v částečném či plném rozsahu, které je prolomením zásady, podle které soudy rozhodují o náhradě nákladů řízení podle úspěchu ve věci²⁸⁶, se rovněž použije i v odvolacím řízení.

²⁸⁴ takovou osobou je fyzická osoba, která má vypovídat o okolnostech týkajících se právnické osoby a nastalých v době, kdy byla jejím statutárním orgánem nebo členem tohoto orgánu

²⁸⁵ notářským řádem, konkrétně ustanovením § 3 a zákonem o patentových zástupcích, konkrétně jeho ustanovením § 1 odst. 2

²⁸⁶ HOCHMANN, Václav. *Náhrada nákladů řízení při zvyšování výživného*. Právní fórum. 2008, č. 9, s. 385

K tomuto výjimečnému opatření odvolací soud přistoupí po důkladném posouzení všech rozhodných okolností v dané věci, mezi něž patří například osobní, majetkové, sociální a jiné poměry účastníků řízení či jiné okolnosti projednávané věci.

Rozhodnutí odvolacího soudu o nákladech řízení při změně napadeného rozhodnutí

Mění-li odvolací soud napadené rozhodnutí, znamená to, že výrok o nákladech řízení, tak jak o nich rozhodl v napadeném rozhodnutí soud prvního stupně, pozbyl vzhledem ke změně napadeného rozhodnutí svého podkladu a odvolací soud tedy musí o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně znovu, nově rozhodnout.

Rozhodnutí odvolacího soudu o nákladech řízení při zrušení napadeného rozhodnutí a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení nebo postoupení věci věcně příslušnému soudu

Naopak zruší-li odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně a věc mu vrátí k dalšímu řízení nebo věc postoupí věcně příslušnému soudu, nerozhoduje o nákladech odvolacího řízení odvolací soud, neboť řízení ještě nekončí. O nákladech řízení, a to i nákladech odvolacího řízení, pak rozhodne soud prvního stupně v rozhodnutí, kterým se končí řízení u něj. Rozhodnutí o nákladech řízení pak tvoří jediný celek a soud prvního stupně ve výroku o jejich náhradě nerozlišuje náklady vzniklé v řízení před soudem prvního stupně či soudem odvolacím.

10 Závěr, návrhy de lege ferenda

Odvolání, jakožto institut sloužící k ochraně práv a oprávněných zájmů účastníků, je podle názoru autorky kvalitní a léty i praxí dostatečně prověřený. Rovněž jeho právní úprava je poměrně stabilní. K zásadním změnám došlo naposledy v roce 2009, kdy nabyl účinnosti zákon č. 7/2009 Sb., kterým byla zvýšena hranice peněžité částky pro stanovení přípustnosti odvolání ve věci tzv. bagatel, a předtím v roce 2001, kdy nabyl účinnosti zákon č. 30/2001 Sb., kterým byl do občanského

soudního řádu znovu zaveden systém neúplné apelace. Zatímco zavedení neúplné apelace považuje autorka za velice zdařilý počin, zvýšení limitů, potažmo vyloučení odvolacího přezkumu u tzv. bagatel, za příliš šťastné nepokládá. Do této oblasti proto směřují autorčiny výhrady a zároveň návrhy de lege ferenda.

Podle stávající právní úpravy není přípustné odvolání proti rozsudku, jímž bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 10.000,- Kč, když k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží. Hranice tzv. bagatel byla zvýšena na základě zákona č. 7/2009 Sb., kterým bylo novelizováno ustanovení § 202 odst. 2 o. s. ř. o přípustnosti odvolání proti rozsudku tak, že horní hranice peněžité částky u bagatelních věcí byla zákonodárcem zvýšena z 2.000,- Kč na 10.000,- Kč s tím, že stávající výše je „*nepřiměřeně nízká s ohledem na zvyšující se životní minimum či reálný průměrný měsíční příjem*“²⁸⁷. V této souvislosti se autorka, podobně jako Šoljaková²⁸⁸, zamýšlí nad tou skutečností, že pro mnoho účastníků sama hranice bagatelních věcí představuje v současné době celý jejich čistý měsíční příjem. Svůj měsíční příjem by přitom za částku bagatelní považoval patrně jen málokdo. Na jedné straně tak stojí zájem zákonodávce nezatěžovat odvolací soudy věcmi, které jsou z hlediska jejich finančního vyjádření označeny za bagatelní. Na druhé straně ovšem stojí práva účastníků, která mohou být podle názoru autorky v důsledku vyloučení odvolacího přezkumu dotčena příliš tvrdým způsobem.

Aniž by autorka chtěla jakkoli hanět práci soudů prvních stupňů, je podle ní zcela na místě se ptát, zda kvalita rozhodnutí ve věcech tzv. bagatel nebude snižena v důsledku toho vědomí, že takové rozhodnutí již nelze přezkoumat v odvolacím řízení. Nemusí se přitom rozhodně jednat o záměr soudu prvního stupně věnovat věci menší pozornost jen proto, že se jedná o věc bagatelní. Svou roli ale může hrát velký počet napadlých věcí u soudů prvních stupňů, takže se může stát, že hledisko kvantity skončených věcí převáží nad hlediskem kvality vydaného rozhodnutí. Samozřejmě situace může být i opačná, soud prvního stupně, jsa si vědom, že jeho rozhodnutí vydané v bagatelních věcech nelze přezkoumat v odvolacím řízení, bude věnovat svému rozhodnutí a řízení jemu předcházejícímu pozornost ještě větší než obvykle. Autorka se ale obává, že častější je spíše praxe opačná, kdy - jak již bylo řečeno výše - pod tlakem velkého počtu napadlých věcí, a často právě věci

²⁸⁷ důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb., Vláda ČR, ze dne 9. 4. 2008, PSP, rok 2008, tisk 478/0

²⁸⁸ ŠOLJAKOVÁ, Ivana. *Přípustnost odvolání ve sporech o částku nepřevyšující 10. 000,- Kč, zahájených před 1. 7. 2009*. Právní rozhledy. 2010, č. 17, s. 631

bagatelních, převáží hledisko kvantity skončených věcí nad jejich kvalitou. Pojednání o problematice počtu napadlých věcí u soudů prvních stupňů, lhůt, ve kterých soudy věci rozhodují, počtu soudců a personálního zajištění tzv. pomocného, ovšem kvalifikovaného personálu, jako například asistentů soudců či vyšších soudních úředníků, by v této souvislosti jistě bylo zajímavé, s ohledem na rozsah této práce ovšem nezbude, než ho nechat nevyčerpané.

Jakkoli autorka nepovažuje částku 10.000,- Kč z hlediska jejího finančního významu za bagatelní, když - jak bylo řečeno výše - pro někoho představuje celý jeho čistý měsíční příjem, její snížení a tím i rozšíření možnosti podat odvolání proti rozsudku by nenavrhovala. Hranice 10.000,- Kč pro stanovení přípustnosti odvolání totiž podle ní slouží k eliminaci jakéhosi až automatického podávání odvolání ve věcech, které, pravda, ne zdaleka pro každého účastníka, svým významem nejsou tak zásadní, takže k ochraně práv účastníků skutečně postačí jejich projednání v jediné instanci.

Přesto by autorka uvítala, kdyby byl odvolací přezkum ve věcech tzv. bagatel za určitých podmínek možný. Mohlo by se kupříkladu jednat o případy, kdy soudy prvních stupňů rozhodují typově stejné, bagatelní věci²⁸⁹ odlišně, ovšem vzhledem k vyloučení odvolacího přezkumu nemá odvolací soud možnost závěry soudů prvních stupňů korigovat svým rozhodnutím. V takových případech by podle autorky bylo vhodné zavést do právního řádu možnost připustit odvolání²⁹⁰. Rozhodnutí odvolacího soudu z podnětu připuštěného odvolání by tak přispělo k jednotné rozhodovací praxi soudů prvních stupňů. Nelze-li totiž rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci tzv. bagatel napadnout odvoláním, zároveň ale prvoinstanční rozhodnutí nedosahuje intencí porušení základních práv a svobod, ve kterých připadá v úvahu ústavněprávní přezkum či pokud se soudem prvního stupně projednávaná věc nestala předmětem sjednocovací činnosti Nejvyššího soudu²⁹¹, která by soudu prvního stupně poskytla určité vodítko, zůstane chybné skutkové či

²⁸⁹ za příklad mohou posloužit spory o zaplacení koncesionářských poplatků, poplatků za elektrickou energii či spory o zaplacení jízdného v hromadných dopravních prostředcích

²⁹⁰ Tuto možnost zná německé civilněprocesní právo, konkrétně ustanovení § 511 Zivilprozessordnung, podle kterého je odvolání přípustné mimo jiné tehdy, pokud jej připustil soud prvního stupně ve svém rozhodnutí. Soud přitom připustí odvolání mimo jiné právě tehdy, je-li ke sjednocení rozhodovací praxe zapotřebí rozhodnutí odvolacího soudu.

²⁹¹ srov. ust. § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích, podle kterého Nejvyšší soud sleduje a vyhodnocuje pravomocná rozhodnutí soudů v občanském soudním řízení a v trestním řízení a na jejich základě v zájmu jednotného rozhodování soudů zaujímá stanoviska k rozhodovací činnosti soudů ve věcech určitého druhu

právní posouzení věci nenapraveno a stejná chyba se pak může v rozhodnutích soudu prvního stupně znovu vyskytnout.

Při otázce, který soud by mohl odvolání ve výše uvedených případech připustit, přichází podle autorky v úvahu soud prvního stupně, který vydal rozhodnutí, proti němuž by připadala v úvahu možnost připuštění odvolání, a soud odvolací.

Měl-li by přípustnost odvolání připustit *soud prvního stupně* ve svém rozhodnutí, vyžadovalo by to z jeho strany kromě znalosti rozhodnutí jiných soudů prvního stupně také notnou dávku sebekritiky a především pak chuti jít připuštěním odvolání proti svému rozhodnutí takzvaně „s kůží na trh“. Odvolací přezkum by ale mohl mít za následek zrušení prvoinstančního rozhodnutí, což by znamenalo, že by se již tak velkým počtem napadlých věcí zahlcený soud prvního stupně musel věcí znovu zabývat. Autorka se obává, že i kdyby soud prvního stupně odvolání proti svému rozhodnutí připustil, chuť přispět svou prací „navíc“ ke sjednocení rozhodovací praxe soudů prvních stupňů by klesala přímou úměrou s přibývajícím počtem napadlých a soudem prvního stupně dosud neukončených věcí.

Odhlédne-li ovšem autorka od právě zmíněných problematických aspektů, nezpůsobilo by připuštění odvolání soudem prvního stupně žádné komplikace stran suspenzivního účinku, který by nastal stejným způsobem, jako kdyby bylo odvolání přípustné přímo ze zákona.

Pokud by měl odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně ve věcech tzv. bagatel připouštět *soud odvolací*, musel by tak patrně učinit z podnětu účastníka. Odpovídajícím způsobem by se pak muselo změnit poučení soudu prvního stupně o možnosti podat opravný prostředek, které by mohlo znít tak, že proti prvoinstančnímu rozhodnutí o peněžitém plnění nepřevyšujícím 10.000,- Kč není odvolání v zásadě přípustné, ledaže jej z podnětu účastníka připustí odvolací soud. Samotný akt podání odvolání, resp. podnět k připuštění odvolání by byl i nadále ovládán dispoziční zásadou. K podnětu účastníka k připuštění odvolání odvolacím soudem, ve kterém by odvolatel poukázal na skutečnosti, pro které by měl odvolací soud podle jeho názoru odvolání připustit, by pak zároveň, podobně jako v případě žádosti o prominutí zmeškání lhůty²⁹², kdy účastník kromě návrhu musí připojit i zmeškaný úkon, bylo připojeno i odvolání. V případě připuštění odvolání odvolacím soudem ale zůstává značně problematická otázka nabytí právní

²⁹² srov. § 58 odst. 1 o.s.ř.

moci rozhodnutí, resp. vyvolání suspenzivního účinku podaného odvolání. Pokud by odvolací soud připouštěl odvolání až poté, co by mu byl doručen podnět k připuštění odvolání, nebylo by možné pro stanovení okamžiku nabytí právní moci vyjít ze stávajícího znění zákona²⁹³, tedy že rozsudek je v právní moci, je-li doručen a nelze-li jej napadnout odvoláním, neboť rozsudek by sice byl doručen, ovšem otázka, zda proti němu bude přípustné odvolání, by v době jeho doručení byla prozatím nejasná.

Proto by autorka považovala za vhodnější, aby případné odvolání ve věcech tzv. bagatel s ohledem na možné komplikace související s okamžikem nabytí právní moci rozhodnutí připustil ve svém rozhodnutí, resp. poučení o opravném prostředku, sám soud prvního stupně. V případě, že by účastník podnět k připuštění odvolání ve lhůtě stanovené k tomu zákonem²⁹⁴ nepodal, nabylo by rozhodnutí právní moci marným uplynutím této lhůty.

Výše uvedená možnost připuštění odvolacího přezkumu by podle názoru autorky posílila práva účastníků, posloužila k odstranění flagrantních nedostatků v rozhodovací činnosti soudu prvního stupně a konečně i poskytla soudům prvního stupně určitý návod, jakým pochybením se při svém rozhodování vyhnout. Nahlíženo na věc z pohledu odvolacích soudů je nutno dodat, že zavedení této možnosti do právní úpravy odvolání by přineslo nárůst počtu odvolání. Toto nikoliv nepatrné negativum ovšem shledává autorka v proporcii s posílením práv účastníků za méně závažné.

Jakkoli by autorka přivítala výše naznačené změny v právní úpravě odvolání, není jí známo, že by takový záměr měl rovněž zákonodárce. Naopak, s ohledem na snahy patrné z posledních let v podobě urychlení soudního řízení a „odbřemenění“ soudů od „zbytečné“ agendy, nelze patrně změny v právní úpravě přípustnosti odvolání příliš očekávat, zvláště pak ne tehdy, pokud by se zvýšil stávající nápad věci u odvolacích soudů.

Účastníkům tak patrně nezbyvá než doufat, že bude-li právě jejich věc tzv. bagatelní, podaří se soudu rozhodnout správně a spravedlivě hned v první a, v tomto případě z hlediska soustavy obecných soudů, také jediné instanci.

²⁹³ pozn. § 159 o.s.ř.

²⁹⁴ ta by mohla být s ohledem na to, že kromě podnětu k připuštění odvolání by účastník musel připojit i odvolání stejná, jako lhůta odvolací, tedy 15 dní

Možnost ústavního přezkumu bagatelních věcí za podmínek uvedených v kapitole čtvrté o přípustnosti odvolání pak zůstává nedotčena.

Další návrh *de lege ferenda*, tentokrát však již návrh nikoli zásadní, se týká stanovení lhůty k odstranění vad podaného odvolání. Podle stávající právní úpravy činí odvolací lhůta 15 dní od doručení napadeného rozhodnutí. V případě, že odvolání neobsahuje všechny podstatné náležitosti, vyzve soud prvního stupně v rámci odvolacího řízení odvolatele, aby ve lhůtě mu k tomu poskytnuté nedostatky odstranil s poučením o následcích jejich neodstranění v podobě odmítnutí odvolání. Lhůta, ve které je odvolatel povinen vady odvolání odstranit přitom není zákonem daná, jedná se o lhůtu soudcovskou, soud ji tedy určuje podle svého uvážení. Lhůty, které soudy poskytují k odstranění vad odvolání, přitom rozhodně nejsou jednotné.

V tomto směru by autorka považovala za vhodné, aby lhůta, ve které musí odvolatel odstranit vady podaného odvolání, byla daná zákonem a nebyla ponechána na úvaze soudu. Zákon jasným způsobem stanoví, jaké náležitosti má odvolání mít, je proto podle autorky zbytečné, aby soud poskytoval lhůtu k odstranění vad odvolání podle svého uvážení. V případě stanovení zákonné lhůty k odstranění vad odvolání by tak odvolatel jasně věděl, že nebude-li mít jeho odvolání náležitosti požadované zákonem, bude mu k jejich odstranění poskytnuta předem známá lhůta. Byť autorka nepovažuje stávající právní úpravu v podobě stanovení soudcovské lhůty k odstranění vad podaného odvolání za žádný zásadní problém, přispělo by podle ní zavedení zákonné lhůty v těchto případech k předvídatelnosti postupu soudu a koneckonců by i ulehčilo soudům v úvahách, jaká lhůta k odstranění vad je nejvhodnější.

Zákonná lhůta k odstranění vad podaného odvolání by byla dvojitá. Lišila by se podle toho, zda by byl odvolatel zastoupen advokátem či nikoliv. Obdobnou úpravu obsahuje trestní řád, který v případě, že odvolání, které nesplňuje zákonné náležitosti, podal za obžalovaného jeho obhájce, stanoví lhůtu *pěti dnů* k jejich odstranění s tím, že nebudou-li nedostatky v této lhůtě odstraněny, bude odvolání odmítnuto. V případě, že obžalovaný, který podal odvolání, které nemá zákonné náležitosti, obhájce nemá, vyzve předseda senátu odvolatele k odstranění vad ve

lhůtě *osmi dnů* a poskytne mu k jejich odstranění potřebné poučení²⁹⁵. Byť se úprava trestního řízení od úpravy občanského soudního řízení v mnohých aspektech liší, lze se podle autorky v případě stanovení zákonné lhůty k odstranění vad odvolání tímto právním odvětvím inspirovat. Lhůty k odstranění vad odvolání platné v trestním právu by tak podle autorky bylo možné zavést i do občanského soudního řádu. Pokud by tedy byl účastník zastoupen advokátem, činila by lhůta k odstranění vad podaného odvolání 5 dní ode dne doručení výzvy k odstranění vad a v případě, že by účastník zastoupen nebyl, činila by tato lhůta 8 dní. V případě, že by účastník, ať již zastoupený či nezastoupený advokátem, ve lhůtě vady neodstranil, byl by postup stejný, jako tomu je podle stávající právní úpravy, soud prvního stupně by odvolání předložil odvolacímu soudu, který je jediné oprávněn odvolání z důvodů neodstraněných vad odmítnout.

Třebaže autorka vidí v právní úpravě odvolání určitý prostor pro zdokonalení, přispívá podle ní institut odvolání k dosažení správného a spravedlivého rozhodnutí. I když v řízení podlehnoucí účastník bude rozhodnutí jen zřídka považovat za spravedlivé, má autorka zato, že k naplnění cílů vytyčených v občanském soudním řádu v podobě zajištění spravedlivé ochrany práv, díky mimo jiné i institutu odvolání, skutečně dochází. A bude-li autorka hodně optimistická, povede tento institut snad i k výchově k zachovávání zákonů, k čestnému plnění povinností a k úctě k právům jiných osob, když právě tyto cíle si, kromě výše zmíněné spravedlivé ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků, ve svém úvodním ustanovení vytyčuje sám občanský soudní řád.

²⁹⁵ trestní řád pak stanoví další postup v podobě ustanovení obhájce obžalovanému v případě, že obhájcem nezastoupený obžalovaný neodstranil vady podaného odvolání nebo vyžaduje-li to povaha projednávané věci a obžalovaný si sám ne zvolil obhájce

ZUSAMMENFASSUNG

Die vorliegende Arbeit befasst sich mit der Berufung, dem einzigen ordentlichen Rechtsmittel im tschechischen Zivilprozessrecht. Die Arbeit setzt sich zum Ziel, die rechtliche Regelung der Berufung als Rechtsinstitut darzustellen, das der Erreichung einer richtigen und gerechten Entscheidung dienen soll. In hohem Maße werden Entscheidungen des Verfassungsgerichts und des Obersten Gerichts erwähnt, da diese für rechtlichen Fragen, die die Berufung betreffen, von maßgeblicher Bedeutung sind.

Nach Einleitungsworten und allgemeiner Charakterisierung der Berufung in den ersten beiden Kapiteln werden im dritten Kapitel die Voraussetzungen für die Zulässigkeit der Berufung behandelt.

Das vierte Kapitel befasst sich mit den gesetzlichen Regelungen zur Unzulässigkeit der Berufung. Es wird zwischen der Unzulässigkeit der Berufung gegen einen Beschluss und gegen ein Urteil unterschieden. Nach der Aufzählung der Beschlüsse, gegen die die Berufung nicht zulässig ist, wird besondere Aufmerksamkeit der Unzulässigkeit der Berufung gegen ein Urteil in sogenannten Bagatellesachen gewidmet.

Das fünfte Kapitel befasst sich mit der Einreichung der Berufung und mit den Wirkungen der Einreichung einer ordnungsgemäßen und fristgerechten Berufung durch eine dazu berechnigte Partei. Ferner wird der Verzicht auf das Rechtsmittel der Berufung und deren Rücknahme behandelt.

Im sechsten Kapitel wird auf die Anforderungen an eine Berufung eingegangen. Neben den zu beachtenden allgemeinen Anforderungen werden die besonderen Anforderungen benannt, denen eine Berufung entsprechen muss. Ferner werden in besonderen Fällen erforderliche Berufungsgründe angesprochen. Die Autorin widmet sich auch den speziellen Anforderungen, wenn die Berufung gegen ein Anerkennungsurteil und ein Versäumnisurteil eingelegt wurde. Aufmerksamkeit wird ebenfalls den Voraussetzungen gewidmet, unter denen neue Tatsachen und Beweise im Berufungsverfahren erhoben werden dürfen.

Das siebte und umfangreichste Kapitel befasst sich mit dem Berufungsverfahren selbst. Anfangs wird die Tätigkeit des erstinstanzlichen Gerichts im

Berufungsverfahren und weiter die Möglichkeit des erstinstanzlichen Gerichts die angefochtene Entscheidung zu korrigieren, geschrieben. Es wird sowohl auf Bestimmungen hingewiesen, die im Berufungsverfahren nicht anwendbar sind, als auch wird über die Befugnisse des Berufungsgerichts in Sonderfällen gesprochen, die die vorläufige Vollstreckbarkeit betreffen. Ferner ist die Aufmerksamkeit dem quantitativen und qualitativen Umfang der Berufungsüberprüfung gewidmet. Behandelt wird auch die Beweisführung im Berufungsverfahren, die Aufklärungspflicht des Berufungsgerichts und die Berufungsverhandlung.

Das achte Kapitel befasst sich mit der Berufungsentscheidung. Anfangs werden einige mit der Berufungsentscheidung zusammenhängende partielle Fragen erwähnt, wie z. B. die Bindung des Berufungsgerichts an die Berufungsanträge, die Frist zur Entscheidung über die Berufung in besonderen Fällen oder die Rückgabe der Sache an das erstinstanzliche Gericht zur Korrektur oder Ergänzung der angefochtenen Entscheidung. Weiter werden verschiedene Arten der Berufungsentscheidung besprochen, wie Ablehnung der Berufung, Bestätigung der angefochtenen Entscheidung, Aufhebung der angefochtenen Entscheidung oder seine Änderung.

Im neunten Kapitel werden Kosten des Berufungsverfahrens behandelt und im zehnten Kapitel führt die Autorin einige Vorschläge *de lege ferenda* an.

Seznam použité literatury a jiných citovaných zdrojů

Učebnice, monografie, komentáře

BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír, KRČMÁŘ, Zdeněk a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. I. a II. díl. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2006

ČEŠKA, Zdeněk a kol.: *Občanské právo procesní.* Praha, 1989

DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl.* Praha: C. H. Beck, 2009

HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní, II. díl.* Praha, 1923

DAVID, Ludvík, IŠTVÁNEK, František, JAVŮRKOVÁ, Naděžda a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2009

SVOBODA, Karel. *Dokazování.* Praha : ASPI- Wolters Kluwer, 2009

WINTEROVÁ, Alena a kol.: *Civilní právo procesní, vysokoškolská učebnice, 2. aktualizované a přepracované vydání.* Praha : Linde Praha, 2002

WINTEROVÁ, Alena a kol.: *Občanské právo procesní, studijní příručka.* Praha, 1994

Články

BARTONÍČKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana. *Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 a problémy s ní spojené.* Právní rozhledy. 2009, č. 17

HOCHMANN, Václav. *Náhrada nákladů řízení při zvyšování výživného.* Právní fórum. 2008, č. 9

KOHOUT, Lukáš. *Evropský platební rozkaz.* Epravo.cz (online). 13. 2. 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/evropsky-platebni-rozkaz-55537.html>>.

KORBEL, František, PRUDÍKOVÁ, Dana. *Změny v systému doručování po I. červenci 2009.* Právní rozhledy. 2009, č. 17- mimořádná příloha

KRÁLÍK, M. *Malá poznámka k platebnímu rozkazu a tzv. bagatelním věcem.* Právní rozhledy, 2002, č. 8

KRÁLÍK, Michal. *Nepřezkoumatelnost rozhodnutí jako důvod jeho zrušení v judikatuře Nejvyššího soudu České republiky*. Soudní rozhledy. 2007, č. 10

KRÁLÍK, Michal. *Nepřezkoumatelnost rozhodnutí jako důvod jeho zrušení*. Právní rádce. 2007, č. 10

KŘIVÁČKOVÁ, Jana. *Přípustnost odvolání proti rozhodnutí o nákladech řízení v bagatelních věcech*. Právní rozhledy. 2009, č. 13

LANGÁŠEK, Tomáš. *Právo na zákonného soudce v justici v ohrožení???*. Jiné právo (online). 15. 4. 2010. Dostupné z WWW: <http://jinepravo.blogspot.com/2010/04/tomas-langasek-pravo-na-zakonneho.html>

MACKOVÁ, Alena. *Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000*. Bulletin advokacie. 2000, č. 8

MALENOVSKÝ, Radek. *K jedné zásadní otázce doplnění dokazování v řízení před odvolacím soudem dle občanského soudního řádu*. Soudce. 2008, č. 3

MATĚJKOVÁ, Adéla. *Další pohled na občanský soudní řád po novele*. Právní rádce. 2009, č. 8

ŠOLJAKOVÁ, Ivana. *Přípustnost odvolání ve sporech o částku nepřevyšující 10. 000,- Kč, zahájených před 1. 7. 2009*. Právní rozhledy. 2010, č. 17

VRCHOVÁ, Karin. *Civilní odvolací řízení*. Poradce.cz (online). 2005. Dostupné z WWW: <http://www.iporadce.cz/SubPages/OtvorDokument/Clanok.aspx?idclanok=46860>

WALTR, Robert. *Nová právní úprava odvolacího řízení v občanském soudním řádu*. Právní zpravodaj. 2005, č. 2

WINTEROVÁ, Alena. *Přípravné jednání v civilním soudním řízení*. Právní fórum. 2009, č. 6

Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 32 Cdo 170/2010 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. 32 Cdo 1019/2009 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 4918/2009 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 33 Cdo 2281/2008 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 7. 2009, sp. zn. 26 Cdo 2530/2008 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1316/2008 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2010, sp. zn. 26 Cdo 3501/2008 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2007, sp. zn. 32 Cdo 4256/2007 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2008, sp. zn. 26 Cdo 1559/2007 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2008, sp. zn. 26 Cdo 4728/2007 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2005, sp. zn. 33 Odo 942/ 2005 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 5. 2004, sp. zn. 21 Cdo 13/2004 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1681/2004, publikovaný v časopise Soudní judikatura. 2005, č. 2, s. 106. ASPI, ASPI ID: JUD27106CZ

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2005, sp. zn. 32 Odo 995/2004 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2003, sp. zn. 32 Odo 256/2003 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 818/2003 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2004, sp. zn. 26 Cdo 896/2003 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2003, sp. zn. 26 Cdo 8/2003 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2003, sp. zn. 32 Odo 386/2003 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2003, sp. zn. 26 Cdo 682/2003 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 4. 2004, sp. zn. 29 Odo 655/2003 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2003, sp. zn. 28 Cdo 1416/2003 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 33 Odo 6/2002 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2004, sp. zn. 29 Odo 149/2002 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 3. 2002, sp. zn. 33 Odo 47/2002 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2003, sp. zn. 33 Odo 809/2002 dostupný na internetovém serveru www.nsoud.cz

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 29 Odo 433/2002 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2003, sp. zn. 21 Cdo 1758/2002 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2277/2001 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 1. 2002, sp. zn. 29 Odo 347/2001 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2002, sp. zn. 20 Cdo 1567/2000 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1113/2000 dostupné na internetovém serveru www.nsoud.cz

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 1999, sp. zn. 26 Cdo 1910/99 publikované v časopise Soudní judikatura. 2000, č. 6, s. 223. ASPI, ASPI ID: JUD15034CZ

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 1999, sp. zn. 20 Cdo 775/98 publikované v časopise Soudní judikatura. 2000, č. 5, s. 176. ASPI, ASPI ID: JUD14884CZ

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. 2 Cdon 1037/97 publikované v časopise Soudní judikatura. 1998, č. 15, s. 338. ASPI, ASPI ID: JUD10401CZ

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1397/96 publikované v časopise Soudní judikatura. 1998, č. 4, s. 209. ASPI, ASPI ID: JUD9602CZ

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1199/96 publikované v časopise Soudní judikatura. 1997, č. 4, s. 83. ASPI, ASPI ID: JUD9530CZ

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 1976, sp. zn. 6 Co 247/75 publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu. 1977, č. 2-3, s. 160. ASPI, ASPI ID: JUD1902CZ

Rozhodnutí Ústavního soudu

usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. III. ÚS 3184/10 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. I. ÚS 1220/10 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. II. ÚS 360/11 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. I. ÚS 168/11 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 5. 2010, sp. zn. III. ÚS 593/10 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 9. 2010, sp. zn. I. ÚS 475/10 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

nález Ústavního soudu ze dne 20. 10. 2009, sp. zn. IV. ÚS 681/09 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

nález Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2009, sp. zn. IV. ÚS 956/09 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2009, sp. zn. II. ÚS 1486/09 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 10. 2009, sp. zn. II. ÚS 2538/09 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2010, sp. zn. IV. ÚS 170/08 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 2180/08 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

nález Ústavního soudu ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. II. ÚS 801/08 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

nález Ústavního soudu ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. I. ÚS 777/07 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. III. ÚS 1478/07 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2008, III. ÚS 1183/07 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. III. ÚS 96/06 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

nález Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2007, sp. zn. III. ÚS 639/06 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

nález Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. I. ÚS 129/06 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

nález Ústavního soudu ze dne 9. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 586/05 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 313/05 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

nález Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2005, sp. zn. III. ÚS 687/04 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2005, sp. zn. I. ÚS 705/04 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2004, sp. zn. III. ÚS 629/04 dostupné na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

nález Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2006, sp. zn. II. ÚS 455/03 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

nález Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2003, sp. zn. III. ÚS 210/02 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

nález Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2001, sp. zn. II. ÚS 444/01 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

nález Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2000, sp. zn. IV. ÚS 275/98 dostupný na internetovém serveru <http://nalus.usoud.cz>

nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1998, sp. zn. IV. ÚS 304/98 publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu. 1998, č. 120, s. 177. ASPI, ASPI ID: JUD31798CZ

nález Ústavního soudu ze dne 15. 9. 1994, sp. zn. II. ÚS 135/93 publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu. 1993, č. 43, s. 41. ASPI, ASPI ID: JUD31148CZ

Ostatní

Důvodová zpráva k novele o.s.ř. provedené zákonem č. 30/2000 Sb., Vláda ČR. 1. 1. 2000. PSP, tisk 257, bod 263

Důvodová zpráva k novele o.s.ř. provedené zákonem č. 30/2000 Sb., Vláda ČR. 1. 1. 2000. PSP, tisk 257, bod 264

Důvodová zpráva k novele o.s.ř. provedené zákonem č. 30/2000 Sb., Vláda ČR. 1. 1. 2000. PSP, tisk 257, bod 265

Důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb., kterým se mění občanský soudní řád. Vláda ČR. 9. 4. 2008. PSP, tisk 478/0

Instrukce ministra spravedlnosti ze dne 1. 2. 2002, č.j. 514/2001- Org o postupu při používání vzorů v trestním a občanském soudním řízení

Internetové odkazy

<http://www.nsoud.cz/>

<http://nalus.usoud.cz>

<http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw>

<http://www.epravo.cz/>

<http://jinepravo.blogspot.com>

<http://www.i-poradce.cz/SubPages/OtvorDokument/Clanok.aspx?idclanok=46860>

system Aspi

Abstrakt

Rigorózní práce pojednává o odvolání jakožto jediném řádném opravném prostředku v občanském soudním řízení. Po obecné charakteristice odvolání práce rozebírá podmínky přípustnosti odvolání a nepřípustnost odvolání v zákonem daných případech. Dále se práce zabývá účinky podaného odvolání, vzdání se odvolání a jeho vzetí zpět. Pozornost je věnována i obecným a zvláštním náležitostem odvolání a podmínkám, za nichž mohou být v odvolacím řízení uplatněny nové skutečnosti a důkazy.

Nejobsáhlejší kapitola práce se věnuje samotnému odvolacímu řízení. Nastíněna je činnost soudu prvního stupně a odvolacího soudu v něm, dále pak kvantitativní a kvalitativní rozsah odvolacího přezkumu. Opomenut nezůstává ani výklad dokazování v odvolacím řízení, poučovací povinnosti odvolacího soudu a způsobu projednání odvolání. Zvláštní kapitola se zabývá rozhodnutím o odvolání.

Závěr práce je věnován pojednání o nákladech odvolacího řízení a autorčíným návrhům de lege ferenda.

Abstract

The work deals with the appeal as the only proper legal remedy in the civil legal proceedings. After the general characterization of the appeal the work analyses the conditions of admissibility and inadmissibility of the appeal in the law given cases. The work proceeds to deal with the effects of the submitted appeal, the renouncement and the abandoning of the appeal. The attention is also paid to general and special requirements of the appeal and to the conditions under which new facts and proofs can be asserted.

The most comprehensive chapter has to do with the very appellate proceedings. There is a description of the work of the court of first instance and the one of appeal in the appellate proceedings, and furthermore quantitative and qualitative range of the appeal review. The explanation of the evidence process in the appellate proceedings, the duty of notice of the appellate court and the way of hearing an appeal is treated as well. In addition there is a special chapter that describes the way an appellate court reaches a decision.

The ending of the work is devoted to the costs of the appellate procedure and the author's recommendations *de lege ferenda*.

Klíčová slova – Key words

občanské soudní řízení - civil legal proceedings

odvolání - appeal

řádný opravný prostředek - proper legal remedy